

SEÇİM 2018

İÇ POLİTİKA 3

Barajda tek başına

Emanetçi başbakan olmanın önemi

Görüşmecim yeşil soğan göndermiş!

Demirtaş'ın yüzü, hukuk ve ahlak

Cumhurbaşkanının iki şapkası

Hangi partinin iklimi daha güzel?

Kararı mahkûm eden muhalefet şerhi

Binali Yıldırım Kürtlerin geleceğidir!

**Ders: Yeni rejim;
Başöğretmen: Süleyman Soylu**

**Stratejik muğlaklık: AKP
ideolojisinin evrimi**

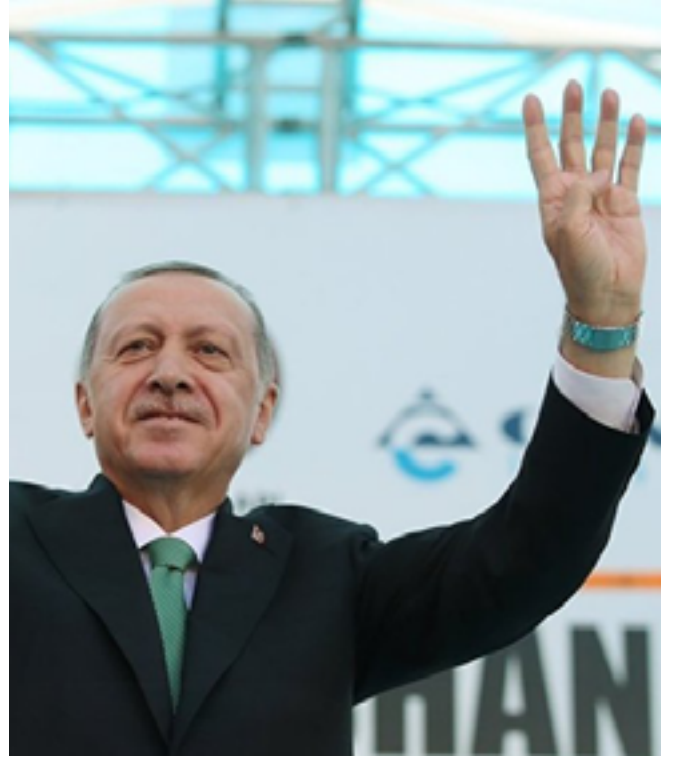
En geveze bürokrasi!

**Oy vermek demokrasinin iman etme
biçimidir**

Karapürçek ve YSK

**Aşırı 'hâkim parti sistemi':
Parçalanmadan kutuplaşmaya**

**AK Parti'nin itirafları:
İcraatlar**

Suruç: Siyaset meydanındaki yalan

Yıkıcı iyimserlik

**24 Haziran sonrası havalar güzel
olacak**

Türkiye tarihinin belki de en kritik seçimini geride bıraktık. 16 Nisan 2017 referandumuyla başlayan süreçte, 24 Haziran 2018 seçimiyle kritik bir eşik daha aşılmış oldu. Hem referandum hem de genel seçim, rejim değişikliğinden yeni devlet kuruluşuna kadar farklı adlandırmalar altında hararetli tartışmalara yol açtı. Gazete Duvar olarak yaşanan sürecin bu kritik dönemecinden önceki tartışmalara alabildiğine geniş çerçevede katılım sağlamaya çalıştık. Hem Gazete Duvar'ın yazarları hem de Forum sayfalarına katkıda bulunan dostlar tartışmalara aktif olarak katıldı. Seçimler geride kaldı. Sıradan bir seçim olmaması hasebiyle, seçim öncesinde ve hemen sonrasındaki tartışmalara ilişkin

ürettiğimiz içerikleri bir araya toplamaya karar verdik. Maksadımız çok basit: internet içerik sunma konusunda sağladığı yeni imkanların yanı sıra, içeriklerin arşivlenmesi ve okurun bu arşive ulaşması bakımından önemli güçlükler getiriyor. Günde 200 kadar içeriğin girildiği bir sitede, eski metinleri derli toplu bir şekilde bulabilmek hayli zahmetli olabiliyor. Biz de bu güçlüğü aşmak için seçim dönemindeki tartışmaları birkaç kategori altında ve e-kitap ya da e-dergi denilebilecek biçimde bir araya getirdik. Her zaman dediğimiz gibi: Gayret bizden taktir okurdan. İşe yaraması umuduyla herkese iyi okumalar...

© 2018 Gazete Duvar

Yayın Tarihi: **Ağustos 2018**

Genel Yayın Yönetmeni: **Ali Duran Topuz**

Yayına Hazırlayan: **Cennet Sepetci**

Kapak Tasarım: **Ersan Uğur Gör**

AND Gazetecilik ve Yayıncılık, San. ve Tic. A.Ş. adına Yayın Sahibi: **Vedat Zencir**

İcra Kurulu Başkanı ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: **Ömer Araz**

Katkıda Bulunanlar: **Ali Duran Topuz, Önder Algedik, Ahmet Murat Aytaç, Emel Gülcan**

Yönetim Yeri: Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul Santral
(212) 3463601, Faks (212) 3463635

E-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Seçim 2018 İç Politika-3'de yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve link verilmeden ıktibas edilemez

Görüşmecim yeşil soğan göndermiş!

Muharrem İnce, adaylığı açıklandıktan sonra, “Kürt Ahmed Arif’in” vurgusuyla şairin ‘İçerde’ adlı ünlü şiirini okudu. Bu retorik bir tercih miydi yoksa cezaevindeki Selahattin Demirtaş dahil Kürt siyasetçilerine ve seçmenlerine yönelik beklenebilecek hamlelerin bir öncü işareti mi? Hep beraber göreceğiz...

ALİ DURAN TOPUZ

Adaylar netleşti, ittifaklar netleşti, görüntü netleşince Selahattin Demirtaş’ın özel yeri daha da netleşti. Çok özel bir yer: Hapishane. Hapishanede bir cumhurbaşkanı adayı.

Demirtaş, 2014’te de adaydı. Aldığı yüzde 9.76 oyla partisinin bir yıl sonra seçimde barajı aşmaya doğru koştuğunu göstermişti. Erdoğan seçimi yüzde 51.79’la kazanmıştı. 1 Haziran 2015 genel seçiminde Demirtaş’ın eş başkan olduğu HDP yüzde 13’le hem AK Parti’nin tek başına iktidar olma imkanını sarsmış, hem “AKP ile anlaştilar...”

teranelerinin yaslandığı önyargıların saçmalığını da faş etmişti. Şimdi hapiste.

CUMHUR İLE MİLLET

Cumhur İttifakı, anayasayı değiştiren (aslında imha eden) referandumda yüzde 51.48 aldı. Yüzde 51 küsur, MHP aksesuarlı iktidar partisi ve onun omnipotent lideri Recep Tayyip Erdoğan’ın maksimumu gibi görünüyor. Erdoğan’ın karşısında bu sefer ilk turda beş aday olacak; genel seçimde ise 1.5 partili Cumhur İttifakı’nın karşısında dört par-

Beş aday şehirden şehire, köyden köye koşturacak, meydanlarda, kürsülerde, televizyon ekranlarında konuşacakken, bir aday üç beş metrekaire bir yerde olacak. Görüşmeci yeşil soğan getirecek, notları alıp kamuoyuna ulaştırmaya çalışacak.

tili “Millet İttifakı” isimli blok ve bir de HDP var.

Millet İttifakı’nda CHP, Saadet Partisi, İyi Parti ve Demokrat Parti yer alıyor; bir adı da “sıfır baraj” bu ittifakın. CHP dışındaki partileri baraj korkusundan kurtarıyor bu formül, İYİ Parti’ye 15 milletvekili verişini de hatırlarsak, CHP hayli yük alarak girdi diyebiliriz bu seçim sürecine.

BELİRLEYİCİ SORULAR

Bir yanda altı serbest aday, bir yanda cezaevinde bir aday. Bir yanda iki büyük ittifak, bir yanda yalnız bir parti.

Cezaevindeki aday ve yalnız parti, tuhaf bir aday-bulmaca, denklem çözmece oyun havasıyla başlayan seçim sürecindeki kampanyaların lafzını ve ruhunu belirleyecek bir büyük sorunun temsilcileri. Kürt sorununun. HDP’nin ittifaka davet edilmemesi, her şey aynı tas aynı hamam gider anlamına mı gelecek, yoksa iktidarın söylemlerinin etkisini kırarak alternatif söylemlerin başarısı için bir taktik hamle olarak mı kayıtlara geçecek, bunu Millet İttifakı’nın kampanyaları belirleyecek.

Bu fotoğraf, totaliterlik basamaklarını üçer beşer atlayan Cumhuriyet İttifakı’na karşı Millet İttifakı’nın, iktidarın belirlediği terör retoriği ekseninde kalması halinde HDP barajı aşsa da başarılı olamayacağını gösteren bir fotoğraf.

İYİ Parti, MHP’nin Kürt politikalarına “milliyetçi” alternatif getirebilecek mi?

Saadet Partisi, iktidarın oylarını almayı başardığı muhafazakâr seçmenin, özellikle de Kürt seçmenin rahatsızlıklarına hitap edebilecek mi? (“Özellikle Kürt” dedim, çünkü AK Parti’ye teveccühü iyi bilinen muhafazakâr Kürt seçmene hitap edecek dil bugüne kadar ne CHP’de ne İYİ Parti’de iş başında oldu.)

GÜVENLİK/TERÖR KOMPLEKSİ

CHP, söylemlerini ve eylemlerini, içeriğini ve kapsamını iktidarın belirlediği terör/güvenlik kompleksinden kurtarabilecek mi? Bu kompleks, cumhurbaşkanlığı seçiminde alacağı oylar kritik önemde bulunan Selahattin Demirtaş’ın (ve CHP’li vekillerin de elbet) hapse girmesini kolaylaştıran düzenlemeyi parlamentoda onaylamaya kadar varmıştı örneğin. CHP’nin cumhurbaşkanlığı adayı Muharrem İnce, dokunulmazlıkların kaldırılmasına açıkça karşı çıkışıyla terör/güvenlik konseptinin sarsılmasına yönelik inandırıcı söylemler geliştirme potansiyeline sahip. Adaylığı açıklandıktan sonraki konuşmasında Ahmed Arif’in “İçerde” şiirini okuması, bu yönde bir işaret mi? Temkinli olmak gerek ama durduk yere de okunmamıştır o şiir. Muharrem İnce’nin coşkuyla okuduğu şiir doğrudan cezaevi içinden, ranzadan, zincirden seslendiğine göre, başa dönelim, Selahattin Demirtaş’ın özel yerine.

Hapis kelimesi, kapatma, tutsak etme anlamındaysa da kökü “bağlama”ya kadar gidiyor. Selahattin Demirtaş, bağlanmış. Kürtler, hapsedilene “girt” derler, “alınmış”, “kapatılmış”, etrafı çevrilmiş. Tutulmuş yani, tutsak edilmiş. Beş aday şehirden şehire, köyden köye koşturacak, meydanlarda, kürsülerde, televizyon ekranlarında konuşacakken, bir aday üç beş metrekaire bir yerde olacak. Görüşmeci yeşil soğan getirecek, notları alıp kamuoyuna ulaştırmaya çalışacak. Yani beş güreşçinin her şeyi serbestken, birinin elleri, ayakları bağlı...

CHP de Saadet Partisi de İYİ Parti de “adalet”ten çok dem vuruyor, Selahattin Demirtaş’ın gayri adil durumu hakkında susarak mı yol alacaklar, yoksa seçmeni bu adaletsizliğe karşı etkili bir karar verecek şekilde yönlendirerek mi sonuç almaya çalışacaklar? Kürt Ahmed Arif’in şiirindeki tutsağın dağlarına gelen bahar Yalovalı Muharrem İnce’nin retoriğine süs olarak mı girdi, demokrasinin kar altındaki dağlarına da bahar getirme arzusuyla ezber bozacak bir hamlenin alameti miydi? Hep beraber göreceğiz.

Barajda tek başına

Muharrem İnce, adaylığı açıklandıktan sonra, “Kürt Ahmed Arif’in” vurgusuyla şairin ‘İçerde’ adlı ünlü şiirini okudu. Bu retorik bir tercih miydi yoksa cezaevindeki Selahattin Demirtaş dahil Kürt siyasetçilerine ve seçmenlerine yönelik beklenebilecek hamlelerin bir öncü işareti mi? Hep beraber göreceğiz...

ALİ DURAN TOPUZ

Ölü general Kenan Evren, seçim barajını öncelikle siyasal İslamcı hareket için düşünmüştü. Adlı adınca Necmettin Erbakan ve yoldaşları için. 1950’den sonra ruhlara ekilen küçük Amerika hülyasının bir gereği olarak, iki partiden fazlası ülkeye fazla sayılmıştı. Bir merkez sağ, bir merkez sol. Yani esas parti merkez olacak, o da ikiye bölünüp sağ ve sol taklidi yapacak.

Hayal tutmadı, Erbakan yürüdü geldi iktidar kapılarına dayandı. Aştığı barajlar, Milli Görüş’ten sökülüp neoliberal araziye dikilmiş AK Parti’ye vız geldi. İktidar olunca, demokratik bir sistemin

önündeki engelleri kaldırma, MGK, YÖK gibi 12 Eylül kurumları kaldırma sözünü unutuverdi. İktidara gelen hafıza-i beşer nisyan ile maluldür. Gazali, harama bakan göz için söylemişti bunu ama iktidar gözü nerede helale bakmış ki?

MANZARAYI UMUMİYE

Hasılı, baraj İslamcılarını arkasına alıp Kürtlerin önünde dikilmişken, kimse kaldırmaya canı gönülden yanaşmadı. Onlar da barajı önce bağımsız aday formülüyle, sonra da 7 Haziran ve

1 Kasım 2015 seçimlerinde parti olarak aşmanın yollarını buldular. Gele gele bugüne geldik.

Şimdi manzarayı umumiye herkesin malumu:

MHP, çareyi yıllarca sövüp saydığı AK Parti kerwanına yanaşmakta buldu.

Saadet Partisi, MHP sürgünü İYİ Parti ve demirkıratın cürufu Demokrat Parti, CHP oklarının arasında kendilerine birer yer edinerek baraj kaygısını tatlı tatlı aştı.

Kala kala Kürt seçmenin ağırlıklı olarak tercih ettiği HDP kaldı baraj karşısında tek başına. Üstelik, HDP'nin yükü kendi yükü de değil: Barajı geçemezse, karşısında ittifak kurulan Recep Tayyip Erdoğan, hem Külliye yolunda hem parlamento yolunda arzuladığı yüzdelere ulaşip bildiği gibi yürümeye devam eder, herkesin iyi bildiği gibi.

SİYASİ HAMAL

İşler niye buraya geldi? Çünkü iki ittifaktaki partilerin hepsi, “bölünme korkusu” denilen Kürt karşıtı duyguları siyasal hamlelerinin ambarı olarak gördü; demokratikleşmeye yönelik adımlar atma sırası geldiğinde bu duyguları seferber edip “seçmen hassasiyeti” denilen paravanın (pardon, palavranın) arkasından o duyguları körükleyip durdu. Bu oyunu en iyi oynayan, en yüksek oranları kaptı. Şimdi yine aynı mekanizma iş başında: Aman biz Kürt demeyelim, hak demeyelim, adalet demeyelim, anadil demeyelim, ama Kürtler ağır barajı aşsın da Erdoğan'ı devirelim.

Muharrem İnce, dokunulmazlıkların kaldırılmasına karşı açık tutumunun da kredisiyle, bir ara söylem tutturma eğiliminde görünüyor adaylığının ilk günlerinde. Demirtaş'ı ziyaret de bu baptan bir çıkış. Çıkışları, “Erdoğan cephesi, Erdoğan karşıtı cephe ve Kürtler baraja karşı tek başına” fotoğrafını değiştirecek güce ulaşacak mı, inanmak zor. Çünkü fotoğraf, Kürtleri yine “siyasal hamal” derekesinde gösteren bir fotoğraf: “Ağır baraj yükünü taşıyabilirseniz, yani barajı aşarsanız ne ala, aşmazsanız sorumlu kendinizsiniz”, nutukları seçim sonrası durumu açıklama için yeterli, mevcut siyasal tarzlar aynen devam ederse... HDP, ana seçmenin yıllardır tercih ettiği, ter-

cih ne, oluşmasına katkıda bulunduğu geleneğin direşken karakteriyle barajı üçüncü defa aşmak için varını yoğunu ortaya koyacaktır; fakat poli-siye-idari-adli kısıkaç sadece politik kadrolar için değil doğrudan seçmen için de devredeyken bu işin ne kadar zor olacağını herhalde HDP'yi dışarda bırakan “Millet İttifakı”nın ortak aklı tarafından da görülüyordur. O halde bu seçimin belirleyici karakteri “Erdoğan karşıtlığı” ve o karşıtlığa siyasi hamal olduğu kadarıyla “Kürt sevgisi” ile belirlenirse, fazla bir şeyin değişmesini beklemek mümkün olmaz. Yok, Erdoğan'ı üreten koşullarda bizzat Kürt meselesindeki özgürlük karşıtı kurum ve durumların büyük pay sahibi olduğu idrak edilip, HDP'yi baskılayan her hamlenin demokrasinin baskılanması olduğu anlayışı öne çıkacaksa, çok şeyin değişmesini umut edebiliriz.

AYTUĞ ATICI NE DEDİ?

CHP Mersin Milletvekili Aytuğ Atıcı, ittifak kurdukları İYİ Parti'lilere HDP'ye karşı nazik bir dil kullanmaları için çıkışırken tam bu eşikten konuştu: “İYİ Parti'nin ikinci tura kalma gibi bir hedefi var. Zor ama ikinci tura kaldı. O zaman HDP'lilerin oyuna ihtiyacı var. Dönüp, ihtiyacım yok diyebilir mi? Böyle bir siyasi anlayış olabilir mi? HDP'nin yöneticileri bu ülkede yasal bir partinin yöneticileridir.”

Aytuğ Atıcı'nın konuştuğu eşikten hangi kapıya gidileceği önemli: Ya güvenlik/terör kapısı, ya özgürlük/demokrasi kapısı. AK Parti'nin 7 Haziran'dan sonra kurduğu sahneye inanarak ya sanki donmuş, kararı, fikri, duyguları hazır bir seçmen var ve o seçmenin gönlüne göre konuşmaktan başka yol yokmuş gibi hareket edilecek, ya da güvenlik/terör paradigmasını dağıtıp, özgürlük ve adalet kapısını açacak politikalar üretilcek.

Erdoğan'ı devirmek için Kürtleri yük taşımaya çağırarak ama eşitlik, özgürlük, adalet kavramlarının kapsamından Kürtleri istisna etmek bugünleri hazırladı. HDP'nin barajda tek başına kalması da bu yüzden. “Biz hepimiz, sen tek” manzarası... Bugünleri aşmanın yolu baraj önünde tek başına bekleyenlerin eşitlik, özgürlük ve adalet mücadelesiyle ortaklaşmadan başka ne olabilir? Kürt-hariç bir ittifakın kendine faydası olmaz ki Erdoğan'ın yürüyüşünü durdurabilsin.

Kararı mahkûm eden muhalefet şerhi

Ankara 19. Ağır Ceza Mahkemesi'nin Demirtaş kararı, içerdiği muhalefet şerhi nedeniyle yaşadığımız duruma ışık düşürüyor: Karar, OHAL'in bürokratik düzlemdeki kabulünün bir itiraf belgesi, muhalefet şerhi OHAL'den çıkışta hukukun gözetilmesinin öneminin bir nişanesi. Elbette, bir muhalefet şerhi tek başına hiçbir işe yaramaz: Muhalefet, talep ettiği hukuku üretmek için aktif rol almalı, sürdürülebilir hukuksuzluğun inşasında tek sorumlu iktidar değil çünkü.

ALİ DURAN TOPUZ

Sürpriz olmayan bir şey de Doğu Perinçek'in Demirtaş'ın serbestçe kampanya yürütmesi lehine susan ikinci kişi oluşu, birinci kişi, fotoğraftaki güçlü kişi, zaten tutukluluğu getiren yasal, polisiye, idari ve adli süreçlerin stratejilerini belirleyen, sonuçlarını hazırlayan kişi.

Muharrem İnce'nin (9 Mayıs 2018'de) rakiplerini ziyaret serisi, olağan dışı bir durumun fotoğrafıydı: İlk ziyareti cezaevindeki Selahattin Demirtaş'aydı. İkinci ziyareti Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Merkezi'nde, partinin genel başkanı da olan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a. Muhtemelen, Demirtaş hapiste olmasa, bu nezaket gösterilerine tanık olmazdık.

Demirtaş ziyaretinden sonra bir fotoğraf görmedik, çünkü orası cezaevi. Ama Demirtaş'ın sözleri geldi. Erdoğan ziyaretinden sonra bir fotoğraf gördük, şatafatlı bir fotoğraf, çünkü orası parti başkanı da olan kudretli cumhurbaşkanının partisinin merkezidi. İkinciden bir açıklama gelmedi, çünkü fotoğraf her şeyi değil belki ama çok şeyi anlatıyordu; fotoğraf, fotoğrafı olmayan ilk ziyaretteki muhababın görünmesini engelleyen perdeydi zaten. Bir sakatlığı da gizleyen perde: Altı aday var, beşi sokakta, meydanlarda, televizyonlarda (herkes her televizyona çıkamasa da) rahat rahat çalışabiliyor, biri ortada yok. Sakatlık, HDP geleneğinden de o geleneğin yetiştirdiği

siyasetçilerden Selahattin Demirtaş'tan da doğası gereği hoşlanmayan İYİ Parti lideri Akşener'in bile, Demirtaş'ın serbest bırakılması gerektiğini söyleyeceği kadar ileri bir sakatlık. Temel Karamollaoğlu, Muharrem İnce kadar açık ve vurgulu biçimde Demirtaş'ın bırakılması gerektiğini söyledi; hem kampanyasının omurgası niteliğinde olan adalet/ahlak söylemi hem Kürt meselesindeki anadilde eğitimi savunmak gibi içeriğe yönelik cesur hamlelerini düşününce sürpriz değil. Kürt oylarının bedavaya alınmayacağını biliyor.

Sürpriz olmayan bir şey de Doğu Perinçek'in Demirtaş'ın serbestçe kampanya yürütmesi lehine susan ikinci kişi oluşu, birinci kişi, fotoğraftaki güçlü kişi, zaten tutukluluğu getiren yasal, polisiye, idari ve adli süreçlerin stratejilerini belirleyen, sonuçlarını hazırlayan kişi. Yine de akılda tutmak lazım, Aziz Babuşçu, iktidar partisinden etkili isimlerinden biri olarak, Demirtaş'ın serbest kampanya yürütmesini istediğini söyleyebilirdi, durumdaki olağan dışılığın iktidar partisi içinde de kuvvetle algılandığı için olmalı.

HUKUKUN FOTOĞRAFI

Bu siyasi fotoğraf. Geçen gün bir de hukuk fotoğrafı içinde bir ses geldi: Avukatlarından Mahsuni Karaman'ın (ve muhtemelen dilekçede adını görmediğimiz çok sayıda meslektaşıyla birlikte hazırladığı) başvurusundan sonra mahkeme (Ankara 19. Ağır Ceza), tutuklama konusundaki biktırıcı ezber cümlelerin yer aldığı bir gerekçeyle tahliye talebini reddetti. Karar iki oyla alınmıştı. Üçüncü yargıç, bir muhalefet şerhi koymuştu. Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin hukuk atını siyaset arabasının arkasına bağlayan seri kararlarının yarattığı hukuki umutsuzluk ortamında yargıcın muhalefet şerhi, at ile arabayı doğru yerlere bağlamanın yüz ağartıcı bir örneği gibiydi. Tutuklamanın devam kararına bir değinmede bulunmak şart: Demirtaş'ın, "adli makamlar huzuruna kendiliğinden gitmeyeceğini belirtmesi" tutukluluk halinin devamının gerekçeleri arasında sayılmış, ezber cümlelerin dışında tek cümle olarak. Hukuk dışı bir sonucu hukukileştirecek bir argüman olmayınca elde, adli alınganlık müessesine başvurulmuş anlaşılın. 17/25 Aralık sürecinde mahkemeye gitmeyenlere karşı kimse alınganlık göstermemişti oysa...

SİYASET, ADALET, HUKUK

Gelelim muhalefet şerhine: Muharrem İnce ve Temel Karamollaoğlu'nun nutuklarına esas oluşturan demokrasi ve adalet tasavvurlarının doğal bir gereği olarak, Meral Akşener'in kerhen de olsa aynı profili sergileme kaygısıyla (ve elbette herkesin ikinci turda Kürt oylarını talep etmeye yüzü olması babından) savundukları şey, yargıç tarafından hukukun bir gereği olarak dile getirildi. Yargıcın ne Kürt oylarına ihtiyacı var, ne başka oylara, ama altında imzasının yer alacağı kararın hukukiliğine ihtiyacı çok.

Adalet ve hukuka inanç, adaletin ve hukukun tanınacağı yer, bizzat kararların kendisidir. Muhalefet şerhi, sadece ifade özgürlüğü ve parlament-er dokunulmazlığı eksenindeki argümanlarla değil, siyasal katılım ve siyasal faaliyet hakkı ekseninde, hukukun demokratik tasavvurlar çerçevesinde nasıl işletilebileceğinin etkin bir örneği. Her yargı kararı, kararı verenlerin kendilerini de yargılar, muhalefet şerhi de yazarın üyesi olduğu mahkemeyi mahkum ettiği bir hüküm niteliğinde

görünüyor. Keskin bir görüntü bu: Karar, muhalefet şerhinin ışığında, siyasete ve topluma egemen hale getirilmek istenen olağanüstü hal mantığına bürokratik teslimiyetin itirafnamesine dönüşüyor.

KURAL HALİ, İSTİSNA HALİ

Olağanüstü haldeyiz, karar bunu ilan ediyor. Olağanüstü hal, istisna hali demek, şiddetin yalın haliyle belirip hukuku askıya alması, kural ile istisnanın sınırlarını silmesi demek. Çıkış yolu hukukta değil ama hukuk, çıkış için kerteriz oluşturabilir. Muhalefet şerhi bunu ima ediyor; fakat unutmamalı ki hukuku işletecek olan şey hukukun kendisi değil, siyaset aslında: İnce, Karamollaoğlu ve Akşener sadece "Kürt seçmene kur" anlamında değil, bir demokrasi ve bir hukuk arıyorlarsa onun bir gereği olarak rakipleri Selahattin Demirtaş'ın ve onun kişiliğinde koca bir seçmen grubunun, halkın maruz kaldığı adaletsizliğin yargıçlar dahil herkese anlatacak etkin çaba göstermek, bunda ısrar etmek zorunda. Demirtaş'ın hapiste olmasına yol açan TBMM kararının arkasında CHP dahil muhalefetin olduğunu ikide bir hatırlatmak yersiz görülebilir, ama unutmak daha da yersiz kaçır. Yine unutmamak gerek, muhalefet şerhi tek başına, içeriğindeki başarılı hukuki kurgu nedeniyle kimseyi kurtarmaz; muhalefet, hukuksuzluğun güçlenmesindeki sorumluluğu iktidara atıp kurtulamaz. Ve hukuk inşası için iktidar olmayı bekleyemez, bekliyorsa iktidarın ürettiği hukukla arası hayli iyi demektir. Aksi halde siyaset, muhalefetin siyaseti, sadece mevcut oyları kemikleşmiş, seçmeni katılaştırmış varsayan bir aritmetiğe dayanır ki o vakit herkese geçmiş olsun demek gerekir.

OHAL deyince, Walter Benjamin'i anmamak olmaz:

"Ezilenlerin geleneği, bize içinde yaşadığımız "olağanüstü hal" in gerçekte kural olduğunu öğretir." (Walter Benjamin, Pasajlar, Çeviren: Ahmet Cemal)

Kuralın karardaki gibi olduğunu biliyoruz, muhalefet şerhindeki gibi olmasını istemek, savunmak dışında çıkış var mı?

Selahattin Demirtaş hakkında verilen tutukluluğa devam kararı ve üye hakimın muhalefet şerhinin tamamı:

T.C.
ANKARA
19. AĞIR CEZA MAHKEMESİ

DOSYA NO : 2017/189 Esas

BAŞKAN : Murat İLHAN 41097
ÜYE : Hasan GELİR 41005
ÜYE : Cengiz AYDINER 104679
KATİP : Eren GÜLNAZ 141981

Sanık Selahattin Demirtaş müdafii Av.Mahsuni Karaman tarafından 15/05/2018 tarihli dilekçe ile sanığın tahliyesine yönelik başvuru yapılması nedeniyle;

DOSYA İNCELENDİ:

Sanık Selahattin Demirtaş müdafii Av.Mahsuni Karaman tarafından 15/05/2018 tarihli dilekçe ile halen milletvekili olan sanık Selahattin Demirtaş'ın 24/06/2018 tarihinde yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olduğunu ve adaylığının da kesinleştiğini belirterek Anayasa'nın 67. maddesi ile AIHS Ek:1 Numaralı Protokol 3. maddesi kapsamında güvence altına alınan serbest seçim hakkı nazara alınarak tahliye kararı verilmesini talep ettiği,

Sanık Selahattin Demirtaş'ın 01/11/2015 tarihinde HDP'den İstanbul milletvekili seçildiği ve halen milletvekili olduğu,

550 milletvekili Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda 376 oy ile 20/05/2016 tarihinde kabul edilerek 08/06/2016 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 6718 sayılı Kanunun 1. maddesi gereğince Anayasa'ya eklenen geçici 20. maddesi ile "20/05/2016 tarihi itibarıyla Anayasa'nın 83. maddesinde sayılan merciiilere intikal etmiş olan dosyalar hakkında Anayasa'nın 83. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan yasama dokunulmazlığına ilişkin hükmün uygulanmayacağına" belirtildiği, sanığın dokunulmazlıkların uygulanmayacağına ilişkin bu hükmün kabul edildiği tarih itibarıyla HDP eş genel başkanı olduğu,

Sanık Selahattin Demirtaş'ın dokunulmazlıklara ilişkin kanun teklifinin TBMM başkanlığına sunulmasından sonra HDP eş genel başkanı olarak 19/04/2016 tarihinde TBMM'de yaptığı grup konuşmasında "Tek bir arkadaşım kendi ayağı ile ifade vermeye gitmeyecek, nasıl götürülürlerse kendileri bilirler" şeklinde ifadede bulunduğu,

Sanık hakkındaki soruşturma dosyalarının Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 2016/24950 sayılı soruşturma dosyası üzerinden birleştirilmesine karar verildiği ve soruşturma aşamasında 12/07/2016, 15/07/2016, 28/07/2016, 12/08/2016, 06/09/2016 ve 11/10/2016 tarihlerinde kendisine çağrı kağıdı gönderilerek davet edilen Cumhuriyet Başsavcılıklarına da müracaatta bulunmayarak çağrılara uymadığı,

Sanık hakkında Diyarbakır 2.Sulh Ceza Hakimliğinin 04/11/2016 tarih ve 2016/563 sayılı kararı ile Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma ve Suç İşlemeye Alenen Tahrik Etme suçlarından tutuklama kararı verildiği,

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 11/01/2017 tarih ve 2017/588 esas sayılı iddianame ile Silahlı Terör Örgütü Kurma veya Yönetme, Terör Örgütü Propagandası Yapma, Suç İşlemeye Alenen Teşvik, Halkı Kin ve Düşmanlığa Alenen Tahrik Etme, Suçu ve Suçluyu Övme ve 2911 sayılı Yasaya muhalefet suçlarından 31 fezleke ile ilgili olarak

1/9

kamu davası açıldığı ve dosyanın güvenlik nedeniyle Yargıtay kararıyla davanın Ankara'ya nakline karar verildiği ve mahkememize tevzi edildiği, mahkememizce ilk celsesinin 07/12/2017, ikinci celsesinin 14-15-16/02/2018 tarihlerinde, üçüncü celsenin ise 11-12-13/04/2018 tarihlerinde yapıldığı Elazığ 2.Ağır Ceza Mahkemesinin 13/02/2018 tarih 2016/329 - 2018/29 E.K sayılı birleştirme kararıyla Terör Örgütü Propagandasından açılan kamu davasını da mahkememiz dosyası ile birleştirdiği, sanığın yapılan celselerde şuana kadar 9 fezlekeye ilişkin olarak savunmasını yaptığı, geri kalan fezlekelere ilişkin olarak savunma yapmak üzere süre istediği ve mahkememizin 13/04/2018 tarih ve 1 nolu ara kararı gereğince "sanığa savunmasını yapmadığı fezlekeler ve ek savunma yönünden savunmalarını hazırlamak üzere bir sonraki celseye kadar süre verilmesine" ve tutukluluk halinin devamına karar verildiği,

Sanık müdafileri tarafından milletvekili olan sanığın hakkında uygulanan tutuklamaya konu suçlamaların ifade özgürlüğü ve siyasi faaliyet kapsamındaki eylemlere ilişkin olması ve tutukluluk nedeniyle milletvekilliği görevinin yerine getirilmemesi nedenleriyle ifade özgürlüğü ile seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarının ihlal ettiği iddiasına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine müracaatta bulunulduğu, Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 21/12/2017 tarih ve 2016/25189 başvuru numarasıyla başvuru hakkında verdiği kararda tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğunu, tutuklanma dolayısıyla ifade özgürlüğü ile seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna yönelik karar verildiği,

Sanık Selahattin Demirtaş'ın tutukluluk durumunun en son 04/05/2018 tarihinde incelenerek tutukluluk halinin devamına karar verildiği,

Sanık Selahattin Demirtaş'ın HDP grubu tarafından 24/06/2018 tarihinde yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olarak gösterildiği ve YSK'nın 472 nolu kararı gereğince de 24/06/2018 Pazar günü yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı seçiminde Cumhurbaşkanı adayı olduğunun tespitine karar verildiği, sanığın Cumhurbaşkanı adayı olarak gösterildiği tarih itibariyle de tutuklu bulunduğu dosya kapsamından anlaşılmıştır.

Tahliye talebine ilişkin olarak Cumhuriyet Savcısı yazılı mütalaasında, tahliye taleplerinin reddi ile sanığın CMK'nın 100 ve devamı maddeleri gereğince tutukluluk halinin devamına karar verilmesi yönünde mütalaada bulunmuştur.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

Tahliye talepli dilekçe içeriği dikkate alınarak, yukarıda belirtilen hususlar ve dosya kapsamı hep birlikte değerlendirildiğinde;

Sanık Selahattin Demirtaş'ın üzerine atılı suçları işlediği iddiasına yönelik olay tutanakları, değerlendirme ve tespit tutanakları, dijital verilere ilişkin çözüm tutanakları, görüntü ve çözüm tutanakları, teknik araçlarla izleme ve dinleme çözüm tutanakları ile tanık beyanına dayanan kuvvetli suç şüphesinin varlığı, iddianamedeki sevk maddelerine göre suçların 5271 Sayılı CMK'nın 100/3-a maddesinde tutuklama nedeni olarak öngörülen katalog suçlardan olması, sanığa isnat edilen ve kovuşturma konusu suçların yasada öngörülen alt ve üst sınırlar arasındaki ceza miktarı ile sanığın adli makamlar huzuruna kendiliğinden gitmeyeceğini belirtmesi ve savunmasının da tamamlanmamış olması karşısında tutuklama tedbirinde ölçülülük bulunması ve adli kontrol hükümlerinin de yetersiz kalacağı kanaatiyle **TAHLİYE TALEBİNİN REDDİ** ve sanığın **TUTUKLULUK HALİNİN DEVAMINA,**

Verilen kararın sanık ve sanık müdafisine tebliğine,

Dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda, kararın tebliğinden itibaren 7 gün içinde

Ankara 20. Ağır Ceza Mahkemesine itiraz yolu açık olmak üzere üye hakim Cengiz Aydın'ın karşı oyu ve oy çokluğu ile karar verildi.21/05/2018

Başkan 41097

Üye 41005

Muhalif Üye 104679

Katip 141981

Cimza

Cimza

Cimza

Cimza

KARŞI OY:

Sanık Selahattin DEMİRTAŞ 23. dönem Diyarbakır, 24. dönem Hakkari, 25. ve 26. dönem İstanbul milletvekili olarak seçilmiş, Barış ve Demokrasi Partisi eş genel başkanlığı ile Halkların Demokratik Partisi eş genel başkanlığı görevlerini yürütmüş, 2014 yılında ilk defa halk oyu ile yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olmuş, 6718 nolu Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 1. maddesi ile 2709 nolu Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına eklenen geçici 20. maddeye göre hakkında Anayasanın 83. maddesinin 2. fıkrasının 1. cümlesi uygulanmamış ve yasama dokunulmazlığına ilişkin dosyaları gereğinin yapılması için Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

Sanık Selahattin DEMİRTAŞ yasama dokunulmazlığının kaldırılması sonrasında başlatılan soruşturma üzerine Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hakimliğinin 04/11/2016 tarih ve 2016/563 Sorgu nolu kararı ile adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı, hakkında kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin var olduğu, bir tutuklama nedeninin bulunduğu ve ölçülülük ilkesinin gerçekleştiği anlaşıldığından Anayasanın 19. maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesi ve Ceza Muhakemesi Kanununun 100. maddesinde belirtilen tutuklama nedenlerinin var olduğu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesinin 1. fıkrası uyarınca özgürlükten yoksun bırakmanın yasalara uygun olduğu, Ceza Muhakemesi Kanununun ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin tüm maddelerinin özünde var olan hukukun üstünlüğü ilkesi ile uyumlu olduğu gerekçeleri ile suç işlemeye alenen tahrik etme ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından tutuklanmış, kamu davasının mahkememize gelmesinden sonra 16/02/2018 tarihinde yapılan duruşmada ve 13/04/2018 tarihinde yapılan son duruşmada sanığın üzerine atılı suçları işlediği iddiasına dair olay tutanakları, değerlendirme ve tespit tutanakları, dijital verilere ilişkin çözüm tutanağı, görüntü ve çözüm tutanakları, teknik araçlarla izleme ve dinleme çözüm tutanakları ile tanık beyanına dayanan kuvvetli suç şüphesinin varlığı, iddianamedeki sevk maddelerine göre suçların Ceza Muhakemesi Kanununun 100. maddesinin 3. fıkrasının a bendinde tutuklama nedeni olarak öngörülen katalog suçlardan olması, sanığa isnat edilen suçların cezalarının alt ve üst sınırı, kovuşturma konusu suçların yasada öngörülen alt ve üst sınırlar arasındaki ceza miktarı dikkate alındığında ceza miktarı ile tutuklama tedbiri arasında ölçülülük bulunması, adli kontrol hükümlerine uymanın sanık iradesine bırakılması ve ceza miktarına göre bu aşamada yetersiz kalacağı gerekçeleri ile sanığın tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 20/04/2018 tarih ve 1183 Karar nolu kararı ile genel seçimlerin yenilenmesine ve seçimin 24/06/2018 tarihinde yapılmasına karar verilmesi üzerine Anayasanın geçici 21. maddesinin A fıkrasına göre cumhurbaşkanlığı seçiminin de aynı tarihte yapılması gerekmiş, Yüksek Seçim Kurulunun 12/05/2018 tarih ve 472 Karar nolu kararı ile 24/06/2018 tarihinde yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimi kesinleşen aday listesinde adaylar arasında sanık Selahattin DEMİRTAŞ da sayılmıştır.

Sanık Selahattin DEMİRTAŞ müdafileri 15/05/2018 havale tarihli dilekçesi ile sanığın 24/06/2018 tarihinde yapılacak cumhurbaşkanlığı seçiminde adaylığının kesinleştiğinden Anayasanın 19. maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesi, Anayasanın 67. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 nolu Protokolün 3. maddesi gereğince salıverilmesini talep etmişlerdir.

Hukukumuzda tutuklamanın usul ve esasları Ceza Muhakemesi Kanununun 100., 101., 102., 103., 104., 105., 106., 107. ve 108. maddelerinde, yerine getirilmesi ise Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 111., 112., 113., 114., 115. ve 116. maddelerinde düzenlenmiş olup bu maddelerde temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının sağlanması için veya başka sebeplerle tutukluğun sona erdirilmesine veya tutuklamanın geçici olarak kaldırılmasına ilişkin hükme yer verilmemiştir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 17. maddesinde yer alan kasten işlenen suçlarda 3 yıl, taksirle işlenen suçlarda ise 5 yıl veya daha az süreli hapis cezalarının infazının hükümlünün talebi üzerine ertelenmesi hükmü aynı kanunun 116. maddesinin 1. fıkrasında sayılan tutukluluk hâliyle uzlaşır nitelikte olup tutuklular hakkında da uygulanabilecek düzenlemelerden olmadığından tutuklular için uygulanması mümkün olmadığı gibi Ceza Muhakemesi Kanununda tutuklamanın yerine getirilmesinin ertelenmesine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır.

Sanık Selahattin DEMİRTAŞ müdafilerinin 15/05/2018 havale tarihli dilekçesindeki talebi Ceza Muhakemesi Kanununun 100., 101., 102., 103., 104., 105., 106., 107. ve 108. maddeleri ile birlikte ve ayrıca sanık hakkındaki tutuklama ve tutuklamanın devamı kararlarının yasama dokunulmazlığı olan sanığın anayasa değişikliği ile hakkında soruşturma işlerine başlanabilmesi nedeni ile Anayasa göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının kişi hürriyeti ve güvenliği başlıklı 19. maddesi, seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları başlıklı 67. maddesi, temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması başlıklı 13. maddesi ve temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması başlıklı 14. maddesi talep ile ilgilidir.

Anayasanın özellikle seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının düzenlendiği 67. maddesinin 1. fıkrasında yer alan vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir ibaresinden Anayasanın seçme ve seçilme hakkına aynı maddede yer vererek seçme ve seçilme hakkını doğrudan bağlantılı olduğu vurgulanmıştır. Seçme hakkı adayların kendisini seçmene tanıtmaları hakkını da içerir.

Cumhurbaşkanı Seçimi Kanununun propaganda başlıklı 13. maddesinde yer alan "Propaganda dönemi, aday listesinin kesinleştiği gün başlar ve oylamaların yapılacağı günden önceki gün saat 18.00'de sona erer. Propaganda döneminde, Türkiye Radyo ve Televizyonlarında yapılacak propaganda yayınlarının tam bir tarafsızlık ve eşitlik içinde yapılması, Yüksek Seçim Kurulu ile Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu tarafından sağlanır. Adayların, özel radyo ve televizyonlardaki propaganda konuşmalarında, süre ile ilgili sınırlamalar dışında, 298 sayılı Kanunun ilgili hükümleri uygulanır. Propaganda döneminde Başbakan, bakanlar ve milletvekilleriyle ilgili yasaklara ilişkin hükümler dâhil olmak üzere propagandaya dair diğer hususlarda 298 sayılı Kanun hükümleri kıyasen uygulanır." hükmüne göre cumhurbaşkanı adayları seçilme hakkının unsuru olan kendisine seçmene tanıtmaları faaliyetlerini nasıl yürütecekleri, atıf yapılan Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun seçim propagandası başlıklı 2. kesiminde seçim döneminde yapılacak propaganda ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Anayasanın milletlerarası anlaşmaları uygun bulma başlıklı 90. maddesinin 5. fıkrasına göre kanun hükmünde olup temel hak ve özgürlüklere ilişkin olduğundan aynı konuda farklı hükümler içeren kanunlarla aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle

çıkabilecek uyuşmazlıklarda esas alınması gereken Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 nolu Protokolün serbest seçim hakkı başlıklı 3. maddesi "Yüksek Sözleşmeci Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler." şeklindedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 nolu Protokolün 3. maddesindeki yasama organının kavramını özünde/kendiliğinden asli kural koyma iktidarı olarak tanımlamaktadır. (Ar.Gör. Tolga ŞİRİN, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'ne Göre Serbest Seçim Hakkı, s. 302.)

Anayasa Mahkemesinin 07/06/2017 tarih ve 2017/20127 Karar nolu kararında da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 nolu Protokolün 3. maddesindeki yasama organı kavramının özü itibarı ile yasama yetkisini kullanan organları ifade ettiği vurgulanmıştır.

6771 nolu Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 18. maddesine göre 24/06/2018 tarihinde yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimi sonucunda cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte yürürlüğü girecek olan 6771 nolu Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 8. maddesi ile değişik Anayasanın 104. maddesindeki cumhurbaşkanını görev ve yetkileri göz önünde bulundurulduğunda seçilecek cumhurbaşkanı yasama yetkisine sahip olduğundan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 nolu Protokolün serbest seçim hakkı başlıklı 3. maddesi de talebin değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu maddeye ilişkin içtihatlarında kişilerin seçme ve seçilme hakkından ancak şu şartların birlikte gerçekleşmesi halinde yoksun bırakılabileceğini kasus etmektedir:

- 1) Seçme ve seçilme hakkından yoksunluk halleri kanunla düzenlenmelidir,
- 2) Ölçülülük ilkesine uygun olmalıdır,
- 3) Akıl hastalığı nedeniyle kısıtlananlar veya ağır suçlardan hüküm giyenler seçme ve seçilme hakkından yoksun bırakılabilir,
- 4) Siyasi haklardan yoksunluk veya akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanma mutlaka bir mahkeme kararına dayanmalıdır.(Yüksel METİN, AİHS Çerçevesinde ve AİHM Kararları Işığında Serbest Seçim Hakkı, s.27.)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 nolu Protokolün 3. maddesinde düzenlenen serbest seçim hakkına getirilecek kısıtlamaların hakkın özünü zedelemeyecek şekilde ve ölçüde kısıtlayıcı olmaması, hakkın etkin kullanımını engellememesi, izlenen amacın meşru olması ve bu amaca ulaşmak için kullanılan araçların orantısız olmaması gerekmektedir. (Dr.Serhat ALTINKÖK, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Açısından Serbest Seçim Hakkı, s.9)

Anayasa Mahkemesi kamuoyunda Baybay kararı olarak bilinen 04/12/2013 tarih ve 2012/1272 Başvuru numaralı kararında;

"a. Anayasa'nın 19. maddesinin 7. fıkrasının ihlal edildiği iddiası ile ilgili değerlendirmede:

"115. Bu nedenle, seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasa'nın 14. maddesi kapsamındaki bir suç isnadıyla yargılanan bir milletvekilinin tutukluluk halinin incelenmesi sırasında, bu koruma tedbirinin seçilme hakkını işlevsiz hale getirebileceği göz ardı edilmemelidir. Bütün Milleti temsil etmek üzere belli bir süre için seçilen milletvekilinin, şayet varsa, bu hakkını kullanmasına engel olmayacak koruma tedbirlerinin uygulanabilirliği üzerinde özenle durulmalıdır. 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinin (3) numaralı fıkrasında buna imkân tanıyan hükümlere yer verildiği, maddede 6352 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikler sonucunda bunların sayısının artırıldığı görülmektedir (§ 63).

116. Tutuklamanın devamına karar verilirken, davanın genel durumu yanında,

tahliyesini talep eden kişinin özel durumunun dikkate alınması ve bu anlamda tutukluluk gerekçelerinin kişiselleştirilmesi bir zorunluluktur. Başvurucunun tahliye taleplerini inceleyen mahkemeler, bu talepleri reddederken gerekçelerini yeterince kişiselleştirmemiş, aynı zamanda milletvekili seçilmiş olan başvurucunun kaçacağına ya da delilleri karartacağına dair inandırıcı somut olgular ortaya koyamamıştır.

117. Mahkemenin, 6352 sayılı Kanun kapsamında tutukluluk halinin yeniden değerlendirilmesi talebi üzerine verdiği 27/7/2012 tarihli kararında yer alan, dava kapsamında yargılanan sanıklardan birkaçının kaçması ya da kaçıma teşebbüs etmesi, yine bazı sanıkların delilleri karartma girişiminde bulunması şeklindeki gerekçeleri, diğer sanıkların da bunları yapabileceğine dair karine olarak değerlendirilemez. Aksi takdirde masumiyet karinesi ve bununla bağlantılı olarak kişi hürriyetine ilişkin ilkelerin zedelenebileceği açıktır. Bu nedenle, aynı davada yargılanan bazı sanıkların durumlarından hareketle genelleme yapılarak diğerlerinin de aynı davranışta bulunabileceğini varsaymak, kişiselleştirmeyi engellediği gibi, özgürlüğün esas, tutukluluğun istisna olduğu yönündeki anlayışla da bağdaşmaz. Bu çerçevede tutukluluğun devamına ilişkin kararlarda ileri sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu söylenemez.

118. Milletvekili seçildikten sonra yapmış olduğu tahliye talebi ile ilgili karar ve bu karara itiraz üzerine verilen karar tarihinde başvurucu yaklaşık olarak 2 yıl dört ay tutuklu kalmıştır. Özellikle 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinin (3) numaralı fıkrasında tutuklama yerine öngörülen adli kontrol hükümlerinin 6352 sayılı Kanunla yapılan değişikliğin yürürlüğe girdiği 5/7/2012 tarihinden itibaren başvurucu lehine de uygulanma imkanı ortaya çıkmıştır. Buna rağmen, anılan kararlarda hedeflenen meşru amaçla yapılan müdahale arasında gözetilmesi gereken denge açısından, mevcut adli kontrol tedbirlerinin yeterince dikkate alınmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuç, 6352 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdikten sonraki tahliye talepleri üzerine verilen kararlar bakımından daha belirgindir. Bu durumda, tutukluluğun devamına karar verilirken yargılamanın tutuklu sürdürülmesinden beklenen kamu yararı ile başvurucunun seçilme ve milletvekili olarak siyasi faaliyette bulunma hakkı arasında ölçülü bir denge kurulmadığı ve bu nedenle tutuklu kaldığı sürenin makul olmadığı sonucuna varılmıştır.

119. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrasıyla bağlantılı olarak 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir. "

b. Anayasa'nın 67. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiği iddiası ile ilgili değerlendirmede;

123. Milletvekili seçilmesine rağmen tahliye edilmediği için bu görevi yerine getiremediğini ileri süren başvurucunun bu şikâyetinin, esas itibarıyla seçilme hakkıyla ilgili olduğu ve Anayasa'nın 67. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

124. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun esasının incelenmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

125. Anayasa'nın "Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları" başlıklı 67. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir."

126. AİHS'e Ek Protokol 1'in 3. maddesi şöyledir:

“Yüksek Sözleşmeci Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler.”

127. Anayasa'nın 67. maddesinde seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma hakkı güvence altına alınmıştır. Çoğulcu demokratik rejimlerin vazgeçilmez unsurları olarak kabul edilen siyasi partiler, milli iradenin oluşumu, anayasal rejimin işleyişi, siyasal düzeninin varlığı için belirleyici rol oynayan kuruluşlardır. Parlamenter demokraside halk ile yönetim arasındaki bağlantıyı ve parlamentonun siyasi meşruiyetini, demokratik usul ve esaslara göre belirlenen seçimler aracılığıyla halkın temsilcisi olarak seçilen milletvekilleri gerçekleştirirler.

128. Yasama yetkisinin sahibi olan parlamento ve onu oluşturan milletvekilleri anayasal sınırlar içinde toplumda var olan farklı siyasi görüşlerin temsilcileridirler. Serbest seçimlerle halkın adına karar alma yetkisi verilen milletvekillerinin asli görev alanı parlamento olup, sahip oldukları görev alanı üstün kamusal yarar ve önem içermektedir.

129. Siyasi faaliyetlerde her ülkenin kendi koşulları içinde yasalar ile sınırlamalar getirilebileceği söylenebilir de, milletvekillerinin yasama faaliyetlerinde anayasal bir koruma alanına sahip olduğu açıktır. Aslanan halkın siyasi iradesinin engellenmemesi ve hakkın özünün etkisiz hale getirilmemesidir. Seçilmiş milletvekillerinin yasama faaliyetlerini yerine getirmelerini engelleyecek ölçüsüz müdahaleler halk iradesiyle oluşan siyasal temsil yetkisini ortadan kaldıracak, seçmen iradesinin parlamentoya yansımalarını önleyecektir.

130. AİHM “serbest seçim hakkı”nı Avrupa kamu düzeninin temel unsuru olan demokrasinin en önemli ilkelerinden biri olarak kabul etmektedir. AİHM, Sözleşme'ye Ek 1 Nolu Protokol'ün 3. maddesinin koruduğu hakların, hukukun üstünlüğüne dayanan etkili ve anlamlı bir demokrasinin temellerinin kurulması ve sürdürülmesi için hayati öneme sahip olduğunu belirtmiştir (bkz. Mathieu-Mohin ve Clerfayt/Belçika, B.No. 9267/81, 2/3/1987, § 47; Ždanoka/Letonya [BD], B. No. 58278/00, 16/3/2006, § 103; Yumak ve Sadak/Türkiye [BD], B.No. 10226/03, 8/7/2008 § 105).

131. Öte yandan, seçilme hakkı, mutlak olmayıp meşru amaçlarla sınırlanabilir. Nitekim, Anayasa'nın 67. maddesinde siyasi haklara “kanunda gösterilen şartlara uygun” olarak sahip olunacağı belirtilmiş, maddede bazı özel sınırlamalara yer verilmiş ve Anayasa'nın diğer maddelerinde de bu hakların kullanılmasına yönelik bazı sınırlamalar öngörülmüştür. Anayasa'da belirtilen sebeplere dayanılarak kanunla getirilen sınırlamaların Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olması gerekmektedir. Benzer şekilde, AİHM de bu hakların sınırlandırılabilirliğini kabul etmekte, ancak bu sınırlamaların “yasama organının seçiminde halkın görüşlerinin serbestçe açıklanması”nı ve bu anlamda belli kişilerin veya grupların ülkenin siyasal hayatına katılımlarını engelleyici, söz konusu hakkın özünü zedeleyecek ve etkisini ortadan kaldıracak ölçüde olmaması ve öngörülen amaçla orantılı olması gerektiğini belirtmektedir. (bkz. Mathieu-Mohin ve Clerfayt/Belçika, B.No. 9267/81, 2/3/1987, § 52; Tanase/ Moldova [BD], B.No: 7/08, 27/4/2010, § 157, 158, 161)

132. Somut olayda başvuru hakkındaki soruşturma, milletvekili seçilmeden çok önce başlatılmış, tutuklu olarak yargılanırken 12 Haziran 2011 tarihinde yapılan genel seçimde milletvekili seçilmiştir. Bu yönüyle gerek yürütülen kovuşturma, gerekse başvuruçunun tutukluluk hali başvuruçunun milletvekili seçilmesine engel teşkil etmemiştir. Bu anlamda başvuruçunun seçilme hakkına bir müdahale söz konusu olmadığı gibi, buna yönelik bir iddia da ileri sürülmemiştir. Bununla birlikte başvuruçunun, milletvekili seçildikten sonra tahliye edilmediğinden Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yemin edememiş ve milletvekilliği görevini fiilen yerine getirememiştir. Bu görevin yerine getirilmesine engel olan tutukluluk halinin milletvekili olarak siyasi faaliyet ve temsil hakkını engellemesi nedeniyle seçilme hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

133. Yukarıda açıklandığı üzere, başvurunun milletvekili seçildikten sonraki tahliye talepleri ilgili mahkemeler tarafından reddedilmiştir. Önceki başlıktaki inceleme sonucunda başvurunun milletvekili seçildikten sonraki tahliye taleplerinin reddine ilişkin kararlarda başvurunun seçilme ve temsil hakkıyla yargılamanın tutuklu olarak sürdürülmesindeki kamu yararı arasında makul bir dengenin gözetilmediği, dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir (§ 94-119). Başvurunun makul olmayan bir şekilde tutuklu kalması, yasama faaliyetlerine katılmasını engellemiştir. Başvurunun milletvekili olduktan sonra tutuklu kaldığı süre de gözetildiğinde, seçilme ve milletvekili olarak siyasi faaliyette bulunma hakkına yönelik bu ağır müdahalenin ölçülü ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu söylenemez.

134. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasıyla bağlantılı olarak 67. maddesinin birinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir. " seçilme hakkı, tutuklama, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması kavramlarını Anayasanın 13. maddesi, 19. maddesi, 67. maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 nolu Protokolün 3. maddesine göre yorumlamış, seçilme hakkına yönelik sınırlandırmaların Anayasanın 13. maddesine göre hakkın özünü zedeleyecek ve etkisini ortadan kaldıracak ölçüde olmaması ve öngörülen amaçla orantılı olması gerektiği kanaatine varmıştır.

Anayasanın temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması başlıklı 13. maddesi " Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. ", temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması başlıklı 14. maddesinin 1. fıkrası " Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz. " şeklindedir.

Sanık Selahattin DEMİRTAŞ'ın 23. dönem Diyarbakır, 24. dönem Hakkari, 25. ve 26. dönem İstanbul milletvekili olarak seçilmiş olması, Barış ve Demokrasi Partisi eş genel başkanlığı ile Halkların Demokratik Partisi eş genel başkanlığı görevlerini yürütmüş olması, 2014 yılında ilk defa halk oyu ile yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olmuş olması ve özellikle hükümlü değil tutuklu olması nedenleri ile 24/06/2018 tarihinde yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimine aday olmasının sadece salıverilmesini sağlamak amacı ile yapıldığını söylemek mümkün değildir.

Türk siyasi hayatında uzun süredir milletvekilliği, siyasi parti genel başkanlığı yapmış ve bir önceki cumhurbaşkanı seçiminde aday olmuş, 24/06/2018 tarihinde yapılacak cumhurbaşkanlığı seçiminde adaylığı kesinleşen sanık Selahattin DEMİRTAŞ'ın iddianamede yüklenen suçlar ve fiiller ile tutuklu kaldığı süre göz önünde bulundurulduğunda cumhurbaşkanlığı seçimi süresince tutuklu kalmasının yukarıda açıklanan serbest seçim hakkını özünden zedelemesi ve bu hakkın etkin kullanımını engellemesi, Anayasanın 13. maddesinin 1. fıkrasının 2. cümlesindeki temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasının özlerine dokunulamayacağı ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı hükümlerine uygun olmaması nedenleri ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 67. maddesinin 1. fıkrasındaki, Cumhurbaşkanı Seçimi Kanununun 13. maddesindeki, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun seçim propagandası başlıklı 2. kesimindeki, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 nolu Protokolün 3. maddesindeki haklarını kullanabilmesi için Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 13. maddesinin 1. fıkrasının 2. cümlesi, 67. maddesinin 1. fıkrası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 nolu Protokolün 3. maddesi gereğince Ceza Muhakemesi Kanununun 109. maddesinin 3. fıkrasının a bendine göre yurt dışına çıkmamak adli kontrolü uygulanmak

8/9

sureti ile salıverilmesine karar verilmesi gerektiği kanaatindeyim.

Muhalef Üye
104679

Cimza

Demirtaş'ın yüzü, hukuk ve ahlak

Mevcut Cumhurbaşkanı, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin yeni cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan, eski ve şimdiki rakibi Selahattin Demirtaş'ın cumhurbaşkanlığı adaylığını hukuk değil ahlak alanında bir sorun gibi tarif etti. Masumiyet karinesini tanımayan bu konuşma, mahrumiyet karinesinin ilanı gibiydi: Rakiplerimiz hep mahrum kalsın.

ALİ DURAN TOPUZ

“İçerideki kişi de tutmuş aday oluyor. Hangi yüzle aday oluyorsun?” Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, yeni sistemin de cumhurbaşkanı adayı, Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan kurdu bu cümleleri. “İçerideki kişi” dediği, Selahattin Demirtaş. İçerisi de hapishane. HDP'nin hapishanedeki cumhurbaşkanı adayı.

Bu seçimde bir yüz sorunu var gerçekten de. Bir yanda, her an televizyonlarda beliren bir yüz, Recep Tayyip Erdoğan. Diğer yanda anca sosyal medya üzerinden yayılan fotoğraflarda görülebilen, sesi duyulamayan bir yüz, Selahattin Demirtaş. Yüzü yasaklı Demirtaş ile yüzü her yerde beliren Erdoğan arasında dört aday daha var: Muharrem İnce, Temel Karamollaoğlu, Meral Akşener, Doğu Perinçek.

Erdoğan'ın konuyu "yüz"e yani ahlaka bağlaması, hukuki açıdan bir söz söyleyememesinin doğal bir sonucu. "Buna hakkı yok, hukuk açık" denilebilse yüz demagojisine ne gerek kalırdı?

PERİNÇEK UNUTULDU

Erdoğan, bu dört yüzün üçüne söyleniyor, Demirtaş'ın kampanyasını serbest yapmasını istedikleri için. "Benden başka diğer adayların hepsinin söylediği tek şey var, 'dışarı çıkmalı, faaliyetini sürdürmeli.' Bunların adalet anlayışı bu." Perinçek'in hakkını teslim etmiyor, herhalde adını anmamak için, çünkü o da Erdoğan gibi Demirtaş'ın cezaevinde bulunmasını anormal bulmuyor. Neyse.

Elimizde iki ayrı alana ilişkin terimler var: Biri yüz, biri adalet. Yüz, yani ahlak alanındayız. Adalet, yani hukuk alanındayız.

ADALETİN BAŞI, GÖVDESİ

Demirtaş'ın adaylığı ahlaki bir sorun mu hukuki bir sorun mu? Aynı şekilde, cezaevinde bulunması ahlaki bir sorun mu hukuki bir sorun mu?

Erdoğan, konuşmasında "hukuk"tan bahsetmiyor hiç, "adalet"ten bahsediyor. "Ben adaletin bunlara gereken dersi vereceğine inanıyorum." Bu inanç dediği şey, bir iman, bir umut, bir beklenti değil, bir talimat aslında, "Adaletin de başı benim" demişliği var çünkü. Adaletin başındaki kişi "gereken dersin verileceğine inanıyorsa", bir teşkilat olarak adalet, yani devletin yargı bürokrasisi "baş"ının istediğine uyacaktır, en azından söyleyen kişinin beklentisi budur. Ve "baş"ın beklentilerini gövdenin (diyelim) reddetme ihtimali yoktur; gövde başa tabidir, "adalet"e dair tasavvurunuz "baş" ve "gövde" olarak böyle ayrılmışsa başka yol yoktur. Organik toplum tasavvuru bunu gerektirir, organik lider boşu boşuna konuşmaz.

ADALETİN YÜZÜNDEKİ YARA

Yine de "hukuk" denilmediğine dikkat edelim ve oraya dönelim: Hukuk denilmiyor, çünkü ayın nutukta söylenen sözlerle Demirtaş'ın cezaevinde olmasına yol açan "hukuk dosyaları" arasında ciddi

bir fark var: Ne 53 yurttaşın ölümü nedeniyle bir suçlama var, ne Yasin Börü cinayeti nedeniyle... Üstelik, Demirtaş'ın cezaevinde olmasını temin eden hukuk ile onun aday olmasına engel olmayan (olamayan!) hukuk, aynı hukuk. Yani Demirtaş ahlaki bir arıza ya da boşluk nedeniyle değil, hukuki imkanlar cumhurbaşkanı adayı olabilmiş durumda.

Erdoğan'ın konuyu "yüz"e yani ahlaka bağlaması, hukuki açıdan bir söz söyleyememesinin doğal bir sonucu. "Buna hakkı yok, hukuk açık" denilebilse yüz demagojisine ne gerek kalırdı? Kanunlara uygun şekilde cumhurbaşkanı adayı olmuş bir kişinin, adaylığın gerektirdiği faaliyetleri serbestçe yapmasının hukuka uygunluğuna dair enderli toplu ve güçlü metin de yine Erdoğan'ın başı olduğu yargı teşkilatının kendisinden çıktı; Ankara 19. Ağır Ceza Mahkemesi'nin Demirtaş'ın tahliye talebini reddettiği kararın şerhinde.

Şerhi de geçelim, madem konu hukuki alandan ahlaki alana kaydırılmış, oraya biraz daha yakından bakalım: Ortada bir yarış var. Altı da yarışmacı. Birinin yüzü ve sesinin kamuya yansması yasak, dışarı çıkması yasak, oy vereceklerle doğrudan temas kurması yasak. Bu bir yarış. Yarışmacıların hepsi "hukuki normlara" uygun biçimde yarışmacı olmuş. Birinin eli, kolu, sesi bağlı. Yüzü duvarların arkasına gömülü. Bir yarışta hukuku askıya alıp işi ahlaki alana kaydırıyorsunuz, peki, bu yarış nasıl ahlaki hale geliyor? Bir yarışta koşulların, araçların, silahların eşitliği geçerli değilse o yarış nasıl ahlaki hale gelecek?

ADALETE TALİMAT?

Şerh, işin içinde bir sorun, adaletin yüzünde bir yara olduğunun anlatımıydı aynı zamanda. Şerhi düşen yargıç, tahliyeyi reddeden yargıçların düşündüğünden başka bir adalet olduğunu söylüyordu. Şerh doğruysa karar yanlış, karar doğruysa şerh yanlış. Ahlaki alanda da benzer bir hal var:

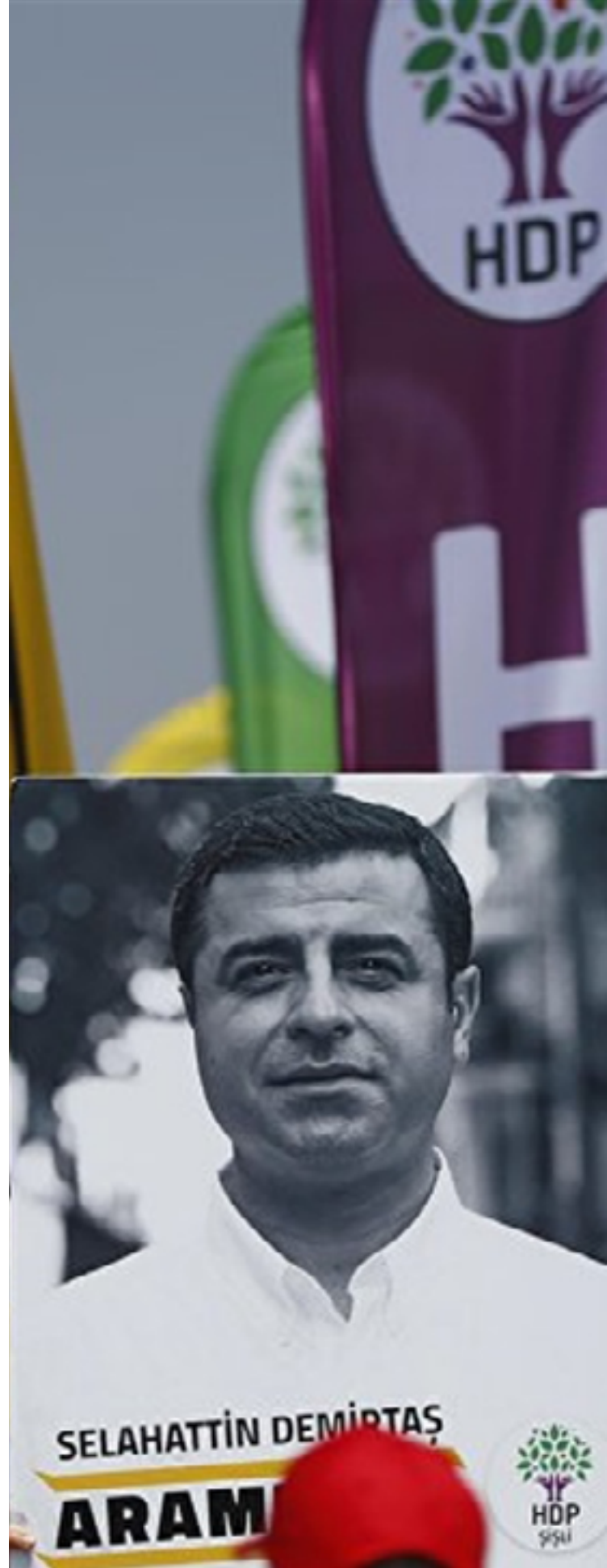
Demirtaş yüzüsüzse onunla yarışmak yanlış. Onunla yarışıyorsanız elini kolunu bağlamak ne oluyor?

Erdoğan vurguyu hukuka yapamadığı (orada masumiyet karinesi durduğu) için konuşmasını ahlak alanına kaydırıyor; bu durumda olmaktan çektiği sıkıntıyı da adalet teşkilatına talimat olarak ifade ediyor: “Bunlara gereken dersi vereceğine inanıyorum.” Gereken ders? Her an verilebilecek bir tahliye kararına engel olmak, bu dersin muhtemelen birinci bölümü. Çok gecikmeden o konuşmanın içeriğine uygun yeni dosyalar, iddianameler hazırlanırsa kim şaşırır? Bu da ikinci bölümü olur dersin en fazla.

RET, İNKAR, ASİMİLASYON

Aynı konuşmada, “Ret, inkar ve asimilasyonu biz ortadan kaldırdık.” Kürtlere ilişkin bir kalıp bu, ama tıpkı konu sanki hukuki değilmiş de ahlakıymış gibi yapıldığında olduğu gibi ilk bakışta görünmeyen bir tahrifat var, “ret” denilen yerde esasen “imha” olmalı. O kalıp, “imha, inkar, asimilasyon”dur. Devletin tarihsel Kürt politikasının özeti. Böyle bir politika olduğunu en açık biçimde kabul ve ilan etmiş isimlerden biridir Erdoğan. İmhanın en önemli örneklerinden biri malum, Erdoğan’ın vaktiyle “gerekirse özür de dilenir” dediği Dersim. İnkâr, Kürt diye bir şey olmadığı varsa da bir halk ya da ulus olmadığı, olamayacağına dair anlayış. Asimilasyon da imha pek öyle kolay bir iş olmadığı için onu zamana yaymanın adı. Bunları ortadan kaldırdığını söyleyen bir iktidarın, Kürtlerin varlığını Kürt olarak sürdürebilmesi için gerekli hukuki düzenlemeleri yapmış olması gerekir, bu seçim sürecindeki adaylardan Temel Karamollağlı’nun telaffuz ettiği gibi, anadilde eğitim-öğretimin hukuken ve fiilen mümkün kılınması.

Bugünlerde hukukun askıda olması bu yüzden gerekli sanırım: Herkes için geçerli bir hukuk varken işler organik liderliğin gereklerine göre yürümüyor, o zaman meseleyi ahlaki görünüm altında konuşmaktan başka pek yol da kalmıyor. Yoksa, “masumiyet karinesi”nin artık “mahrumiyet karinesi”ne dönüştüğü başka nasıl bu kadar açıkça ilan edilebilirdi?

Binali Yıldırım Kürtlerin geleceğidir!

Başbakan Binali Yıldırım, Hakkari’de geçmişinin Kürt olduğunu söyledi, Kürtleri Kürtlükleriyle gurur duymaya davet etti. Yok, konuşmada Kürtçe eğitim öğretimin başlayacağı ilan edilmiyordu, bildik TRT Kurdî ve üniversitede bölüm olması yeter de artar bile havası hakimdi her zamanki gibi.

ALİ DURAN TOPUZ

İsmet İnönü'nün sözleri Binali Yıldırım'ın Kürtlüğünün geçmişte kalmasına yol açan sözler; Erdoğan'ın sözleri de kendi iktidarı döneminde Kürt çocuklarının Kürtlüklerinin geçmişte kalmasına yol açacak sözler.

Başbakan Binali Yıldırım, Hakkari'de Kürtleri Kürt oluşlarıyla gurur duymaya [davet etti](#). “Rabbimiz bir, kitabımız bir, peygamberimiz bir, yolumuz birdir bizim.”

Ee? E dilimiz? O ayrı. Ne var ki orada da iktidar bir gururlu ki sormayın: “AK Parti iktidara geldiğinde insanlar Kürtçe konuşamıyordu.” Ne olmuş AK Parti gelince? Şimdi, “üniversitelerde Kürtçe öğretiliyor.” Yanlış anlama olmasın, bütün üniversitelerde değil, bazı üniversitelerin bazı bölümlerinde. Parmakla saysanız bir el yeter: Mardin Artuklu, Muş Alparslan, Van Yüzüncü Yıl, Tunceli ve Bingöl üniversitelerinde birer bölüm. Bir de Bilgi ile Sabancı üniversitelerinde, seçmeli... 100'er kişi alsalar, dört yılda yedi yüz kişi öğrenecek. Gerçekten asimilasyon bitmiş! Çok Ehmedê Xanî çıkar bu AK Parti iyiliğiyle...

RAB, KİTAP, PEYGAMBER

Peki üniversiteden önce? Başbakanın aklına gelmedi ama o da var: Seçmeli ders olarak. Başka? İsteyen kurs açabilir. Başka? Son açılım sürecinde “mahkemede Kürtçe ifade verme” ve özel okulda Kürtçe imkanı; parası olmayan zaten niye Kürtçe konuşsun ki? Resmi eğitim öğretim? O Türkçe. İngilizce de olabilir, ama Kürtçe olamaz. Niye? Cumhurbaşkanı, başbakanlığı döneminden beri tek tek anlatıyor: Tek dil, tek bayrak, tek vatan, tek...

Yıldırım'ın konuşmasına dönelim:

Rabbimiz, kitabımız, peygamberimiz ve yolumuz, bize Türk olmayı mı emrediyor? Rab, kitap ve peygamber böyle bir şey demiyor, aksini diyor hatta; dilleri “ayet” olarak tanımlıyor, eğer Kuran'dan başka kitaptan bahsetmiyorsa Başbakan. O zaman geriye “yolumuz” kalıyor: Anadilde eğitim öğretim milli birliği bozar, diyen yol.

KURUCU PARADİGMAYA SELAM

Standart kurucu paradigma yani; 1923-1939 arasında çok sayıda devlet belgesinde açık açık yazdığı üzere, en ünlülerinden biri İsmet İnönü'nün ünlü raporundan: “... kolayca Türklüğe dönecek yerleri okutmak hatta Kürtlere Türkçe öğretmek Türklüğe çekmek için ilk tahsil ve onun iyi hocası çok müessir vasıttır. İlk tahsil için ayırma siyaseti yapılamaz.”

Bu sözler, İsmet Paşa'ya ait. Abidin Özmen ve Abdülhalik Renda, benzer şeyleri önerdikleri raporlarında Kürtçe konuşmaya ceza/cebir uygulamasını da istemişlerdi. Renda, “Kürtler kolayca temsil edilebilir” diyecek kadar güveniyordu devlet imkanlarına. Temsil, o zamanlar asimilasyon için kullanılan kelimeydi.

HAKİKAT İLE İMAJ

Binali Yıldırım bu yasakları, yani “inkar ve asimilasyonu” AK Parti'nin ve Erdoğan'ın bitirdiğini söylüyor: “AK Parti iktidara geldiğinde insanlar Kürtçe konuşamıyordu. Şimdi TRT Kürdi var. Üniversitelerde Kürtçe öğretiliyor. ‘İnkâr politikasını terk edin, asimilasyon politikasını terk edin, Kürt'ü, Türk'ü ile biz biriz’ diyen bir parti, Recep Tayyip Erdoğan var.”

Kötü, inkarcı, asimilasyoncu eski kafaya (CHP ve onun İsmet Paşa'sına karşı yani), iyi, çoğulcu, anti-asimilasyoncu Erdoğan? İmaj böyle, peki hakikat? [Şu sözler](#) de Recep Tayyip Erdoğan'a ait:

“Anadilde istediğiniz kurslarınızı açabilirsiniz. Ama bizden resmi olarak anadilde eğitim beklerseniz, bunu bizden beklemeyin. Türkiye'nin resmi dili Türkçedir.”

İsmet İnönü'nün sözleri Binali Yıldırım'ın Kürtlüğünün geçmişte kalmasına yol açan sözler; Erdoğan'ın sözleri de kendi iktidarı döneminde

Kürt çocuklarının Kürtlüklerinin geçmişte kalmasına yol açacak sözler. İsmet Paşa'nın da geçmişi Kürt'tü, hani şu her kademedeki AK Partili'nin yılda bir kere laf saydırmazsa mutsuz olduğu İsmet Paşa. Doksan yıl önceye laf saydırmak da kolay, doksan yıl sonra aynı şeyi savunup başka bir şey savunuyormuş gibi yapmak da, ama mızrak çuvala sığmıyor. Konuşanın kendisinde görünüyor.

Ne güzel anlaşma değil mi: 100 yıl öncenin tek etniğe dayalı homojen toplum hayalini ve onun eğitim-öğretim önerisini aynen alın, birkaç kurs, beş üniversitede küçük birer bölüm, bir de TRT Kurdî, anlaştık. Artık Kürtlüğünüzle gurur duyabilirsiniz.

Hatta emrediyoruz, duyun! “Bunun için kimse size bir şey yapamaz.” Ne güvence ama! Kürtlerin bu kadarına razı olacaklarını bilseydi ne İsmet ne de diğer paşalar o kadar kendilerini ve ahaliyi yorar mıydı hiç diye sorası geliyor insanın.

“Selahattin Eyyübi'nin, Ahmede Hani'nin torunlarıyız” diyor Başbakan. Türk torunlar olarak konuşuyorsak, elbette yurttaşların üçte birinin konuştuğu dili kursta ya da üniversitede öğrenmek iyi bir şeydir. Ama biz torunlar Kürt olarak konuşuyorsak iş tuhaflaşır: O nasıl bir Ehmedê Xani'dir ki temel eğitim-öğretimi Türkçedir? O Ehmedê Xani olsa bile gideceği yer Binali Yıldırım'dır.

NOTLAR:

1) Elbette, kimse doğduğu gibi kalmak zorunda değil. Bir kişinin geçmişi Kürt, bugünü yahut geleceği Türk ya da Çinli olabilir. “Özünü inkar eden haramzadedir” ırkçılığına düşecek değiliz, çünkü insanın o türden mecburi bir özü yoktur. Fakat konuştuğumuz şey “kendiliğinden” dönüşümler, geçişler, başkalaşımalar değil, zor eşliğindeki dönüştürmedir. Binali Yıldırım, “imha, inkar ve asimilasyon” kalıbındaki “imha”yı kullanmadan kalıbı kullanan ilk iktidar üyesi değil. Mesele “imha”nın gerektirdiği şiddette gizli. O şiddet bütün tekçi sisteme sinmiş durumda, tekçiliği savunmak o şiddeti savunmaktan başka anlama gelmez.

2) Kürtçenin önündeki yasaklar 1990'lardan başlayarak adım adım azaltıldı. İlk geniş adımı Turgut Özal attı. En son 2002 yazında, AK Parti'den önceki koalisyon hükümetinin (Türkiye tarihinin belki en milliyetçi hükümetinin yaptığı) anayasa değişiklikleri, TRT Şeş/TRT Kurdî dahil AK Parti döneminde yapılan “açılım”ların anayasal temelini oluşturdu. “Bizden önce insanlar Kürtçe konuşuyordu” lafı o kadar da doğru değil. AK Parti döneminde çok üstünde durulan yer isimlerinin iadesi ise 7 Haziran seçimlerinden sonraki politika değişikliğiyle tamamen tersine dönmüş görünüyor. Tıpkı, 2002'de “terörün sebep değil sonuç olduğunu biliyoruz” diyen AK Parti'nin, bugün bırakın 90'ları, 1930'ların politikalarını aratmazken yaşadığı tersine dönüş gibi.

3) Türkiye'de 2017 verilerine göre 185 üniversite var; 112'si devlet, 68'i vakıf. Beş de vakıf meslek yüksek okulu var.

4) AK Parti'nin en gözle görülür Kürtçe açılımı, mahkemelerde Kürtçe konuşulması. Zaten Diyarbakır'a modern cezaevi vaadi de yapılmıştı. Cezaevinde Kürtçe konuşmanın serbest olduğuyla da övünmüştü aynı iktidar heyeti. Şimdi cezaevinde aksi yönde haberler geliyor. KHK'larla Kürdi-Der ve Komkurdan gibi Kürt kültür dernekleri kapatılması anormal değil. Meclis Başkanı, Kürt diye bir millet olmadığını söyledi; Birgül Ayman Güler söylediğinde “ırkçı”, “o kafa”, “Cehape kafası” olmuştu; İsmail Kahraman söylediğinde “milli birlik ve beraberliğin timsali” mi oluyor? Üstelik Birgül Ayman Güler, “Kürt milliyeti”ni kabul ediyor, sadece “Türk ulusu” ile eşit saymıyordu. Kahraman ise “ayrı bir millet diyemezsiniz” sözünü asimilasyoncu gelenekle çok daha kuvvetli bir bağ kuruyordu. Birgül Ayman Güler tartışması için bakınız: <http://utay-alidurantopuz.blogspot.com/2013/01/once-turkler-asimile-edildi.html>

5) Ehmedê Xani demişken, heykelini parçalamak da bu sonsuz özgürlükler iktidarına nasip oldu mu?

En geveze bürokrasi!

Genelkurmay Başkanı politik kişilikleri ziyaret ediyor. General, parti liderini alkışlıyor. Danıştay Başkanı muhalefet adayına kinini kamusal alanda ifşa ediyor. Üniversite yöneticisi, beş adaya laf saydırıp “Erdoğan canımız ciğerimiz” diyor...

ALİ DURAN TOPUZ

Türkiye tarihinin en geveze bürokrasisini görüyoruz... Danıştay Başkanı'nı, bir cumhurbaşkanı adayını eleştirirken gördük. Ondan bir süre önce de bir generalin bir partinin cumhurbaşkanı adayını (ve elbet mevcut cumhurbaşkanını) alkışlar-ken gördüydük. Yine bir özel üniversite mütevelli heyeti başkanını, beş cumhurbaşkanı adayını yerden yere vurduktan sonra, "Tabi bunu hepsi için söylemiyorum, Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan canımız ciğerimiz, her yönüyle mükemmel" derken görüntüye girdi. Görüyoruz, çünkü görünmek için yarıştı bürokrasi...

Tanık olduğumuz şey, bürokraside partizanlaşma değil. Onu geçeli çok oldu. Partili cumhurbaşkanı sistemine geçtik ya, bu partili Danıştay Başkanı, partili general, Genelkurmay Başkanı, partili mahkeme başkanı, partili dekan, rektör, mütevelli heyeti başkanı filan da demekmiş.

Memleketin bir yarısı şükür bu günleri de gördük diyor, bir yarısı bunu da mı göreceklik...

Bu şükürle ilenme, alkışla kargış uçları arasında neler olup bitiyor? Bu yazı onu anlama çabasında.

300 YILLIK BİR ÖYKÜ

Önce bir öykü, saraydan bir öykü. Yok, şu bizim "Küllüye" rumuzlu mekandan değil, milattan önce 1200'lerden, en az 3000 bin yıl önceden, "Saraya Gidiş" adlı bir öykü:

(Köle! Buraya gel!)

-İşte geldim efendim!

-Haydi git ve arabayı hazırla. Saraya gideceğim.

-Git, efendim, git. Orada herhangi bir kâr bulacaksınız.

-Kral seni görünce, seni bol bol onurlandıracak.

-Pekâlâ, hayır, köle! Saraya gitmeyeceğim.

-Gitme efendim gitme. Kral seni görünce seni gönderebilir (tanrı bilir nereye)

Seni bilinmeyen bir yola gönderebilir, ve seni gece gündüz sıkıntılara sokabilir.

Aynı öykü öbeğinden bir tane daha, "Başkaldırı" adı bunun da:

-Köle buraya gel!

-İşte geldim efendi.

-Başkaldırmak istiyorum.

-Kuşkusuz başkaldır. Efendi, başkaldır. Eğer sen başkaldırmazsan, nasıl giyineceksin? Karnını doyuracak şeyi sana kim verecek?

-Pekala, hayır köle! Başkaldırmak istemiyorum.

-Başkaldırma efendi, başkaldırma. Başkaldıran insan öldürülür, diri diri derisi yüzülür, gözleri oyulur, hapse atılır.

EFENDİ NE DERSE O!

Bu öyküler on tane, örnek olarak ikisi yeterli.

Şunun örneği: Bu yazılış maksadı hala tartışılan kadim metinlerde efendi ne istese, köle onu hem alkışlıyor hem de uygun gerekçeyi bulup sunuyor. Efendinin sadece arzularını biliyoruz, önce bir şeyi istiyor köle tam onu alkışlamış ve ne haklı olduğunu gerekçeleriyle anlatmışken başka bir şeyi istiyor efendimiz.

İçinden geçtiğimiz günlerde bürokrasi, medya ve akademi bu öykülerdeki kölenin durumuna benzer şekilde davranmak üzere dizayn ediliyor neredeyse: üst yönetici, hem iktidar partisi genel başkanı ve hem de cumhurbaşkanı ne söylerse o hem alkışlanıyor ve hem de türlü çeşit, belki kendisinin bile düşünmediği gerekçelerle haklı bulunuyor.

Elbette üç bin yılda insanlıkta kimi ilerlemeler oldu, o öyküde olmayan figürler var: muhalif kişi ve kurumlar, muhalefet partileri ve bu alkış-gerekçelendirme korosunda yer almak istemeyen kişi ve kurumlar. CHP'nin cumhurbaşkanı adayı Muharrem İnce bir fakülteyi ziyaret ettiği için dekan istifaya zorlandı mesela ama Adalet ve Kalkınma Partisi liderinin gittiği üniversitede ayakta alkışlanmasında sorun yok. Bir yüksek yargı heyeti başkanı alenen CHP'nin cumhurbaşkanı adayını hedef alırken, bir üniversite yöneticisi "can ciğer"li destek beyanıyla Adalet ve Kalkınma partisi liderini övebiliyor filan...

İKİ ŞAPKA!

Ne oluyor? Deniliyor ki, o aynı zamanda cumhurbaşkanı ve cumhurbaşkanı olarak askerinin de, yargının da, eğitimin de, işte her şeyi başı. (Bu "cumhurbaşkanının iki şapkası" meselesine ilişkin güzel bir yazı için: <https://www.gazeteduvar.com.tr>.)

“İkinci kurucu meclis” sözü de bu nedenle telaffuz edilmiş olmalı; o dönemden farklı olarak çok sayıda parti var ama o partiler “milletle özdeş” değil hain, yoksa çok sayıda parti varken sadece biri nasıl kurucu meclis olmayı aklından geçirebilir?

com.tr/yazarlar/2018/06/09/cumhurbaskaninin-iki-sapkasi/)

Aynı zamanda partinin başı, aynı zamanda devletin başı, aynı zamanda milletin temsilcisi, ne temsilcisi, cumhurbaşkanı danışmanlarından Mehmet Uçum’un sözüyle, milletin kendisi: “Bu devrim halk devrimidir, çünkü kadrocu hareketler değil bizatihi halkın kendisi, halkın organik lideri olan Erdoğan önderliğinde bu devrimi başarmıştır.”

Yani? Millet=Devlet=Reis. Parti de var, o hem onun hem onun lideri doğal olarak her şeyin lideri olur: Erdoğan=AK Parti=Devlet=Millet... (Egemenlik kaynağı olarak millet, onun temsilcisi olarak AK Parti, onun bu temsil yetkisiyle yönettiği devlet ve o devletin ve partinin başkanı olarak tartışılmaz, karşı çıkılmaz lider... Daha önceki bir yazı için: <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2017/02/04/tek-kisilik-dev-toplantilar/>)

85 YIL EVVELİ

Bu pek bugünün formülü değil. Cumhuriyet Halk Fırkası’nın (hani şimdiki cumhurbaşkanımız ve onun tüm yöneticilerinin her fırsatta taşıdığı eski partinin “fırka”yı çıkarıp) “Cumhuriyet Halk Partisi” adını resmen aldığı 4. Kurultayı’nda, 1935’te “parti ile devletin bütünleşmesi” kararı onaylandı. Yeni devleti kuran parti, 1935’teki kararın ardından devletle özdeşleşir; aslında devletin partiyi yuttuğu yorumunu yapanlar da olmuştur. Gerçekten de içişleri bakanı parti sekreteri olmuş, valiler

il başkanlığına getirilmiştir. Recep Peker, sistemin mimarlarından biri olarak, “otoriter demokrasi” adını telaffuz eder. Mahmut Esat Bozkurt, “ne demokrasisi/nasıl demokrasi” sorusuna cevap bulmuştur bile: “Ulus egemenliği, kayıtsız ve şartsız halk egemenliğidir. Türk demokrasisinin anlamı budur.”

İktidar partisi, muhtemelen uykusunda bile eleştirdiği döneme çok benzeyen bir yolda, ama farklar benzerliklerden daha önemli tabii: Bugün devletin yöneticileri partilerini devlete yedirmiyor hayır, fakat devleti partilerine yediyor. Başka partiler, başka fikirde olanlar, başka türlü düşünenler akademiden, bürokrasiden, medyadan her yerden temizlenmek isteniyor, hain yaftalarıyla, sivil ölüm şiarıyla, işsizlikle, mesleksizlikle...

Devlet bürokrasisinde yer alanlar bunu çok iyi görüyor, o yüzden Genelkurmay Başkanı tuhaf ziyaretlerde bulunabiliyor, kaymakamlar, valiler politik açıklamalar yapar ve kararlar alırken görülebilir, Danıştay Başkanı muhalefetten bir isme laf saydırabiliyor... İktidar, “ikinci kurucu iktidar” lafını boşuna telaffuz etmedi, Cumhuriyetin 1945’e kadarki döneminin otoriter yöntemlerinin, (elbette içerik hedefleri tamamen zıt olmakla birlikte) taklit edilmek istendiği çok açık. “İkinci kurucu meclis” sözü de bu nedenle telaffuz edilmiş olmalı; o dönemden farklı olarak çok sayıda parti var ama o partiler “milletle özdeş” değil hain, yoksa çok sayıda parti varken sadece biri nasıl kurucu meclis olmayı aklından geçirebilir?

Notlar

* CHP kurultayına ilişkin bilgiler ve alıntılar, Suat Burak’ın 1930-1938 İnkılap Algısı ve Kemalizm başlıklı tezinden.

[http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr_TR/default_tr/search/detailnonmodal/ent:\\$002f\\$002fSD_IL-\\$002f0\\$002fSD_ILS:2023342/ada?qu=Kemalizm.&ic=true&ps=300](http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr_TR/default_tr/search/detailnonmodal/ent:$002f$002fSD_IL-$002f0$002fSD_ILS:2023342/ada?qu=Kemalizm.&ic=true&ps=300)

* Efendi-köle öyküleri, Jean Bottero’nun “Mezopotamya/Yazı, Akıl ve Tanrılar” adlı kitaptan, Dost Yayınları.

Suruç: Siyaset meydanındaki yalan

Ön otopsi raporu ve kamera görüntüleri, Suruç'ta iktidarın mızrağı çuvala sığdıramadığını ortaya koydu. Orada sadece canlar yitirilmedi, adalet ve hukuk imkanı bir kere daha gücü korumaya yönelik kurgucu akla yem edildi.

ALİ DURAN TOPUZ

Güç zayıfa doğru akar. Görüntüsü şiddettir. Yol açtığı zulümdür. Mayalanmış hınç, denetimsizleşmiş şiddet yavru köpeğe balta olur iner. Çocuğa tokat, dipçik, kadına söz, tekme, mermi... Suyun yukarıdan aşağıya doğru akması gibi, şiddet zayıfa yönelir.

Bir yerde şiddet belirlediğinde meşru güç oraya meşruiyetinin koşulu olan normla müdahale etmeye mecburdur. Etmezse, "şiddeti doğuran

şiddet"i körükler. Suç, sadece norm iş başındaysa vardır. Aksi halde önce hukuk dışı galebe çalmaya başlar, sonra hukuk öncesine tepe takla gidilir. Toplumsal salto mortale.

Suruç'ta bir şey oldu: Bir milletvekili ve adamları çarşı gezisindeyken silahlar patladı, insanlar öldü. Dört ölü var. Tüfek, tabanca, bıçak... çarşı sanki çarşı değil bir kara savaşında bir mevzi çatışması.

HUKUKİ OTORİTE VE SİYASİ OTORİTE

Ne bekleriz? “Durun” diyecek bir otorite. Başarabildiği ilk anda çatışmayı durduracak idari birimler. Polis. Aynı anda, en geç çatışma durduğu anda adli birimler de iş başında olmalıdır; savcı, adli kolluk... Derler ki, delil topluyoruz, duruma hakimiz. Görenlerle, bilenlerle konuşuyoruz, kamera görüntülerini topladık inceliyoruz, az sabredin...

Adli otoriteler çalışırken, siyasi otorite der ki adli birimler bizden ne istiyorsa sağlıyoruz, bir an önce ne nedir ortaya çıksın, suçlu kimse cezasını bulsun. Başka söz söylenmez, başka söylenen her söz şiddeti korumaya yönelir, istese de istemese de.

Maddi gerçeğin ortaya çıkması için gerekli sabrı göstermeyen, gerekli güveni vermeyen siyasi otorite, şiddetin kuralı işleyişinden memnun demektir. Bir çıkarı vardır bu şiddetten.

Biz ne gördük?

Önce milletvekili konuştu, çatışmanın göbeğinde ki kişi: Bunlar PKK, bize saldırdılar, alttan aldık, tekme tokata razı geldik, olmadı minvalinde.

MUHARREM İNCE SİLAH MI TAŞIDI?

Başbakan konuştu, sadece bir ölüm için baş sağlığı diledi. Cumhurbaşkanı konuştu, “PKK” dedi, “istihbarat” dedi. İçişleri Bakanı Konuştu, “Muharrem İnce” dedi, adını vermeden, “Demirtaş’ı kim ziyaret ettiyse sorumlu odur.” Mitinge katılanların HDP’li olduğunu bilen istihbarat mı bu? Nasıl bir istihbarat ki bu koca milletvekilinin o dükkânda silahla karşılanacağını bile bile hiçbir uyarıda bulunmuyor diye sorulması haksız mı? Demirtaş ne alaka peki? Muharrem İnce’ye silah verdi, Muharrem bey de gidip dükkâna mı koydu? Çatışma dükkânda başlamış, önünde sürmüş, sonra denildi ki hastane etrafında, içinde olmuş, hastanedeki kameralar sökülmiş, Muharrem İnce mi yapmış bütün bunları?

Dört kişi ölmüşken ve hukuki gerçek belli değilken sadece bir kişiye rahmet dileyen otorite, bazı yurttaşların öldürülmesini hoş görüyor olabilir mi? Ölümü rahmet gerektiren ve gerektirmeyen yurttaş ayrımı mı yürürlükte? Öyle olmasa daha yargının ağızından tek söz çıkmamışken, kim suçlu

kim değil nasıl ilan edilir? Bir taraftan üç, bir taraftan bir ölü varken, sadece üç olan taraftan insanlar mı sorgulanır, tek tutuklu sadece oradan mı olur? Üstelik ölenlerin yakınları, “Linç ettiler” diyorken, çok çok önemli, hiçbir adli birimin kayıtsız kalamayacağı ayrıntılı tanıklıklar aktarıyorken, duyan nasıl olmaz?

OLUMLANAN ŞİDDET

Siyasi-idari birimlerin şiddeti bizden yana-bize karşı diye ayırdıklarına daha açık biçimde tanıklık edemedik. Heybeliada’da HDP standına saldıranlar ve saldırıya karşı tepki veren iki CHP’li genci bıçaklayanlar, siyasi otoritenin şiddete yönelik bu ayrımını bilmeseler bu kadar cesur olurlar mıydı? Kaçabilirler miydi? Şimdiye kadar yakalanmazlar mıydı?

Resmi ve yarı resmi medyalar ne derse desin mızrak çuvala sığmadı, işte Suruç’ta yaşamını yitirenlerin yakınları konuşuyor, vahim şeyler söylüyorlar. Meslek örgütleri ve STK’lar gidip olan bitene ilişkin mesleki becerileriyle bilgi toplamaya çalışıyor, izin verilmiyor. İzin vermemek ne, Tahir Elçi’nin, Mehmet Emin Aktar’ın, Sezgin Tanrıku-lu’nun yetiştiği Diyarbakır Barosu “terör örgütüne müzahir” ilan ediliyor. E hukuk işletmeyecekseniz, baroya da ihtiyacınız yoktur zaten. Kapatın gitsin. Sadece içişleri bakanlığı yeter bu memlekete.

İLK OTOPSİ RAPORUNDAKİ DEHŞET

Mızrak çuvala sığmadı: Kamera görüntüleri ve ön otopsi raporları geldi. Celal Şenyaşar’a altı farklı silahtan kurşun sıkılmış, hepsi bitişik atış.

Adil Şenyaşar’ın vücudunun 14 değişik bölgesinde delici-kesici aletlerle yaralar açılmış, 17 farklı silahtan mermiler isabet etmiş. Sadece iki mermi uzaktan gelmiş, 15 mermi bitişik atış. Linç ve infaz “PKK’li” ilan edilen mevtanın bedeninde açıkça görülüyor.

Baba, öldürülen iki kardeşin babası Hacı Esvet Şenyaşar’ın vücudunda yedi hayati bölgede delici-kesici aletlerle ölümcül yaralar açılmış, 23 farklı noktada da daha “hafif” yaralar varmış; sonuç: Beyin kanaması, iç kanama... Acılı kadınların attıkları çığlıklar doğrunun sesini duyurmaya çalış-

şıyormuş anlıyoruz ki.

Böyle adli soruşturma mı olurmuş? Hakimler Savcılar Kurulu memnun mu olan bitenden? Görevdeki savcılar, hakimler memnun mu? Adalet Bakanlığı memnun mu? İçişlerini sormak gereksiz, o işi Muharrem İnce ile Selahattin Demirtaş'a yıkmanın retoriğiyle meşgul.

YALAN, GÜÇ VE SİYASET

Arap düşüncesinin önemli isimlerinden Ebu Bekir Razi, “yalan” ile “güç” ve “gücü koruma” arasında açıkça bağ kuran belki de ilk kişidir. “insan her yerde ve her durumda önde olmayı ve hükmetmeyi sevdiği için her zaman haber veren ve öğreten konumda olmayı ister.” Önde olma ve hükmetme için yapılanlar, olguları gizleyemediği gibi adaletin yokluğunu, kırıntılarının bile kalmadığını, göstermelik olarak bile artık ihtiyaç sayılmadığını bir daha soktu gözümüzün içine.

Çarşıda işlenmiş bir cinayetin adli usuller çerçevesinde aydınlatılmasındansa güçlü bir pozisyona yerleşme üzere “siyasi” malzemeye çevirme arzusu, şiddetin bir siyasi heyet lehine serbest bırakılmasından başka hangi sonuca yol açabilir?

Hannah Arendt “Siyasette Yalan” adlı Vietnam savaşına ilişkin gizli belgelerin ifşa olmasından sonra yazdığı makalesinde, siyasette yalanın tarihinin yazı kadar eski olduğunu söyler ve ona iki modern

ek yapıldığını belirtir: Biri, reklamcılığın bir çeşidi olan halkla ilişkiler mantığından çıkan yalanlar. Siyasetin bir yarısı imaj yaratma ve diğer yarısı insanları bu imajlara inandırma sanatı. Manipülatif işlemler kümesi. İkincisi, sorun çözümler dediği bir başka uzmanlık kümesinin işleridir. Bunların sıradan imaj üreticilerinden farkları, “sorun çözme” iddiasında oluşları, duygusallığı korkutucu derecede aşmalarıdır. İki grubun da özelliği, olguları bertaraf etmeye çalışmalarıdır. Arendt, şöyle der: “Buradaki can alıcı nokta, yalan siyasetinin neredeyse hiçbir zaman düşmanı hedef almaması (...) ve esasen yurtiçi tüketim için üretilmesi, yani ülke içi propagandaya ve aslen Kongre’yi kandırmaya yönelik olmasıydı.”

Arendt, uzaktaki bir savaşın Amerikan siyasetine etkisi bağlamında yalan üzerinde düşünüyordu. Saptamaları, iç politik ilişkilerin rekabet değil düşmanlık terimleriyle kurulduğu, maddi gerçeğe ulaşmaya dair tüm protokollerin zihinleri ele geçirmeye dair propagandif yöntemlere yem edildiği siyasal atmosferde olan biteni düşünmeye yarayacak kadar açık ve sade. Suruç olayında, gücü korumaya yönelik siyasal tekniklerin, maddi gerçeğe ulaşmaya yönelik adli usulleri nasıl yok saydığına bir daha tanıklık ettik. Tanıklık ettiğimiz bir şey daha var: şiddet tekeli elinde tutan meşru siyasi otorite, şiddetin kuralsızlaşmasına seyirci kalarak bindiği dalı kesiyor, iktidarı koruma uğruna toplumsal tahribatı hızlandırıyor.

NOTLAR

1-Kepçe operatörünün o fiilin faili olduğuna inanmak çok ama çok zor, dört bacak ve bir kuyruğun kepçe gibi bir kaba aletle kesildiğine inanmak çok ama çok zor. O yavrunun cüssesi iki kepçe dışı kadar zaten. Kepçelerin, iş makinelerinin hiçbir şey dinlemeden durmadan çalıştırılmasında tezahür eden bir başka şiddet de var elbette, o ayrı konu.

2-Suruç çarşı vakasına ilişkin “resmi” ve “resmiye ayak uyduran” haberlerdeki sorunları Yıldırım Oğur derledi. Oradaki anlatıma göre de “yalan” aynı güç gibi akıyordu. Oğur, “Cumhurbaşkanının muhtemelen yanlış bilgilendirildiğini” söylüyordu ama vali, daha olay sıcakken, ne PKK diyor, ne terör diyor, “iki ailenin çatışması” gibi kendince bir orta yol arıyordu. Anlaşılan cumhurbaşkanı valisini değil, siyasal kurguları seven başka kadrolarını dinlemeyi tercih etmiş.

3-Ebu Bekir Razi, Ruh Sağlığı, (Çeviri ve inceleme: Dr. Hüseyin Karaman), İz Yayıncılık.

4-Hannah Arendt, Siyasette Yalan, (Türkçesi: İmge Oranlı, Berfu Şeker), Sel Yayıncılık.

Ders: Yeni rejim; Başöğretmen: Süleyman Soylu

Yeni rejimin neye benzeyeceğini iktidar mensuplarının bile tam bilmediği ortada. Hal böyleyken Türkiye'nin içişleri bakanı bunu herkese öğretme görevini üstüne aldı: Hem polis, hem savcı, hem yargıç ve hem de infaz memuru olarak 5 milyondan fazla seçmeni olan HDP eş genel başkanına tebliğde bulundu: Yaşam hakkınız yok. Yetmedi, 11 milyonu aşkın seçmeni olan CHP'yi de hedefe koydu.

ALİ DURAN TOPUZ

Yeni rejimi tanımaya başlıyoruz. Bu yeni rejimin ne olduğuna, nasıl işlediğine, neyi nasıl gördüğüne dair ilk dersi İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'dan aldık. İçişleri Bakanı? Aldığımız ders, artık içişleri bakanının sadece içişleri bakanı olamayacağını gösteriyor: İçişleri Bakanı, kanunlara uygun kurulmuş, daha geçen pazar günü biten seçimde 5 milyon 800 bin küsur oy alarak parlamentoya 67 milletvekiliyle girmiş bir partinin eş genel başkanını arıyor. Arıyor ve bir cinayetin

hesabını soracağını söylüyor, “artık yaşam hakkı tanımayacağını” söyleyip, “nereye giderseniz gidin” diyor. “Artık yaşam hakkı tanımayacağız. Nereye giderseniz gidin.”

YENİ REJİMDE YAŞAM HAKKI

Demek ki içişleri bakanı artık aynı zamanda adalet ba-

kanı ve o bakanlığın içindeki yargı teşkilatının hüküm vermeye yetkili bir bürokrati. Sadece o da değil, verilen hükmün infazına ilişkin tebliği de yapıyor. Anlaşılan, infazı da yapacak. “Artık yaşam hakkı yok. Nereye giderseniz gidin.”

Yaşam hakkı tanımamak, hangi devlet görevlisinin yetkisi olabilir? En kudretli monarklarda vardı bu yaşam hakkı tanımama “yetkisi”; ama onlar bile pek böyle uluorta değil, hiç değilse, görünüşte bile olsa, “adalet” diye bir teraziyle kullanmayı yeğlerlerdi. Bu kadar çok yetki, pek öyle monarklarda da bulunmaz aslen; devletler, en ceberrut olanlar bile bu işlere dikkat eder: “Suçlu”yu saptayacak kişiyle yakalayacak kişiyi, onunla hüküm verecek kişiyi, sonra o hükmü tebliğ edecek kişiyle uygulayacak olanı aynı kişiden seçmezler.

HIZLI İŞ GÖRME YOLU OLARAK MAFYALAŞMA

Böyle şeyleri yapan, devlete benzeyen ama devlet olmayan, kimilerinin (Charles Thilly mesela) devleti anlamak amacıyla analogik olarak başvurduğu örgütler de var elbette: Mafyalar...

Son beş yıldır Türkiye siyaset sahnesinde “mafya” diye bilinen, “reis” diye anılan figürlerin aktif salınımını çok gördük: Bunlar bayrak direklerine insan asmayı vaat ettiler, oluk oluk kan akıtmayı taahhüt ettiler yargı pek ses etmedi. Hatta kamuoyuna ve devlet kurumlarına, hatta ve hatta devletin en üst, en güçlü siyasal liderinin lehinde/aleyhinde açıklamalar yaptılar. Üstelik, bunlardan biri, bizzat mevcut İçişleri Bakanı’nı alenen tahkir etmekte sakınca görmedi, tehditkâr ve saldırgan beyanları medyada olağan bir siyasal figürün sözüymüşçesine yer de buldu. Yani sanki, mafya liderlerinin olağan siyasi figür gibi karşılık bulmasına şaşırılmamız gerekiyor; şaşırılmak ne, olağan siyasi figürlerin mafya lideri gibi davranması kadar normal bulmamız gerekiyor. Gayri meşru şiddet kullanımına yaslanan bu figürler “karar alma-uygulama-hüküm-infaz” işlerini hiç ayırmamış bir şekilde kendi varlık ve isimlerinde birleştirirler. Hızlı hareket etmeyi severler. Bir yerde kötü bir iş olduğunda o işi kimden biliyorlarsa ona mesajlarını güzelce iletirler: “Sen bittin. Ortadan kaybol.” Racon kesmedir adı.

20 MİLYON SEÇMEN HEDEFTE Mİ?

Yeni rejim, bir kişinin idari kolluk-adli kolluk-yargıcılık-tebligat memurluğu-infaz memurluğu vasıflarının tamamını kendi birleştirmekte hiçbir beis görmediği, aynı bir kişinin yasal bir partinin liderini ancak bir mafya liderinin yapabileceği şekilde telefonla arayarak “yaşam hakkı”nın bittiğini tebliğ edebildiği, “gidin”

(nereye giderseniz) diye ülkeden insan kovduğu bir rejimdir. Yeni rejim, bu yeni iş görme tarzını sadece “terör” yaftası ile düşmanlaştırmaya uzun yıllardır alışık olduğumuz HDP için değil, ana muhalefet partisi, kendisi 11 milyon 300 bin, cumhurbaşkanı adayı 15 milyon 300 bin oy almış CHP gibi bir parti için de muteber sayıyor: “Talimat verdim, CHP yöneticileri şehit cenazelerine alınmayacak.” Elbette yeni rejimin bu kudretli isminin çıkışı karşılıksız kalmayacaktı, CHP çelenkleri parçalanıp çiğnendi bile; bereket CHP’li bir kimse yoktu orada...

HANI, KİN VE DÜŞMANLIĞA TAHİRİK SUÇU VARDI YA

Liderleri, yöneticileri “hayat” ve “protokol” haklarını kaybetmiş partilerin seçmen sayısı 20 milyonu buluyor, yeni rejim bu devasa yurttaş kesimine de telefon edecek mi? Korkmamak mümkün mü?

Yeni rejimde “halkı kin ve düşmanlığa tahrik” suçunun nasıl işleneceğini de öğretiyor bize içişleri bakanımız; alkışlarını almak üzere seslendiği kitleler de “açık ve yakın tehlike” nasıl oluşturulur, onu gösteriyor. Çelenk parçalamak, çiğnemek dersin uygulama kısmı. Yeni rejim nedir bilmiyorduk, kuranlar da biliyor değil; bereket içişleri bakanımız bize uygulamalı olarak öğretiyor. Sedat Peker ile Alaattin Çakıcı gibilerinin hayallerindeki ve ellerindeki örgütlerden pek farkı yok bu yeni rejimle yönetilecek devlet denilen örgütün, görünüşe göre.

TERÖR SOPASI VE REENKARNE OLMUŞ ÇİLLER RUHU

Süleyman Soylu’nun bir gücü daha var: Görev ve yetkilerini, siyaseti ve hukuku fersah fersah aşan çıkışları aleyhine kim bir laf söylese, onu “terör” sopasıyla indirecek. Korkmamak mümkün değil. Fakat korka korka ülkenin daha iyi hale gelmesi hiç mümkün değil. 1990’lı yıllarda gördük. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Yenikapı mitinginde zuhur eden Tansu Çiller’in 90’lardaki işlerine karşı korkudan susanlar, “terörle aslanlar gibi mücadele ediliyor, itiraz eden teröristtir” havucu ya da sopasıyla susturulanlar, nasıl kötü günler yaşadığını iyi biliyor.

O günlerde Kürt iş insanlarına yönelik “ölüm listesi”nden eşinin payına ölüm düşen Pervin Buldan’a telefon edip yaşam hakkı kalmadığını söylemek, vaktiyle Tansu Çiller’de cisimleşen siyasetin, ruh ve beden olarak yeni rejimde reenkarne olduğunu ilan etmekten başka anlama gelmiyor. Aslında o ruh hiç ölmedi ya, iktidar partisi 2015’e kadar “öldü o ruh, biz öldürdük” dediği için yeniden doğdu diyoruz.

Oy vermek demokrasinin iman etme biçimidir

Artık siyasal ajitasyon, oy vermeyi kılınacak namazların sevabını belirleyecek bir iman davranışıyla eş tutan demagojilere açık hale gelmiş durumda. Tüm bu gelişmeler bizi seçimlerin kazandığı bu yeni vasfa eleştirel bir bakışla yaklaşmaya yöneltiyor. Siyasal seçimleri, ait olduğu yere, yani dünyevi kullanım alanına tekrar iade etmemiz lazım.

AHMET MURAT AYTAÇ

Türkiye'de bir seçim süreci daha başlıyor. Hemen ardı sıra gelecek birkaç seçim de kapıda. Seçimlerin demokratik bir araç olarak sahip olduğu güçse tartışmasız. 2007 sonrasındaki halk oylamalarının ülkenin çehresini ne kadar değiştirdiğine bakmak kafi. Oyun gücündeki aşırı artışın onun dünyevi karakterini aşındıracağını anlamak için dahi olmaya gerek yok. Birçok seçmen oy verme ritüelini bir tür ibadet gibi görüyor. Seçim sandığına yapılan ziyaret, Türk insanı için hac farızası kabilinden bir

işlev görüyor. Artık siyasal ajitasyon, oy vermeyi kılınacak namazların sevabını belirleyecek bir iman davranışıyla eş tutan demagojilere açık hale gelmiş durumda. Tüm bu gelişmeler bizi seçimlerin kazandığı bu yeni vasfa eleştirel bir bakışla yaklaşmaya yöneltiyor. Siyasal seçimleri, ait olduğu yere, yani dünyevi kullanım alanına tekrar iade etmemiz lazım.

Seçim, egemenlik anlayışının sekülerleşmesinin

Kuradan farklı olarak, seçim doğası itibarıyla demokrasiye bağlanmaz. Aksine seçimin esası aristokratik bir bakış açısı üzerine kurulmuştur. Bu yüzden seçimin demokratik karakteri bazı özel koşullara bağlı olarak savunulabilir. Temsili yönetimler, halkın elde ettiği kazanımlar ölçüsünde demokratikleştirilmiştir.

bir sonucudur. Modern devlette egemen gücün halkta olduğu kabul edilir. Halk, eşit ve özgür bireylerden oluşan siyasal topluluğa gönderme yapar. Biz bu vasıfları haiz olan bireyleri yurttaş olarak görürüz. Öte yandan, birey ile devlet arasındaki uyrukluğunun tesis etmenin yurttaşlık dışında bir aracı da yoktur. Sonuç olarak egemen yurttaşlar topluluğu ile yönetilen uyruklar topluluğu bir ve aynı insanlardan oluşmuştur. Modern siyasetin paradoksu, yöneten ile yönetileni özdeş kılan bu çelişkili durumdan ileri gelir. Bu paradoksu işlemek için geliştirilmiş olan siyasal yaklaşıma demokrasi adı verilir. Seçim, yönetilen halkın, aslında kendi kendini yönettiğinin kanıtlarından yahut araçlarından biridir. Lakin tek araç da değildir. Siyasal anlamını ve değerini demokratik enstrümanlar bütünü içerisinde üstlendiği işlev ile kazanabilir.

Demokratik bir enstrüman olarak seçimlerin değerini anlamak için biraz kavramlar üzerine düşünmek yararlı olabilir. Oy vermenin bir yurttaşlık erdemi ve davranışı niteliğini kazanmış olması, bizi asla aldatmamalıdır. Çünkü seçim ile demokrasi arasındaki bağ hiç de sanıldığı gibi zorunlu ve kendiliğinden açık değildir. Seçim sadece belli koşullar altında demokratik yönetim ilkelerine bağlanabilir. Bunların başında özgür ve dürüst seçimler yapılması gelir. Yanı sıra kullanılan oyun bazı niteliklere sahip olması gerekir. Mesela genel, eşit, gizli veya tek olmak gibi. Üstelik tüm bu nitelikler tek başına yetmez. Aynı zamanda seçim sonuçlarının mevcut iktidar tarafından tanınması, sonuçlar aleyhine çıktığında iktidardan çekilmesi beklenir. Mesela kendi istediği sonucu alıncaya kadar seçim yapma kararlılığında olan bir iktidarla yönetilen bir toplumun demokratik olduğu söylenemez.

O halde modern demokrasiler için seçimin gerekli, ama hiç de tek başına yeterli olmadığı ortadadır. Esasında demokrasiyi mümkün kılan şey kendi

yöneticilerini seçmek değil, eşitlik ve özgürlük ilkeleri etrafında örgütlenmiş bir siyasi toplum inşa etmektir. Seçim bu ilkelere tabi olduğunda demokratik bir karakter kazanabilir. Eskiden demokratik toplumlarda kararlar kura ile alınır veya makamlara rotasyon usulüyle gelirdi. Günümüzde de bu usullerin kullanıldığı bazı alanlar mevcuttur. Bu usullerin temel varsayımı, tüm yurttaşların eşit olduğu, dolayısıyla da birbirinin yerine ikame edilebileceğidir. Oysa seçim yapmak, daha ilk baştan, bir sıralama yapmayı gerektirir. Yani bazı insanların daha iyi olduğunu veya daha layık olduğunu düşünmediğiniz müddetçe özel bir seçim yapmaya ihtiyaç da yoktur. Kısacası, seçim demokrasi için varoluşsal olan eşitlik varsayımının aksine, insanların eşit olmadığı varsayımı üzerine kurulmuştur.

Bir kez daha söylemekte yarar var: Kuradan farklı olarak, seçim doğası itibarıyla demokrasiye bağlanmaz. Aksine seçimin esası aristokratik bir bakış açısı üzerine kurulmuştur. Bu yüzden seçimin demokratik karakteri bazı özel koşullara bağlı olarak savunulabilir. Temsili yönetimler, halkın elde ettiği kazanımlar ölçüsünde demokratikleştirilmiştir. Bu kazanımları seçimlerin yapısından kaynaklanan iki farklı alandan hareketle ele almak mümkün. Her seçimde öncelikle şu gibi sorulara yanıt aranır: Kim seçecek, kim seçilecek ve nasıl seçilecek? Seçmen ile seçilen arasındaki temsil ilişkisinin niteliği kadar, toplam seçmen sayısı da ilk iki sorunun yanıtına bağlıdır. Seçmenlerin bireysel tercihlerinin kolektif bir karara nasıl dönüştürüleceği üçüncü soru tarafından belirlenir. Bu meselelerden biri temsil süreçleri, diğeri seçim süreçleriyle ilgili olan iki tartışma alanı doğar. Seçimin dünyevi karakteri ve ne ölçüde demokratik bir enstrüman olabileceği bu alanların bileşik etkisine bağlı olarak belirlenir. Temsil adaleti, bizde sanıldığı gibi, basitçe oyların sandalyelere dönüştürülmesi veya seçim güvenliğiyle sınırlı bir sorun değildir. Öncelikle oy hakkının kimlere özgü olduğuna dikkat edilme-

lidir. Tarih boyunca önce yoksullar, sonra köleler, kadınlar ve giderek gençler oy hakkının alanını genişletmiştir. Ne var ki kimler seçilecek konusunda benzer bir hızda genişleme eğilimi olduğundan söz edilmez. Gerek sınıfsal, gerek ırksal veya cinsel ölçütlere dayalı bazı yasal kısıtlamalar kadar, “görünmez engeller” de temsilci olma kapasitesini sınırlı bir azınlık yararına oligarşikleştirmektedir. Bu durum Türkiye gibi ülkeler açısından fazlasıyla keskin hissedilen bir sorundur. Özellikle adaylıkların belirlenmesi sürecinde “lider oligarşisinin” varlığı temsilin demokratikleştirilmesinin önündeki en büyük engel olarak durmaktadır.

İşin seçim sistemleriyle ilgili kısmıysa oyun gücüne teknik, ama daha az etkili olmayan bazı kısıtlamalar getirir. Seçim çevrelerinin belirlenmesi kadar oyların nasıl sayılacağı da ortaya nasıl bir çoğunluk çıkacağına etkili olur. Teknik açıdan bakıldığında, “milli irade” olarak kutsanan, yüce bir boyuta taşınan güç, bu sayım usullerine göre belirlenmiş olan çoğunluktur. Yani Türkiye’deki AKP siyasetinin esas dayanağı ve meşruiyeti çoğunluğa dayanmasıdır. Oysa çoğunluk meşruiyet sağlayacak bir istikrar kaynağı olmaktan çok uzaktır. Çünkü çoğunluk seçimin kendisince belirlenen bir şey değildir, aksine seçimi belirleyen sayım usullerine tabidir. Çoğunluğun nasıl tezahür edeceği önceden seçim kurallarınca tayin edilmiştir. Açıkçası seçim kurallarını seçenler değil, seçilenler

belirlemiştir. Dolayısıyla milli iradenin siyasi iktidarı belirleyebilmesi için, onun neye benzediğinin önce siyasi iktidar tarafından tarif edilmesi gerekir. Bütün bunlar gösteriyor ki, seçim tartışma dışında tutulacak, neredeyse kutsal bir karakter taşıyan bir uygulama olmanın çok uzağındadır. Seçimlerdeki asıl mesele “doğru karar” değil, “meşru karar”dır. Karar meşruiyetini eşit ve özgür bireylerin katıldığı bir “oyun” sonucunda belirlenmiş olmaktan alır. Ancak her oyunun içinde mutlaka oynanan başka bir oyun vardır. Oyuncuları, oyunun kurallarını ve müsabakanın sonuçlarını esasen bu oyun içindeki oyun belirler. İktidarın meşruiyeti kadar sistemin demokratikliği de ikinci düzeydeki oyunu kimin kurduğuna bağlıdır. Aksi takdirde iktidarın halkça denetlendiği, yönlendirildiği ve hesap sorulup değiştirilebildiği bir oyun olarak seçimin demokratik karakteri tartışmalı hale gelir. Nihayetinde oy hakkı biçimsel açıdan neredeyse tüm modern devletlerde mevcuttur. Oysa bu devletlerin hepsi demokratik değildir. Gerçekten demokratik bir seçim için, seçimi belirleyen bir seçim, yani halkın tam denetimi esastır. Ne yazık ki, 7 Haziran seçimlerinden sonra yaşananlar kadar, 16 Nisan halk oylamasında YSK tarafından alınan kararlar da bu açıdan hiç güven verici olmamıştır. Türkiye’deki seçimler büründükleri kutsallık halesinden arındırıldığında, karşımızda duran en esaslı sorun bence budur.

Cumhurbaşkanının iki şapkası

Cumhurbaşkanı, biri parti mensubu olarak yapıp ettikleriyle, diğeri yürütmenin başı ve devletin manevi kişiliğinin temsilcisi olmasıyla ilişkili olan iki karşıt konumu aynı anda işgal etmektedir. Henüz bu konuların cumhurbaşkanının davranış ve sözlerine uygulanabilecek objektif kriterlerle ayırt edilmesini sağlayacak bir düzenleme yapılmış değil. Böylelikle, “partili cumhurbaşkanı” statüsü kendi içinde çelişkili hale geliyor...

AHMET MURAT AYTAÇ

Bir an için bir Demirtaş taraftarının, Erdoğan'ın partili bir şahıs olarak konuşmasını, onun devlet başkanı kişiliğinden ayırt ettiğini varsayalım. Eğer bu kişi, o konuşmaya misliyle mukabele etmeye kalkarsa, önceki deneyimlerden biliyoruz ki, cumhurbaşkanına hakaret suçundan yargılanması kuvvetle muhtemeldir.

Partili cumhurbaşkanlığı statüsünün kabulünden sonra siyasetin önüne yeni bir gündem maddesi çıkmış durumda. Deniliyor ki bundan sonra, cumhurbaşkanı biri devlet başkanlığı, diğeri de siyasi parti liderliği olmak üzere iki farklı şapka kullanacak. Bu tarz bir düzenleme için ileri sürülen birçok gerekçe arasında bazıları özellikle dikkat çekiyor. Öncelikle devlet başkanının yeni statüsü vesayet sistemine karşı mücadelenin doruk noktası olarak sunuluyor. Sonra, cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin saymakla bitmeyen yararlarına geliyor sıra. Yargı veya yasama gibi engellerin “zincirinden kurtarılan büyük adam” efsanesini de bu meyanda saymak mümkün.

Yeni durum Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın davranış ve konuşmalarında etkilerini göstermeye başladı. Erdoğan, bu statüyle ilişkili iki pozisyonu art arda veya aynı anda işgal edebiliyor. Belli bir durumda Erdoğan'ın kafasında hangi şapkanın olduğunu, sözlerinin içeriği veya davranışlarının niteliğinden hareketle ayırt etmek mantıklı gözükülebilir. Mesela Erdoğan propaganda yapıyorsa ayrı, muhtarları saraya davet ediyorsa ayrı bir şapkayı taktığı düşünülebilir. İlkinde o bir siyasi parti lideri gibi, ikincisinde bir devlet başkanı gibi davranmıştır. Lakin uygulama bu mantıklı çözüme aykırı birçok durum çıkarıyor karşımıza. Aslında Cumhurbaşkanı'nın şapkaları hiç de öyle düşünüldüğü gibi onun yapıp ettiklerinden hareketle tefrik edilmiyor. Bilakis, onun başındaki şapka belirlenirken, muhataplarının davranışları veya sözleri esas alınıyor.

Durumun somut bir örneğini, Erdoğan'ın Malatya konuşması sonrasındaki tartışmalarda gördük. Cumhurbaşkanı önümüzdeki seçimlerde ona rakip olan Muharrem İnce'yi sert bir üslupla eleştirmiş ve ayakta alkışlanmıştı. Alkışlayanlar arasında üst düzey bir askeri yetkilinin üniformasıyla bulunması sert eleştirilerin gelmesine yol açtı. Görüldüğü kadarıyla, izleyici topluluğu içindeki asker kişi için konuşmacı ordunun başkomutanıydı. O da bir asker olarak komutana gösterilmesi gereken asgari saygı ve ilginin gereğini yerine getirmişti. Oysa

aynı topluluğun içindeki bir AKP seçmeni, konuşmacıyı bir siyasi lider olarak görmekte ve alkışlamaktaydı. Yani konuşmacının statüsü, onun ne söylediğinden bağımsız olarak, konuşmaya kimin tepki verdiğine bakılarak ayrıştırılabilir bir nitelik kazanmıştı.

Bir başka çarpıcı örneği, Erdoğan'ın Selahattin Demirtaş'a yönelik eleştirilerde görebiliyoruz. Erdoğan, Demirtaş'ı açıkça yüzüzlükle suçlayan ve yargıyı görevini yapmaya çağırarak bir konuşma yapmıştı. Bu konuşmada Demirtaş'a sorduğu soru şuydu: “Hangi yüzle aday oluyorsun?” Bu soruyu, elbette bir siyasi parti lideri olarak, polemik bir amaçla soruyordu. Öte yandan, Erdoğan, Demirtaş davasının gereği gibi yürütüleceği, yani onun cezalandırılacağı konusunda yargıya güven duyduğundan da söz etmişti. Buradaysa onun devlet başkanı olarak davrandığı görülüyordu. Bir an için bir Demirtaş taraftarının, Erdoğan'ın partili bir şahıs olarak konuşmasını, onun devlet başkanı kişiliğinden ayırt ettiğini varsayalım. Eğer bu kişi, o konuşmaya misliyle mukabele etmeye kalkarsa, önceki deneyimlerden biliyoruz ki, cumhurbaşkanına hakaret suçundan yargılanması kuvvetle muhtemeldir.

Görüldüğü kadarıyla partili cumhurbaşkanlığı statüsü hukukumuzda ve siyasal hayatımızda mevcut haliyle çözüme bağlanamayacak ikircikli bir konunun ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Cumhurbaşkanı, biri parti mensubu olarak yapıp ettikleriyle, diğeri yürütmenin başı ve devletin manevi kişiliğinin temsilcisi olmasıyla ilişkili olan iki karşıt konumu aynı anda işgal etmektedir. Henüz bu konuların cumhurbaşkanının davranış ve sözlerine uygulanabilecek objektif kriterlerle ayırt edilmesini sağlayacak bir düzenleme yapılmış değil. Böylelikle, “partili cumhurbaşkanı” statüsü kendi içinde çelişkili hale geliyor. Yani bir davranışın aynı anda hem taraflı hem tarafsız kabul edilmesini gerektiren, sürdürülmesi imkansız bir durum çıkıyor karşımıza. Bu imkansızlık hali, mantıkta “üçüncü halin olanaksızlığı” yasasıyla ele alınıyor. Bir şeyin aynı anda hem kendisi, hem de

kendisi dışında bir şey olamayacağını anlatan bu ilke, her varlığın imkan koşullarını belirliyor. Bu tarz bir çelişkili konuma biçimsel açıdan benzerlik gösteren bir örneğe siyasal düşünce tarihinin derinlerinde rastlıyoruz. “Kralın iki bedeni” adıyla bilinen bir teori, Ortaçağ boyunca İngiliz siyaseti ve hukukunu yönlendiren temel ilke olmuştu. Buna göre, kralın biri maddi ve ölümlü, diğer manevi ve ölümsüz olan iki bedeni vardır. Bedenlerden ilki onun “doğal bedeni”, ikincisiyse “siyasal bedeni” olarak kabul görüyordu. İki beden bir-birinden ayrılmasının mümkün ve gerekli olmadığı mutlakiyetçi bir monarşide, bu teori etkili bir şekilde kullanılabilmişti. Kralın şahsi mal varlığı ile devletin hazinesi, onun özel yaşamıyla egemenin siyasal hayatının iç içe olması bu yaklaşımın uygulanabilirlik koşulunu oluşturuyordu. Mesela VIII. Henry eşlerinden birini, evlilik öncesi bir ilişkisini kendisinden sakladığı için vatana ihanetle suçlamıştı. Bu uç durumlara rağmen, teori ölümlü kralların bedeninde cisimleşmiş devletin sürekliliğini ve devlet gücünün yok edilemezliğini güvenceye bağlaması bakımında vazgeçilmez görülüyordu. Doğal bedeniyle kral ölebilirdi, ama ya onun siyasal bedeni? “Kral öldü, yaşasın kral!” veya “Kral asla ölmez!” türünden formüller bu sorunun nasıl yanıtlandığını bize göstermektedir. Bizdeki “iki şapka teorisi” de çelişkili görevleri bir araya getirerek biçimsel açıdan bu teoriye benzerdir. Ancak bu teorinin diğer versiyondan farklı olarak, egemen gücü kullanan kişinin gerçek kişiliği ile devletin soyut kişiliği arasındaki gerilimle belirlenmiştir. İki şapka teorisi, parti mensubiyetinin hukuki ve siyasi gerekleriyle devlet başkanı olmanın gerekleri arasındaki gerilimden beslenmektedir. Bu yüzden egemen gücün kaynağına değil, egemenliğin kullanımına dair sorunlar alanına aittir. Bizdeki asıl mesele, ölümlülük ile ölümsüzlük arasındaki çelişki değil, yanlılık ve yansızlık arasındaki çelişkiden kaynaklanıyor. Buna rağmen, çelişkili bir ilkeyi siyasal hayatı devindiren ve yönlendiren bir güç olarak benimsemenin sonuçlarını göstermesi açısından bu kıyaslamamızın yararlı olduğunu düşünüyorum. Bu çelişkili konumun bir başka örneğini de Türkiye’nin siyasal tarihinde buluyoruz. 1946 yılında çok partili hayata geçilmiş ve bir tür demokratik sistem gelişmeye başlamıştı. Ancak hileli seçimlerle muhalefet partisi konumuna düşen Demokrat Parti, “tek parti zihniyeti”nin devam ettiği inancındaydı. Devlet başkanı İnönü’nün aynı zamanda

iktidar partisi CHP’nin mensubu olması, artık demokratik özgürlüklerin kullanılması açısından tahammül edilemez bir hal almıştı. Bu yüzden DP, devletin yansızlaşmasını ve bunun göstergesi olarak cumhurbaşkanının partili olmasını eleştiren bir “Hürriyet Misakı” yayımlamıştı. Bu bildiri, parti üyelerine gerekirse meclis çalışmalarını ve siyasi faaliyetleri boykot etme özgürlüğü tanıyordu. Daha sonra, İnönü 12 Temmuz Beyannamesi ile bu endişeleri nispeten yatıştırmaya çalışmıştı. 1950 seçimleriyle iktidarın barışçıl şekilde el değiştirmesi, endişeleri bir nebze de olsa gidermişti. Sonradan yerleşen parlamenter sistemin ilkeleriyle bağdaşmayan ve sürdürülemez olan bu statü, haliyle ortadan kaldırılmıştı. Elbette parlamenter sistem ile başkanlık sisteminin ilkeleri açısından devlet başkanının konumunun aynı olmadığını görmek gerekir. Lakin Türk tipi başkanlık sistemi olarak da formüle edilen cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, diğer örneklerinden farklı olarak, devlet başkanının tarafsızlığını aynı anda hem zorunlu hem de imkansız kılan ilkeleri bir arada barındırmaktadır. Cumhurbaşkanının siyasi faaliyetlerinden, ona yönelen muhalefetin haklarına ve sınırlarına varıncaya kadar birçok mesele bu çelişkili durum yüzünden açmazla girmiş durumdadır. Cumhurbaşkanının siyasi beyanlarına, polemiklerine veya ajitasyonuna muhatap olan bireylerin tepkileri devlet başkanına hakaret olarak kabul edilmektedir. Cumhurbaşkanına hakareten yargılanan veya mahkum olan kişi sayısındaki artıştan, eşit ve özgür koşullarda bir seçim yapılmasına kadar uzanan bir yelpazede karşılaştığımız birçok mesele, bu çelişkinin idare edilemez olmasından ileri gelmektedir. Görebildiğim kadarıyla bu çelişkiyi giderecek bir düzenleme beklemek, şu an için pek makul değil. Çünkü partili cumhurbaşkanı, siyasi iktidar tarafından vesayet sisteminin tabutuna çakılan son çivi ve milli iradenin tecellisini en yüksek belirtisi olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzden iktidar blokunun devlet başkanlığı gücüyle siyasi rekabete katılmanın avantajlarından vazgeçeceğini düşünmek hiç gerçekçi olmayacaktır. Ama bu statünün sürdürülebilirliği açısından bir uyarıda bulunmanın yararlı olduğunu düşünüyorum. Her türlü anayasal açmazı, halkoyuyla aşılacak bir siyasi krize dönüştürenler belki bana bozulacaklar. Fakat ben yine de aklımdakini söylemiş olayım: En son baktığımda, mantık yasalarını halk oylamasıyla değiştirmek mümkün değildi.

Aşırı ‘hâkim parti sistemi’: Parçalanmadan kutuplaşmaya

Erdoğan tarafından “ustalık dönemi” olarak adlandırılan evrede, siyasi rekabetin koşulları giderek sertleşmeye, muhalefet ve protesto kriminalize edilmeye başlanmıştır. Siyasi iktidarın rekabet ve çoğulculuğu mümkün kılan özgürlükler üzerindeki denetimi bu yoldan artmış ve rejim nispeten otoriter bir karakter kazanmıştır. Belki de, bu otoriter eğilimini belirginleştirecek bir “aşırı” sıfatını, “hâkim parti sistemi” başlığının önüne getirmek, günümüz parti sistemini anlatmak açısından en uygun yoldur.

AHMET MURAT AYTAÇ

24 Haziran seçimleri parti hayatında köklü bir dönüşüm yaratmaya aday. Dönüşümün ne ölçüde kalıcı olacağıysa seçim sonrası ortaya çıkacak dengelere bağlı. Henüz seçim yapılmamış olmasına rağmen, iki blok halinde örgütlenmiş yedi partinin meclise girmesine kesin gözüyle bakılıyor. İttifaklar sisteminin dışında tutulan HDP’yi de hesaba kattığımızda, mecliste temsil edilen parti sayısı sekizi bulacak. Bu minvalde, seçim ittifakları, çözdüğün-

den daha çok sorun yaratacakmış gibi görünüyor. Muhtemel sorunların bir kısmı, aşırı parçalanmış bir mecliste yasama süreçlerinde karşılaşılabilecek güçlüklerle ilgili. Geri kalanıysa, yasama ile yürütme arasındaki ilişkilerin mevcut anayasal çerçevesine bağlı olacak. Bizi bekleyen sorunları kavramak, farklı parti sistemleri arasındaki geçişlerin yaratacağı dinamikleri değerlendirmeyi şart koşuyor.

Parti hayatının bugünkü dinamikleri 1980 sonrası inşa edilen sisteme bir tepki olarak gelişmiştir. 1980 ile 2002 yılları arasında etkin olan siyasi güçler, bir çok partili sistem mantığı içerisinde deviniyorlardı. Sistemin mantığına içkin olan “parçalanma” eğilimi parti siyasetinin temel hareketini yönlendirmekteydi. Buna göre, ilk başta ılımlı ve sürdürülebilir bir mecrada seyreden parçalanma, sonraki evrede aşırı güçlenmiş ve bir tür parti krizine yol açmıştı. 80’lerde üç veya dört parti mecliste temsil edilme olanağına kavuşurken, bu rakam 90’larda beş partiye yükselmişti. Seçim mücadelesine katılan partiler açısından bakıldığında, politik tartışmanın sağında konumlanmış dört büyük partiye, solda görülen iki parti karşı çıkıyordu. Bugünkü HDP’nin o dönemdeki öncellerine başka küçük partilerin de rekabete katılmasını eklediğimizde, siyasi arena bir hayli kalabalıklaşmış gibi duruyordu.

Siyasal hayatın bu ölçüde parçalanması, parti siyasetinin temel gündemini “oyların bölünmesi” meselesine odaklıyordu. Soldaki ve sağdaki bölünme, kendini bu dünya görüşleri üzerinden tanımlayan seçmenlerin temsilinde sorunlar yaratıyordu. Oylar bir araya getirildiğinde, iki kesimin de aslında çok daha yüksek bir temsil olanağına kavuşabileceği açıkça görülüyordu. Diğer yandan, uygulamada olan yüksek seçim barajı, parçalanmanın etkisini daha da katmerleştiriyordu. Her seçimde dikkate değer büyüklükteki bir seçmen kitlesi temsil süreçlerinin dışına itiliyordu. Dar açıdan baktığımızda, parçalanmanın vardığı boyut, hükümetin etkinliğini ve muhalefetin gücünü kısıtlıyordu. Geniş açıdan değerlendirdiğimizdeyse, ülkenin siyasi kültüründe genel bir yozlaşma eğilimini güçlendiriyordu. Bu iki etmen, partiler üzerindeki birleşme baskısını ziyadesiyle artırıyordu. Kimse birleşmenin önündeki engel olarak görülme istemediğinden, görünüşte tüm siyasi partiler birleşme konusunda mutabıktılar. Ne var ki, beklenen uzlaşma bir türlü gerçekleşmiyordu.

Aslında parti sistemindeki aşırı parçalanmanın yarattığı krizin daha fazla sürdürülemeyeceği açıktı. Çünkü oylardaki bölünmenin kalıcılığı, sadece siyasetçiler arasındaki uzlaşmazlığa bakılarak kararlaştırılamaz. Burada siyasi hayatın iki farklı düzeyini bir arada değerlendirmek gerekir. İlk düzey, siyasi kadrolar arasındaki parçalanma tarafından koşullandırılır. Oylanacak politikalar ve adaylar sistemin bu düzeyinde belirlendiğinden, seçmenler

oyunu bu düzeyde yaratılan imkânlar çerçevesinde kullanır. Bu yüzden, siyasi kadrolar arasındaki parçalanma, bir müddet için seçmenler düzeyinde de bir bölünme yaratabilir. Ancak bir başka düzey de vardır ve bu düzeyi bölünmenin seçmen hayatındaki yeri temsil eder. 2002 seçimlerinin parti hayatı açısından önemi, parçalanmanın seçmenler düzeyinde gerçek bir karşılığının olmadığını göstermesinden ileri gelir. M. Yılmaz ile T. Çiller veya B. Ecevit ile D. Baykal polemikleri parçalanma sürecinin anıları olarak hafızalardaki yerini halen korusa da, bu siyasetçiler 2002 sonrasında oluşan parti sisteminde konumlarını koruyamayıp zamanla tasfiye oldular.

Türkiye siyasetinde başka bir dönem böylelikle başlamış oldu. 2002 ile 2017 arasındaki 15 yıla yayılan sürecin başat aktörü AKP olmuştur. Bu dönemde yapılan seçimlerin sonuçları açık bir sistem değişikliğini işaret ediyor. Süreç boyunca beş genel seçim, üç yerel seçim, üç halkoylaması ve bir cumhurbaşkanlığı seçimi yapılmıştır. Yapılan seçimlerin hepsini, yani on iki seçimi birden AKP kazanmıştır. AKP’nin 2002 yılında elde ettiği seçim zaferi, sonrakilere nispetle bayağı mütevazı sayılır. Oysa mecliste elde edilen sandalye sayısı bakımından AKP daha sonraki seçimlerde elde edemediği bir başarıyı bu seçimde kazanmıştı. Bu asimetri, önceki dönemde aşırı parçalanmış olan siyasi hayatın bir yan etkisi olarak değerlendirilebilir. Diğer partiler oy bölünmesi yüzünden baraja takılınca, toplam oyların sadece yüzde 54,7’si mecliste temsil edilme olanağına kavuşmuş, bu durum da AKP’nin işine ziyadesiyle yaramıştı.

Tek bir partinin seçim başarılarındaki bu süreklilik, birbiriyle ilişkili olan iki dönüşümün hem nedeni hem de sonucu olarak görülebilir. İlk dönüşüm, parti hayatının, bazılarınca “hâkim parti sistemi” olarak adlandırılan biçimde yeniden şekillenmesi oldu. İkinci dönüşümse, siyasetin mantığının “kutuplaşma” eğiliminin etkisi altına girmesi oldu. AKP’nin 2007 sonrası kazandığı seçim zaferleri, seçmen kitlesinin ezici bir çoğunluğunun kutuplara itilmiş olmasından bağımsız anlaşılabilir. Kutuplaşma, siyasi toplumu bölen nerdeyse her eksende etkisini hissettiğimiz güçlü bir eğilim. Seçmenlerin siyasi bilgilenme ve “ötekine güven” ölçütleri açısından yabancılaşması, bu tarz bir kutuplaşmanın ana belirtisini oluşturuyor. Bu tarz bir yabancılaşmanın sonucu, toplumun birbirine teğet

geçen kamplara ayrışması, müzakere ve etkileşim yokluğudur. Toplumdaki çatışma dinamiklerini de güçlendiren bu mantık, seçim zaferlerini garantiye almak için AKP tarafından sınır tanımaz bir şekilde kullanıldı.

Hâkim parti sistemleri, seçimleri devamlı tek bir parti kazansa da, iktidarı seçim yoluyla değiştirmenin mümkün olduğu gerçekten çoğulcu ve rekabetçi sistemleri anlatır. Lakin mevcut kutuplaşma eğiliminin seyri, yürürlükteki parti sisteminin demokratik yapısına ciddi kısıtlamalar getirmiştir. İlk evresinde ılımlı bir şekilde uygulanan kutuplaşma siyaseti, özellikle 2011 seçimlerinden sonraki evrede şiddetini giderek artırmıştır. Erdoğan tarafından “ustalık dönemi” olarak adlandırılan bu evrede, siyasi rekabetin koşulları giderek sertleşmeye, muhalefet ve protesto kriminalize edilmeye başlanmıştır. Siyasi iktidarın rekabet ve çoğulculuğu mümkün kılan özgürlükler üzerindeki denetimi bu yoldan artmış ve rejim nispeten otoriter bir karakter kazanmıştır. Belki de, bu otoriter eğilimini belirginleştirecek bir “aşırı” sıfatını, “hâkim parti sistemi” başlığının önüne getirmek, günümüz parti sistemini anlatmak açısından en uygun yoldur.

Parti sisteminde yaşadığımız dönüşümün başlangıç noktasını 7 Haziran 2015 genel seçimleri oluşturur. Çünkü AKP'nin hâkim olduğu ve giderek otoriterleşen parti hayatının sınırlarına 7 Haziran'da varıldı. AKP, diğer seçimler gibi, bu seçimden de birinci parti olarak çıkmıştı. Lakin ilk defa seçim sonuçları tek başına iktidar olamayacağını gösteriyordu. Hükümet için koalisyon zorunluluğu veya teşekkülü, hâkim partinin seçmenleri ile geri kalan seçmenlerin kutuplaştırılması üzerine kurulu olan sistem mantığına kısa devre yaptıran önemli bir unsur oldu. Eğer gereği yapılıysaydı, bu seçim zaten uygulamadaki parti sisteminin sonunu kendiliğinden getirecekti. Ama AKP, seçim sonuçlarının gereğini yapmak yerine, dengeleri hükümet gücünü kullanarak kendi lehine çevirme yoluna gitti. Haliyle kısa bir süre sonra yapılan yeni seçimleri kazandı ve hâkim konumunu tekrar pekiştirdi. İktidarın bu yönelimiyle, “seçim yoluyla iktidarın değişebileceği” yönündeki temel varsayım da tartışmalı hale geldi. Kısacası, çanlar artık iyice baskıcı bir karakter kazanan bu parti sistemi için çalmaya başlamıştı.

AKP ve Erdoğan'ın siyasi iktidarını pekiştirecek yeni bir sistem arayışı, parti sisteminin içine girdiği

bu kriz koşullarında gerçekleştirilme koşullarını buldu. Öncelikle bir süredir dillendirilen başkanlık sistemine geçiş için ihtiyaç duyulan “çoğunluk mutabakatı” 7 Haziran seçimlerinin bir başka etkisi sayesinde mümkün hale geldi. Kanımca, HDP'nin bu seçimlerden üçüncü parti olarak çıkması ve süreç içinde yapılan koalisyon hesaplarının içine dahil olabileceğini göstermesi milliyetçi-mukaddesatçı kesimlerin “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi”ne razı edilmesindeki temel amillerinden biridir. HDP, o dönemde sadece aldığı yüzde 13,1 oranındaki oyla değil, potansiyel seçmen desteğiyle de bir parlamenter sistem mantığı içerisinde bastırılabilir bir güç olmaktan çıkmıştı. Oysa seçmen desteğinin yüzde 50 + 1'i formülüne göre işleyen iki turlu bir başkanlık sisteminde, bu sınırlar içinde kalan bir gücü, devletin yürütme erki dışında tutmak her zaman mümkün görünüyordu. HDP'nin “sistem karşıtı” muhalefetinin etkisini, sadece yasama faaliyetleri düzeyine çekerek izole edebilme imkânının görülmesiyle, bugün kendini “Cumhur İttifakı” adı altında lanse eden ve FETÖ karşıtı olma paydasında bütünleşen bu siyasi blokun temel çatısı kurulmuş oldu. Sistem dönüşümünün başlangıcı olması bakımından 15 Temmuz, 7 Haziran'a kıyasla tali kalmış gibi gözükmektedir.

Bütün bu gelişmeleri topladığımızda karşımıza şu tablo çıkıyor: 24 Haziran'da biri iki turlu ve mutlak çoğunluk kuralına, diğeri tek turlu ve nispi temsil ilkesine dayalı iki seçim bir arada yapılacak. Seçimlerde, mevcut ittifaklar sayesinde kurulan iki büyük blok karşımıza çıkacak: Cumhur İttifakı ve Millet İttifakı. Bunlardan ilki, başkanlık sisteminin kazanımlarını kurumlaştırıp pekiştirmeyi, ikincisiyse parlamenter sistemin restorasyonunu vaat ediyor. HDP bu blokların dışında tutuluyor. Diğerleri için fiilen anlamını yitiren baraj, HDP önüne dikilmiş bir engel. Eğer HDP barajı geçerse mecliste sekiz parti olacağı için, meclis çok partili bir yapı kazanacak. Başkanlık seçiminin iki turlu yapısıysa, parti sistemini mevcut bloklar ekseninde kutuplaşma yönünde etki edecek gibidir. Bu durumda ortaya çıkacak parti sistemini, eğer seçim sonuçları sürdürülebilir dengeler yaratırsa, “iki kutuplu çok partili sistem” olarak adlandırmak mümkün. Bu yeni sistem, ilk dönemdeki parçalanma eğilimini, ikinci dönemin kutuplaşma eğilimiyle bir araya getiriyor. İki çözümsüzlüğün toplamındansa doğacak tek bir sonuç vardır: Daha büyük çözümsüzlük.

Yıkıcı iyimserlik

Yıkıcı iyimserlik, beklentilerin boşa çıkmasıyla yaşanan bir hayal kırıklığından çok daha fazlasını anlatır. Sadece bu olsaydı, taktik veya stratejik değişiklikler, iyimserlik eğilimini tekrar ayakları üzerine oturtmak için elverirdi. Oysa seçim sonuçlarının yaşattığı derin sarsıntı, durumun böyle olmadığını açıkça gösteriyor. İyimserlik, bizi iyimser olmaya sevk eden gayenin kendisi, varılmak istenen sonucun önüne bir engel olarak dikildiğinde yıkıcı olur.

AHMET MURAT AYTAÇ

Bir seçim daha yaşandı ve bitti. Seçmenler canlı bir rekabet ortamına şahit oldu. Süreç boyunca muhalefet cenahından esen iyimser havanın nedeni de bu olsa gerek. Çünkü rekabet beraberinde sadece riskleri getirmez, yeni fırsatlar da yaratır. Bununla birlikte, seçim sonuçları bu değişim fırsatlarının çok da iyi değerlendirilemediğini gösterdi. 24 Haziran seçimlerini de AKP açık ara farkla kazandı. Tıpkı 2002'den bu yana yapılan her oylamayı

kazandığı gibi. Başta Erdoğan olmak üzere, iktidar cenahının sözcüleri “demokrasinin zaferi” temalı nutuklar atmaya hazırlanırken, muhalefet tarafında havanın hızla bozduğu görülüyordu. Başlangıçtaki iyimserlik hızla karşıtına dönmüştü. Dönüşüm o kadar hızlı oldu ki, seçim hileleriyle ilgili iddialar, bir nebze olsun kimseyi teselli edemedi. Bu süreçte yaşanan duygusal dalgalanmalar, siyasetin bir başka boyutuna dikkatimizi çekiyor.

Seçim, adayların ortaya çıkmasıyla başlayıp sonuçların ilanıya sona eren bir süreç içinde gerçekleşir. Sona eren her süreç gibi, seçim de bugünden geçmişe dönük olarak analiz edilebilir. Lakin yüzümüzü geçmişe her döndüğümüzde olayların içinden bazılarını seçme zorunluluğuyla karşı karşıya kalırız. Yani bazı olayları seçer, onları birbirine bağlayarak geçmişini bir dizi biçimde yeniden inşa ederiz. Burada yaptığımız tercihler, esasen bireysel veya genel eğilimlerin tesiri altında şekillenir. Eğilim derken, olaylar yaşanırken verdiğimiz duygusal tepkileri yönlendiren ruh hallerini kast ediyorum. Dolayısıyla, bugünden geçmişe dönük algımızı yönlendiren eğilimler, geçmişten bugüne etki eden duygusal tepkilerce önceden koşullandırılmıştır.

O halde seçim, bir bilgi konusu olmazdan evvel, bir duygulanım konusu biçiminde deneyimlenir. Olaylarla iç içe gelişen duygusal eğilimler, seçmen davranışları üzerinde doğrudan etki eder. Şimdiki seçim tartışmalarında dile getirilmeyen şey tam da bu etkidir. Çok az çalışma veya tartışmada siyasetin duygulanımsal boyutuna vurgu yapılmaktadır. Eldeki sayısal verilerin analiziyle mevcut durumu açıklamak ve gelecek için öngöründe bulunmak yeterli görülmektedir. Ne var ki, böylesi analizler için bazı yönetsel tercihlerin önceden yapılmış olması gerekir. Diyelim ki seçimin katılım oranları, oy kaymaları, oy dağılımı veya seçmenin ideolojik tercihleri gibi parametreleri hesaplıyoruz. Ortaya çıkan tabloyu anlamlandırırken, önceki seçimlerden hangisi baz alınacak: 7 Haziran mı, 1 Kasım mı? Dahası, hesaplanan değişimlerin anlamı nedir? Mesela seçimin “asıl galibi” kimdir? AKP, MHP veya HDP için seçilen ölçüte göre, farklı galibiyet biçimleri pekala ileri sürülebilir. Ölçüt seçimini belirleyense, her durumda, söz konusu duygulanım yapıları olacaktır.

Burası, iyimserliğin siyasi ve ideolojik işlevinin önem kazandığı yerdir. İyimserlik, süreç içindeki tutum ve davranışlarımız kadar, süreç bittikten sonraki bakışımız üzerinde de etki yapar. Bugün muhalefet güçlerinin yaşadığı moral çöküntü, her seçim döneminde kışkırtılan bu iyimserliğin yıkıcı karakterinin eseri olarak görülebilir. Yıkıcı iyimserlik, beklentilerin boşa çıkmasıyla yaşanan bir hayal kırıklığından çok daha fazlasını anlatır. Sadece bu olsaydı, taktik veya stratejik değişiklikler, iyimserlik eğilimini tekrar ayakları üzerine oturtmak için elverirdi. Oysa seçim sonuçlarının yaşattığı derin sarsıntı, durumun böyle olmadığını

açıkça gösteriyor. İyimserlik, bizi iyimser olmaya sevk eden gayenin kendisi, varılmak istenen sonucun önüne bir engel olarak dikildiğinde yıkıcı olur. Bu tartışmada, iyimserliğin yapısı, seçim yoluyla yaratılmak istenen değişimin, yine bizzat seçim tarafından imkansız kılınması yoluyla yıkıcı bir karakter kazanmıştır.

Elbette iyimserlikle ilgili hikâyenin hepsi bundan ibaret değil. İyimserliğin yapıcı yanını görmezden gelmek büyük hata olur. İnsanı eyleme yönlendiren, ruhunu dışa açan duygular, esasen iyimserlik tarafından mümkün kılınır. Eğer kendi müdahalesiyle, dünyanın daha iyi bir yer haline geleceğini düşünmüyorsa, insan niçin eyleme geçsin? Fakat iyimserliğin duygusal yapısı, sadece eyleme yönlendiren unsurlardan ibaret değildir. KHK ile mağdur edilmiş iyimser bir seçmenin süreç içindeki konumunu bir örnek olarak ele alalım. Onun iyimserliği sadece oy tercihini belirleyen seçim davranışına etki etmeyecektir. Aynı zamanda olayların akışı onun istediği biçimde değiştiğinde, işine geri dönme, zararlarının tazmin edilmesi gibi bazı hayalleri de besleyecektir. Seçmenin duygu dünyası, davranış ve düşünce bakımından bir bütün olarak iyimserliğin etkisi altına girecektir. Demek ki iyimserlik, aynı zamanda bir fantezi evreniyle iç içe olan belli bakış açılarını da benimsemiş olmayı gerektirir.

Sonuç olarak, iyimserliğin duygusal yapısı, dünya gerçekliğinin bilinç tarafından kavranma biçimleri üzerinde kaçınılmaz bir baskı yapar. Özellikle “yıkıcı iyimserlik” durumu söz konusu olduğunda, gerçeklik ile beklentiler arasındaki denge ikincisi lehine bozulmaya başlar. Sanıyorum, seçim tartışmalarında şahit olduğumuz iki durumu, bu yıkıcı iyimserliğin anlayışımızı kısıtlayan etkisinin bir yansıması olarak değerlendirebiliriz. Bu durumlardan ilki, Türkiye’de özellikle 2007 seçimlerinden itibaren görülen yüksek katılım oranlarının değerlendirilmesiyle ilgilidir. İkinci durumsa, muhalefet blokunun seçim adaleti ve güvenliği ile ilgili endişelerine dairdir. Her iki örnekte de aslında temenni teorilerinin analizin yerine geçtiği görülmektedir. Esasında 12 Eylül sonrasında yapılan bütün seçimlerde katılım oranları, demokratik ülkeler ortalamasının çok üzerinde seyretmiştir. Bu durum üzerinde ilk başta oy vermenin zorunlu olması ve cezai yaptırıma bağlanması elbette etkili olmuştur. Ancak 1990’larda, zorunluluğun fiilen uygulamadan kalkmasıyla, yüzde 80-90 aralığında gerçekleşen katılım, 2002’de ilk defa yüzde 80’in altına

Doğrusu seçime katılım oranlarının yüksek olması, tek başına meşruiyet ve demokratik derinliğin bir göstergesi olamaz. Çünkü siyasal katılım, anlık bir davranıştan ibaret olmayıp, çok farklı biçimlerde gerçekleşmesi mümkün olan bir süreci işaret eder. Seçime katılım, ancak bu genel siyasal katılım çerçevesiyle bir arada değerlendirildiğinde anlamlı olabilir.

inmiştir. AKP'nin kazandığı ikinci seçimden sonra yapılan tüm oylamalarda bu oranın tekrar yüzde 80-90 aralığına yükseldiği görülmektedir. Şimdi, bu yükselişin iyimserci yorumu, meseleyi “demokratik meşruiyet” açısından ortaya koyar. Buna göre geniş seçmen katılımı, siyasal sistemin Türkiye'deki meşruiyetini ve yönetimin ne kadar geniş bir tabanın rızasına dayandığını gösterir. Diğer yandan, “ileri demokrasilerde” seçimlere katılımın ne kadar düşük olduğu da dikkate alınınca, bunun pekala Türkiye'de demokrasinin çok daha derinleştiği biçiminde yorumlanması da mümkün hale gelir. Nitekim Erdoğan'ın 24 Haziran değerlendirmesinde bunun bir örneğini görmekteyiz:

“Bu seçimin galibi demokrasidir, milli iradedir. Milletimizin bizatihi kendisi bu seçimin galibi, 81 milyon vatandaşımızın her bir ferdidir. Siz tarih yazıyorsunuz. Asırlar sizi çok farklı anacak. Gelişmiş ülkeler başta olmak üzere dünyanın pek çok yerinde seçimler bizdekinin yarısını bulmayan katılımı yapıyor. Türk milleti sandığa, sandıkta tezahür ettirdiği iradesine sahip çıkarak, demokrasiye ve onun ayrılmaz parçası olan haklarına ve özgürlüklerine ne kadar önem verdiğini bu seçimde tekrar göstermiştir.”

Doğrusu seçime katılım oranlarının yüksek olması, tek başına meşruiyet ve demokratik derinliğin bir göstergesi olamaz. Çünkü siyasal katılım, anlık bir davranıştan ibaret olmayıp, çok farklı biçimlerde gerçekleşmesi mümkün olan bir süreci işaret eder. Seçime katılım, ancak bu genel siyasal katılım çerçevesiyle bir arada değerlendirildiğinde anlamlı olabilir. Bu açıdan bakınca, Türkiye'de seçime katılımın yüksek olması, alternatif katılım biçimlerini düzenleyen hak ve özgürlüklerin aşırı bir şekilde kısıtlanmasıyla ilişkilidir. Yani mesele öyle “haklar ve özgürlüklere verilen önemin” değil, başka hak ve özgürlükleri etkili bir şekilde kullanma olanağının olmamasıyla ilgilidir. Kanımca Türkiye'nin seçim kültürünü, gelişmiş ülkelerinkinden ayıran en önemli boyut budur.

Yıkıcı iyimserliğin görüş açımız üzerindeki daraltıcı etkisinin diğer örneğini muhalif blokun seçim yenilgilerini açıklama biçimi oluşturur. 2002'den bu yana yapılan ulusal çaptaki on üç oylamanın tamamını, muhalefet büyük bir farkla kaybetmiştir. Buna rağmen, muhalefet partileri yenilgileri için “seçim hileleri” dışında hiçbir gerekçe ileri sürmemiştir. Kendi siyaseti ve seçmen desteği konusunda propaganda edilen iyimserlik, bu açıklama tarzının seçmenler nezdindeki inandırıcılığını artırmıştır. Elbette seçim hileleriyle ilgili iddiaların ciddiye alınmaması gerektiğini söylemiyorum. Gerek sandık güvenliği, gerek oy sayımı ve oyların birleştirilmesi süreçlerin şeffaflığıyla ilgili önemli sıkıntılar mevcuttur. Lakin muhalefet her seçimde hile yapıldığını ileri sürse de, hiçbir zaman bu iddianın ciddi anlamda takipçisi olmamış ve kısa süre içinde seçimlerin geçerliliğini kabul etmiştir. Bu açıdan bakınca, seçim güvenliğiyle ilgili iddiaların muhalefetin seçim başarısızlıklarının üstünü örten özürücü bir açıklama biçimine dönüştüğünü görüyoruz.

Gerek iktidar gerek muhalefet yaklaşımları açısından “yıkıcı iyimserliğin” esasını, seçmenlerin düşünce ve davranışlarının verili iyimserlik eğilimi aracılığıyla yönlendirilmesi oluşturur. Gerçek bir demokratik katılım kültürü ve derinlikli bir seçim anlayışı, sadece seçim sürecini değil, seçimin yapılışını belirleyen kuralları da dikkate almayı gerektirir. Çünkü seçimin nasıl sonuçlanacağı konusundaki asıl karar sahipleri, oy verenlerden çok, oyların sayımını yönlendiren kuralları koyanlardır. Seçim, sadece seçmen ve adaylar arasında oynanan bir oyun değildir; oyunun içinde her zaman başka bir oyun vardır. Esasında demokratik değişim ve karar süreçleri için bir çözüm olan seçim, pekala demokrasi önündeki bir engele de dönüştürülmüş olabilir. Böyle bir dönüşümü, ancak oyunun kurulduğu üst düzeyi gözettiğimizde tersine çevirebiliriz. İyimserlik, sadece bu yoldan yıkıcı olmaktan çıkarılıp yapıcı karakterine iade edilebilir.

Emanetçi başbakan olmanın önemi

Türk usulü başkanlık tartışmasında kendini sürekli tekrar eden bu modelin mekanizması yaklaşık olarak şöyle betimleyebiliriz. İlk önce güçlü ve özerk bir başbakanlık pratiğinden geçen siyasi lider, belli bir aşamada cumhurbaşkanı seçilir. Artık cumhurbaşkanı olan eski başbakan, bir süre sonra başkanlık sistemine geçişin gerekliliğini ve yararlarını tartışmaya açar. Başkanlık tartışmasının yumuşak karnı, halef olarak belirlenecek başbakanın tutumudur. Bu yüzden, başkan olmak isteyen cumhurbaşkanının en zorlu meselesini, halef olacak başbakanın tayini oluşturur.

AHMET MURAT AYTAÇ

Bu eğilim, siyaset biliminde “siyasetin başkanlaşması” kavramıyla izah ediliyor. Başkanlaşma, güçler ayrılığı ilkesinin geçirdiği dönüşümü ve yürütmenin gücündeki fiili artış eğilimini işaret ediyor. O halde, başkanlaşmayla kastedilen, parlamenter sistemlere özgü genel bir sorunun varlığıdır.

24 Haziran seçimleriyle beraber hükümet sisteminde yaşanan dönüşüm de sonlanmış oldu. “Türk usulü başkanlık sistemi”, yeni kabinenin kurulmasıyla tüm boyutlarıyla uygulamaya geçecek. Böylelikle 2014 cumhurbaşkanlığı seçiminin yarattığı fiili durum da ortadan kalkmış olacak. Anayasa hukukçusu Murat Sevinç’in şaka yollu “çeyrek başkanlık sistemi” olarak adlandırdığı bu fiili durum, bizleri alışkın olmadığımız bir gerilim kaynağıyla tanıştırmıştı. Atanmışlar ile seçilmişler arasındaki çekişmelerden yakınan siyasilere öteden beri aşınaydık. Lakin cumhurbaşkanının halkoyuyla seçilmesi, bu konuda dikkatleri seçilmişlerin kendi içindeki çatışmalar üzerine çekti. Çatışmanın bir tarafında başbakanlık makamı, diğer tarafındaysa cumhurbaşkanlığı makamı bulunuyor. Somut tezahürünü Davutoğlu, Yıldırım ve Erdoğan gibi siyasi figürler üzerinden izlediğimiz bu çatışmanın dinamiklerini anlamak, geçirdiğimiz dönüşümü anlamak açısından büyük önem taşıyor.

Bu minvalde, başbakanın siyasal sistem içindeki konumunun geçirdiği dönüşümü ele alarak yola çıkmak yararlı olacaktır. Başbakanlık hususundaki en dikkat çekici gelişme, onun parlamenter sistem içindeki gücünün artmasıdır. Söz konusu artış, tekil bir olgu olmayıp, parlamenter sistemlerde dünya çapında ortaya çıkan bir eğilimdir. Bu eğilim, siyaset biliminde “siyasetin başkanlaşması” kavramıyla izah ediliyor. Başkanlaşma, güçler ayrılığı ilkesinin geçirdiği dönüşümü ve yürütmenin gücündeki fiili artış eğilimini işaret ediyor. O halde, başkanlaşmayla kastedilen, parlamenter sistemlere özgü genel bir sorunun varlığıdır. 80’li yıllardan sonra Türkiye’de başbakanların gücünde meydana gelen artışın sorunlarını bu genel çerçeve içinde buluyoruz. Lakin Türkiye’nin bu genel eğilim içinde ayrık, hatta aykırı bir konumu olduğunu da ilk baştan söylemekte yarar var. Tartışmayı ilerlettikçe bunun daha açık görülebileceğini umuyorum.

Başkanlaşma tartışması, parlamenter sistemlerde yaşanan dönüşümün anayasa dışı kaynakları üzerine odaklanmıştır. Bu dönüşümün başlattığı tartışma, üç küresel eğilimi bir arada ele alarak yürütülmektedir. Evvela yürütmenin başı olarak başbakanın, dışarıdan müdahalelere giderek daha kapalı hale geldiği gözlenmektedir. İkincisi, siyasi parti lideri olarak başbakanın, kendi partisi karşısındaki özerkliği giderek artmaktadır. Son olarak, seçim süreçleri kurumsal veya örgütsel dinamiklerden çok, başbakan olabilecek liderlerin kişisel özelliklerince yönlendirilmektedir. Bu eğilimler, başkanlaşmanın asıl meselesinin, anayasal yapıyı başkanlık sistemi doğrultusunda dönüştürmek olmadığını açıkça gösteriyor. Başkanlaşma, daha çok, parlamenter sistem koşullarında fiili bir başkanlık gücünü işler kılma arzusunu temsil etmektedir. Siyasi literatürdeki başkanlaşma tartışmasının sınırları, bu fiili durumu açıklama arzusu tarafından çizilmiştir.

80’lerde yeniden kurulan siyasi hayatımıza baktığımızda, başkanlaşmanın kendini güçlü bir eğilim olarak açığa vurduğunu görüyoruz. Liderin seçmenlerle örgüt veya partinin aracılığına ihtiyaç duymadan, doğrudan bağ kurabilmesi, bu dönem boyunca onun “büyük adam” olmasının bir alame-ti olarak kabul görmüştür. Büyük adam anlayışı, parti genel başkanlığı makamını, parti örgütünün bir organı olarak görmez. Aksine partinin tüm örgüt yapısını, liderin bedeninin bir uzantısı olarak tanımlama eğilimindedir. Bu gözlemlere, meclis ve yargının hükümet üzerindeki denetiminin giderek yıprandığını ve işlevsizleştiğini de rahatlıkla ekleyebiliriz. Tüm bu gelişmeler, başkanlaşmayı küresel düzeyde mümkün kılan seçim, parti ve yürütme alanındaki dönüşüm eğilimlerinin bizdeki yansımaları olarak görülebilirler. Sonuç olarak, Türkiye’de başkanlaşma eğiliminin varlığının şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortada olduğunu söyleyebiliyoruz.

Bununla birlikte, başkanlaşma kavramının için-

Türkiye'deki milliyetçi ve mukaddesatçı oyların her zaman çoğunluğu oluşturduğu inancı, bizdeki başkanlık tartışmasının açığa vurulmamış motivasyonunu oluşturur.

de bulunduğumuz durumu açıklamak açısından önemli bir sınırlılığı olduğunu belirtmek isterim. Çünkü bizdeki durum, sistemin başkanlaşmasının çok ötesine geçmiş, adeta başkanın sistemleşmesi halini almıştır. Görüldüğü kadarıyla başkanlaşma eğilimi, sadece bir eğilim olarak kalmakla yetinmiyor, içinde devindiği yapıyı bir bütün olarak dönüştürme sonucunu veriyor. Türkiye, başkanlaşma eğiliminin parlamenter sistemi anayasal olarak ortadan kaldırdığı ilk somut örneği temsil ediyor. Bu anayasal dönüşümün haklar ve özgürlükler açısından yarattığı yıkıcı sonuçlara da özel bir dikkat gösterilmesi gerekiyor. Elbette, her başkanlaşma sürecinin zorunlu olarak başkanlık sistemiyle sonuçlanacağı söylenemez. Sonra, başkanlık sisteminin her ülkede aynı baskıcı yapıyı yaratacağını düşünmek de doğru olmaz. Türkiye örneğinin önemi, benzer süreçleri deneyimleyen ülkelere, mevcut ihtimallerin varabileceği yeri göstermesinden kaynaklanıyor. Elimizdeki örneği bulunduğu noktaya götüren özgün dinamiği belirlemek bundan ötürü bir değer taşıyor.

Bence Türkiye'nin ayırt edici yanını, cumhurbaşkanının anayasal sistem içindeki konumunun istikrarsızlığı oluşturur. Bugün içinde bulunduğumuz süreç, başkanlaşma eğiliminin bu istikrarsızlık unsuruyla birleştiği noktada mümkün hale gelebilmiştir. “Başkanlık ütopyasının”, Erbakan ve arkadaşlarının onu bir sistem olarak önermesinden bu yana, sağ geleneğin en büyük sistem ideali olduğu bilinen bir gerçek. Bu öneri, Türkiye'de demokratik zihniyete musallat olan çoğunlukçu siyaset mantığından bağımsız değerlendirilemez. Türkiye'deki milliyetçi ve mukaddesatçı oyların her zaman çoğunluğu oluşturduğu inancı, bizdeki başkanlık tartışmasının açığa vurulmamış motivasyonunu oluşturur.

Bu genel motivasyona rağmen, başkanlık sisteminin ciddi bir öneri olarak ilk defa Turgut Özal'ın cumhurbaşkanlığı döneminde ele alındığını görüyoruz. Cumhurbaşkanlarının başkan olma arzusunun bu dönemde ortaya çıkması, cumhurbaşkanlarının makama geldikleri kökenin değişmesinin bir sonucudur. Yani başkanlığın Türkiye açısından

uygulanabilir bir proje olarak ileri sürülmesi, asker kökenli olmayan sivil bir cumhurbaşkanının seçilmesiyle ilk defa olanaklı olabilmıştır. Başkanlık tartışmasının genel yapısı ve sonraki gelişimi, bu sivil aktörlere özgü siyaset yapma zihniyeti tarafından koşullandırılmıştır. Bu zihniyeti “Özal modeli” olarak adlandırmak kanımca en doğru yaklaşım olacaktır. Özal modelinin özünü, siyasi liderin kişisel ikbal arayışını ve sürekli iktidar olma arzusunu, memleketin genel siyasi yararının ön koşulu olarak göstermesi oluşturur. Başkanlığın Türkiye'de sadece “büyük adam” efsanesinin söylesel bir unsuru olarak ileri sürüldüğüne anlamlı görülmesi bundan ötürüdür.

Türk usulü başkanlık tartışmasında kendini sürekli tekrar eden bu modelin işleyiş mekanizmasını yaklaşık olarak şöyle betimleyebiliriz: İlk önce güçlü ve özerk bir başbakanlık pratiğinden geçen siyasi lider, belli bir aşamada cumhurbaşkanı seçilir. Cumhurbaşkanı olan eski başbakan, bir süre sonra başkanlık sistemine geçişin gerekliliğini ve yararlarını tartışmaya açar. Yürütülecek tartışmanın yumuşak karnını, halef olarak belirlenecek başbakanın tutumunun önceden bilinmemesi oluşturur. Bu yüzden, başkanlık yolundaki cumhurbaşkanı en zorlayacak mesele, halef olacak başbakanı tayin etmektir. Siyasi tarihimizde rastladığımız, “emanetçi başbakan” tipinin varlık sebebini burada buluyoruz. Başkanlık arzusundaki cumhurbaşkanı emanetçiye ihtiyaç duymaktadır, çünkü başkanlık tartışmasının akibetini yeni başbakanın tutumu belirleyecektir. Başbakan, başkanlık önündeki anayasal engelleri kaldırmada işbirliği yapmaya yetecek kadar güçlü, cumhurbaşkanının siyasi gündemine engel teşkil etmeyecek kadar da düşük profilli biri olmalıdır.

Bu minvalde, Özal cumhurbaşkanı olduğunda “partisini” güvenebileceği bir isim olan Yıldırım Akbulut'a emanet etmişti. Ancak Akbulut, muhalefetin ve parti içi dirençlerin baskısıyla kısa sürede yıpranmış ve onun yerine Mesut Yılmaz iş başına gelmişti. Demirel cumhurbaşkanı olduğunda Özal modelini izlemiş ve Hüsametdin Cindoruk'u halefi olarak göstermişti. Ancak mekanizma daha ilk

baştan parti örgütünün direnciyle karşılaşmış ve Cindoruk yerine Tansu Çiller genel başkan olarak seçilmişti. Elbette bu başarısızlık, Demirel'i tıpkı Özal gibi başkanlık sistemini tartışmaya açmaktan alıkoymamıştı. Sonra benzer bir çatışmanın Erdoğan ile cılız bir direnç sergileyen Davutoğlu arasında da ortaya çıktığını görüyoruz. Artık başkan olmak isteyen bir cumhurbaşkanı olarak Erdoğan, kendi siyasi gündeminin takipçisi olsun diye belirlediği yeni başbakanla çatışmaya girmişti. Lakin bu sefer çatışma, öncekilerde olduğu kadar çekişmeli geçmemiş ve mutlak bir şekilde Erdoğan'ın galibiyetiyle sonuçlanmıştı.

Erdoğan, Özal'ın bulduğu ama etkili bir şekilde uygulayamadığı emanetçi başbakan çözümünü başarıyla devreye soktu. Bu başarısında cumhurbaşkanının siyasal sistem içindeki ağırlığını artıran 2007 referandumunun belirleyici bir etkisi olmuştur. Anayasa değişikliğiyle beraber, iki türlü bir seçimde yarışan her cumhurbaşkanı adayının, seçmenlerin yarısından fazlasının oyunu alması zorunlu hale gelmişti. Türkiye siyasetindeki lider bağımlılığının göstergesi olan başkanlaşma eğilimi, seçimle gelen güçlü cumhurbaşkanıyla bütünlendiğinde bugünkü dönüşümün önündeki kapı ardına kadar açılmış oldu. Başbakanlığın gücünü arttıran eğilim, ironik bir şekilde başbakanlığın değersizleşmesiyle sonuçlanmıştı. Erdoğan, önce

cılız da olsa direnç gösteren Davutoğlu'nu tasfiye ettikten sonra, "düşük profilli" olduğuna inandığı bir emanetçi bulmakta hiç zorlanmadı. Böylelikle önceden cumhurbaşkanlarının başkan olma arzusunu ketleyen güçlü bir dinamik devre dışı bırakılmış oldu.

Açıkça görüldüğü üzere, Erdoğan sadece Türkiye'nin ilk başkanı olmakla kalmadı; bu sistem değişikliğini başlatan bir "muharrir-i evvel" olmayı da başardı. Yaşanan dönüşümün bu dinamizmini anlamak, muhalif siyasetin aksadığı ve güç kaybettiği düzeyi belirlemek açısından büyük bir önem taşımaktadır. Türkiye'de yaşanan demokrasi ve adalet buhranının geçmişe dönük muhasebesi yapıldığında, sorumluluğu esas olarak iktidarın "liberal" destekçileri üzerine yıkma anlayışı halen hakim durumdadır. "Yetmez ama evet" stratejisinin eleştirisinden yola çıkan bu anlayış, 2011 referandumuyla HSYK'nın yapısında gerçekleşen dönüşümü esas almamızı önermektedir. Oysa cumhurbaşkanının seçimle iş başına gelmesini mümkün kılan anayasa değişikliği ve bu değişikliği kaçınılmaz kılan muhalefet anlayışının sorumluluğu üzerinde pek fazla durulmamaktadır. Başkanlık arzusunu kendi içinde başarısızlığa uğratan bir dinamizmi ortadan kaldırmak, bu açıdan bakıldığında, daha mı az önem taşıyor? Herhalde ön yargıdan arınmış hiçkimse bu soruya olumlu yanıt veremeyecektir.

Stratejik muğlaklık: AKP ideolojisinin evrimi

Aslında muğlaklık, bir açıdan siyasetin “fıtratında” var olan bir şeydir. Eldeki imkanlar kullanıldığında, başta hedeflenen sonuca götüreceği kesin olan hiçbir yol yoktur. Geleceğin belirsiz olması, siyasetçilere her zaman için beklenmedik olayların yaratıcılığına güven duymayı öğretir. Bundan dolayı, her siyasi konjonktür, bazen tezat da teşkil edebilecek, birden fazla ihtimali bağrında taşır. Stratejik muğlaklık, AKP için bir yandan hem o hem bu olmayı, diğer yandan ne o ne bu olmayı işine geldiği şekilde savunmayı mümkün kılmıştır.

AHMET MURAT AYTAÇ

Rekabetçi siyasi sistemlerde işleyen her ideolojinin temel sorunu, seçmen zihniyetindeki değişimleri yakalamak ve bir parti programı biçiminde şekillendirmekten ibarettir. Ne var ki, kimsenin elinde seçmen zihniyetinin nasıl ve hangi yönde değişeceğini gösterecek sihirli bir küre yoktur. Var olan sadece önceki seçim sonuçları ve seçmenlerin şimdiki eğilimlerini tahmin etmekte kullanılan kamuoyu araştırmalarıdır

AKP'nin ideolojisi, partinin kuruluşundan bu yana önemli değişimler geçirdi. Parti kimliğinde yaşanan değişimleri üç evreye ayırarak toparlamak mümkün. AKP'liler, kendini tanımlamak için ilk başlarda "muhafazakâr demokrasi" kavramını kullandı. Ardından, medeniyetçi görüş açısının ön plana çıktığı ikinci bir evre geldi. Son olarak, yerli ve milli oluşun parti ideolojisinin kurucu unsuru olduğu ileri sürüldü. Doğal olarak, partililerin söylem ve davranışlarını yönlendiren stratejilerde de benzer bir dönüşüm açığa çıktı. Uyum ve bütünlük vaat eden muhafazakâr demokrasi programıyla yola çıktığı iddiasındaki AKP'liler, sonuçta kendilerini çatışma ve kutuplaşmayı egemen kılan siyasi anlayıştan beslenirken buldular. Yarattıkları kasvetli atmosfer, uzun süreli iktidarlarının karşılaştığı her ciddi riski, devleti kuşatan yıkıcı bir komplonun parçası olarak tanımlamayı kolaylaştırdı. Tehdit algısının yükseltilmesiyle meşrulaştırılan güvenlikçi uygulamalar öyle bir noktaya vardı ki, artık bir korku ikliminde yaşamının anlamını bilmeyen kimse kalmadı.

Yaşanan dönüşümün kaynaklarını tartışmaya işin seçmen cephesinden başlamak, makul bir yolmuş gibi duruyor. Esasında temsili demokrasilerdeki siyasi partiler birer "oy makinesi" gibi çalışırlar. Partilerin ideolojik çerçevesi, ister istemez seçim dinamiği tarafından şekillendirilir. İdeoloji, bu bağlamda, siyasal inanç, değer ve kanaatlerin oluşturduğu bütünsel zihniyet yapısı anlamına gelir. Rekabetçi siyasi sistemlerde işleyen her ideolojinin temel sorunu, seçmen zihniyetindeki değişimleri yakalamak ve bir parti programı biçiminde şekillendirmekten ibarettir. Ne var ki, kimsenin elinde seçmen zihniyetinin nasıl ve hangi yönde değişeceğini gösterecek sihirli bir küre yoktur. Var olan sadece önceki seçim sonuçları ve seçmenlerin şimdiki eğilimlerini tahmin etmekte kullanılan kamuoyu araştırmalarıdır. Dolayısıyla parti ideolojileri, kaçınılmaz olarak eksik bilgi koşullarında inşa edilir ve seçimlerde sınanır. Sonuç olarak, bir partinin ideolojik çizgisinin sürekliliği, seçim sı-

navından ne ölçüde başarıyla çıktığına bağlı olarak belirlenir.

Ancak bu "makul ölçüt", yani ideolojik sürekliliğin seçim başarısıyla olan ilişkisi AKP'nin ideolojik dönüşümünü açıklamakta yetersiz kalıyor. Çünkü AKP 2002'den sonra yapılan on üç oylamanın tamamını kazanmasına rağmen, ideolojik çizgisini üç kez ciddi bir şekilde değiştirmekte hiçbir tereddüt göstermemiştir. Buna rağmen, iktidara müzahir yazarların çoğu yaşanan değişiklikleri bir sorun olarak görmemiştir. Aksine, partinin seçim başarılarının ardındaki asıl dinamiğin bizzat bu "dönüşüm kudreti" olduğunu ileri sürmüştür. Onlara göre, söylem ve davranış değişiklikleri, aynı ideolojinin zamanın ihtiyaçlarına göre öne çıkarılmış unsurları olmanın ötesinde bir anlam taşımaz. Dahası, millilik boyutu sanki bugün çok vurgulanıyormuş gibi gözükse de, aslında en başından hem "muhafazakâr demokrasi" anlayışına hem de "bizim medeniyet" söylemine içkin olan bir ilkeydi. Dolayısıyla ideolojik çizginin asıl hareket yönünün değiştiğini söylememeliyiz. AKP'nin yaptığı, siyasetin önüne dikilen engelleri aşacak bir "esneklik" veya halkın ihtiyaçlarını karşılamayı öncelik kabul eden bir "pragmatizm" göstermektir; nokta!

Elbette siyasette değişim ihtiyacının ve esnekliğin önemini inkar edecek değilim. Fakat AKP ile ilgili gerçek, bu özürücü açıklamalarda dile getirilenden çok farklı. Yaşanan dönüşüm, hangi gerekçeyle izah edilirse edilsin, her biri ayrı yöne giden ve bir arada sürdürülemez olacak değişim dinamikleri yaratmıştır. Demokratik hukuk devletini, toplumsal barışı ve kamu hizmetinin etkinliğini ortadan kaldıran bu dinamiklerin bizi götüreceği tek yer var: çürüme. Siyasal çürümeyi sanki bir gelişme veya değişimmiş gibi kabul etmek, eğer insan bununla kişisel kazanç amacı gütmüyorsa, çok vahim bir hata olur. Baktığımızda, 2012 yılında benimsenen "bizim medeniyet" kavrayışı, Arap Baharı ile oluşan yeni durumda, Türkiye'yi bir bölge gücü olarak tanımlama ihtiyacının bir ürünüydü. "Yerli

ve milli” olma ölçütüyse, Gezi Eylemleri ve 17-25 Aralık süreciyle açığa çıkan meydan okumaları yönlendirecek bir ilke olsun diye ileri sürüldü. Her iki durumda da AKP’nin asıl motivasyonu, kendi iktidarını tahkim etmek ve artık tümüyle partinin kontrolünde olan devletin bekasını sağlama veya büyütme arzusuuydu.

Artık AKP’nin geçirdiği ideolojik dönüşümün, neden seçmen zihniyetindeki değişimlere uyumlu ilgili olmadığını daha net görebiliriz sanıyorum. Aslında seçmen eğilimlerinin parti ideolojilerini şekillendirdiği genel olarak doğrudur. Gel gelelim 2002 sonrasında ortaya çıkan hâkim parti eğiliminin siyasi rekabetin dozunu azaltması, parti programlarının seçmen tercihlerinden kısmen özerkleşmesiyle sonuçlandı. AKP, kendi iktidarını güçlendirmekle ilgili meseleleri, her durumda ülke gündemine mal etmenin bir yolunu buldu. Çünkü art arda gelen seçim başarıları, AKP’nin seçmen zihniyeti üzerinde aksi tesir yaratacak bir güce kavuşmasını sağladı. AKP’yi iktidara getiren “oy makinesi”, partinin ideolojik söylemindeki içerik değişikliklerinden etkilenmeden kalmayı bu sayede başarabildi. Özetle, AKP’nin başarısında kritik olan, her evrede muğlak bir kimlik tarif etmek ve içeriği duruma göre şekillendirilebilir kavramlarla iş görmektir.

Aslında muğlaklık, bir açıdan siyasetin “fıtratında” var olan bir şeydir. Eldeki imkanlar kullanıldığında, başta hedeflenen sonuca götüreceği kesin olan hiçbir yol yoktur. Geleceğin belirsiz olması, siyasetçilere her zaman için beklenmedik olayların yaratıcılığına güven duymayı öğretir. Bundan dolayı, her siyasi konjonktür, bazen tezat da teşkil edebilecek, birden fazla ihtimali bağrında taşır. Söz gelişi, kriz bir yıkımdır, ama bir fırsata da dönüştürülebilir. Yahut, kötü bir sonuç tükenişi ifade eder, ama yeni bir başlangıç için fırsatlar da yaratır. Somut duruma içkin olan ihtimallerin dinamiklerinden kaynaklanan bu “yapısal muğlaklık”, iyi idare edildiğinde siyasi gücün ana kaynağı haline gelebilir. Lakin muğlaklığın yarattığı güç kadar, gücün yarattığı bir muğlaklık durumu da vardır. İktidarın, kazançlı çıkmak için belirsizliği kasıtlı olarak yarattığı ve yönettiği bu durumu “stratejik muğlaklık” olarak adlandırıyoruz. Stratejik muğlaklığın kazanımlarının başında, bağdaşmayan politikaları bir arada yürütmeyi, sorun alanlarını tanımlanamayacak kadar belirsizleştirmeyi, hızlı ve zahmetsiz bir ideolojik dönüşümü mümkün kılması gelir.

Stratejik muğlaklık, AKP için bir yandan hem o

hem bu olmayı, diğer yandan ne o ne bu olmayı işine geldiği şekilde savunmayı mümkün kılmıştır. Örneğin “Kopenhag kriterlerini Ankara kriterleri” olarak kabul eden anlayış, Ortadoğu veya İslam referanslarına dayalı “bizim medeniyetimiz” anlayışıyla aynı anda savunulduğunda hem Avrupalı hem Ortadoğulu olma iddiası öne çıkar. Öte yandan, aynı iddia ne tam olarak Avrupa’ya ne tam olarak Ortadoğu’ya ait olma stratejisini de savunmayı mümkün kılar. Bu muğlaklığın başka bir örneğini çözüm sürecinde “Baldıran zehri içmeyi” göze aldığını söyleyen medeniyetçi Erdoğan’ın dönüşümünde de gördük. Aynı Erdoğan, yerli ve milli bir lidere dönüştüğünde, çözümünü “Son terörist imha edilinceye kadar” mücadele etmekte gördüğünü açıklamıştı. Benzer birçok başka örnekte de olduğu gibi, kastedilmiş muğlaklık somut durumun içerdiği ihtimalleri en iyi şekilde değerlendirmeye yol açmadı. Asıl işlevini, AKP’yi ve Erdoğan’ı siyasal sorumluluklarını inkar etme kudretiyle donattığında ifa etti. Sonuç, AKP’nin oy makinesini sağlama alan, ancak siyaseti yönsüz ve güçsüz kılan puslu bir ortamın hâkim kılınması oldu.

Muğlaklık stratejisi, bazı koşullar gerçekleştiğinde, açık ve iyi tanımlanmış bir ideolojinin yararsız olabileceğini açıkça ortaya koyuyor. Buradan çıkan en önemli sonuç, rekabetçi siyasette ideolojinin ne olduğundan önce nasıl kullanıldığına bakmanın gerekli olduğudur. Meselenin esası, somut durumda mevcut olan ihtimalleri en muğlak halleriyle almak ve her işe koşabilecek şekilde işleme sokmakta yatmaktadır. Ancak böylesi bir kullanım sadece iktidar pozisyonundakilerin sahip olduğu ayrıcalıklarla mümkün. Yani dünyayı yeniden anlamlandırmayı ve insanları buna ikna etmeyi mümkün kılacak kaynaklara sahip olmanız gerekiyor. Karşımızdaki soru şudur: Kasten belirsiz ve gevşek tarif edilmiş stratejik muğlaklıklar alanında siyaset yapmayı kabul etmeli miyiz?

Gelecek yazılarda değişik açılardan bu soruya yanıt bulmaya çalışacağım. Şimdilik şu kadarını söyleyebilirim: Görüldüğü kadarıyla iktidara hakikati söylemek yararsız. Çünkü iktidar hakikati zaten biliyor, ama kendi yarattığı muğlaklıktan kazançlı çıkmaya çalışıyor. Fakat onun belirlemediği, siyasetin genetiğinde mevcut olan belirsizliklerin tanımladığı bir “yapısal muğlaklık” alanı da var. Boş ve yıkıcı bir iyimserlikten değil, yaratıcı ve yenilikçi imkanlardan kaynaklanan bir umutla gözümüzü dikeceğimiz yer orası olmalıdır.

Karapürçek ve YSK

YSK ve sandıklar bir bütündür, ikisine sahip çıkmazsanız kaybedersiniz. 16 Nisan'da bütün ülke sandıklara sahip çıktı. Ama partilerimiz YSK'ya sahip çıkamadı. Eğer 08.12'de o kadar belge ve bilgiye sahipseniz yedi saat YSK'yı beklememelisiniz. Böylesi durumlarda müdahil olacak YSK temsilciniz, acil durum programınız yoksa kazanamazsınız.

ÖNDER ALGEDİK

16 Nisan referandumuna çok önceden hazırlanmıştık. Anıtpark Forum olarak daha önce Ankara'nın merkezinde ama kimsenin yüzüne bakmadığı Altındağ'daki müşahit çalışmasını büyütmeye karar vermiş, Altındağ'da olabildiğince sandığı hem müşahit hem de sandık başkanı olarak almak için çalışmıştık. Şansımız yaver gitmiş ve sekiz arkadaşımız sandık başkanlığı almıştı. Altındağ'ın

en zor sandıkları Karapürçek'ti. Daha önceki 7 Haziran'da AKP ve MHP yüzde 57,11 oy alırken 1 Kasım'da yüzde 61,4 toplam oy almıştı. Karapürçek'te ise bu iki partinin oy toplamı 1 Kasım'da yüzde 80, hatta bazı sandıklarda yüzde 90'ı buluyordu.

Herkes gibi biz de inat etmiştik. HAYIR kazana-

caktı ve biz de EVET cephesinin kalbine inecektik. Öyle olunca merkez okul olarak o okulu almış, ana müşahit gücümüzü oraya Karapürçek'teki okula yığmıştık. Yığmıştık ama okulun sandıklarının yarısını tutabiliyorduk ve diğer sandıklarda da HAYIR cephesinden pek de temsilci yoktu. Yani okul boştu. Yapılacak ilk şey bir envanter çıkarmak, eldeki verilerle sorun çıkabilecek yerleri belirlemek ve hem alan savunması hem de sorunlu sandık savunması yapmak gerekiyordu. Daha 08.30 olmadan bunu bir düzeyde başarmıştık. İlk usulsüzlük tespit edilmiş, tam da tahmin ettiğimiz sandıklarından birisinde olmuştu. Sonra bir sorun daha, bir tutanak derken daha 09.30 olmadan elimizde üç tutanak vardı. Artık yetişemiyorduk.

Geçmiş seçim tecrübelerimize göre bir okul için bir usulsüzlük yeterince büyük bir sorun. Birden fazlası ise çok büyük bir sorun. Acaba böylesi bir yerde olduğumuz için mi böyleydi? Diğer okullardan gelen sorunlar biraz işareti güçlü hale getirirse bile emin olamıyorduk.

Öğlen saatlerine geldiğimizde çağrımıza ses veren-

ler oylarını kullanıp atlayıp gelmişlerdi. Onları da belli sandıklara müşahit yaptık ve artık sandıkların yarısından fazlasında, sorunlu sandıkların hepsinde müşahidimiz vardı. Öğleden sonra psikolojik üstünlük bize geçmiş, müşahitler artık kabul görmeye başlamıştı.

Sandıkların açılması arifesinde ilk defa EVET cephesi yelken indiriyordu. Normal seçimlerde sandıkların açılması arifesinde bir dizi belediye çalışanı gelir, iktidar adına oy sayımını kontrol ederdi. Ama bu sefer gelmemişlerdi. Seçimi bilen abiler de bizim kuralları dikkat eden halimiz karşısında saygı duymaya başlamışlardı.

Sandıklar açıldı ve ilk çıkan sandıklar, yüzde 80 EVET, yüzde 75 EVET, yüzde 68 EVET gibi yüksek sonuçlardı. O sandıktaki arkadaşların morali çok bozdu. Ama benim için durum tam tersi idi. Çünkü o sandıkların önceki seçimlerde katılımlarını ve oy oranlarını bildiğim için, 7 Haziran'dan çok daha iyi bir resim olduğunu görebiliyordum. Sonuçlar arttıkça 12 puana yakın EVET cephesinde bir kayıp olduğu belli idi. Katılımda da artış

vardı sanki. Ardından Karapürçek'deki bu zor sandıktan daha kolay diğer sandıklarımızdan da sonuçlar gelmeye başlamıştı. 12 puandan fazla bir kaymayı o bölgeler de doğruluyordu.

Sandık kurulu başkanı olan arkadaşlarımız YSK'nın oy pusulaları toplama merkezine kadar gitmişlerdi, böylece anahtar teslimi bir çalışma yapmıştık. Ortada bir gerçek vardı, sahadan elde ettiğimiz veriler yüzde 47-49 bandından bir EVET çıkabileceğini gösteriyordu. Bunu iktidarın yüzde 80 oy aldığı yerlerden bile görebiliştik.

YSK'DA NASIL KAYBETTİK?

16 Nisan günü herkes sandıklarında HAYIR'ın kazandığını gördü. Ama YSK'nın o gün 16.10'da "mühürsüz pusulalar da geçerlidir" kararı sonrası sonucun rengi değişti. CHP ve HDP halk oylamasına itiraz edeceklerini açıkladı. Ayrıca CHP bu karardan 48 saat sonra AYM'ye de giderek itiraz etti.

ASIL 16 NİSAN 08.12'DE KAYBETTİK

Seçimlerden iki gün önce CHP'nin YSK sorumlusu basında bol bol "oy verin sandığı biz koruruz" mesajı veren [açıklamalarda bulunmuştu](#). 16 Nisan günü ise "Saat 16.10'da AKP temsilcisi Recep Özel geldi. Mühürsüz zarf ve pusulaların geçerli sayılması için başvuru yaptı. Kanunu hatırlatıp itiraz ettim ama dinlemediler" [diyerek](#) ne kadar koruduğunu ortaya koydu.

Peki iki gün önce sandıklara sahip çıkın denirken oylama günü nasıl YSK'ya sahip çıkamadılar? Çünkü asıl hikaye o gün sabah 08.12'de belli idi. Mühürsüz zarflarla ilgili bir dizi tutanak CHP seçim koordinasyon merkezinde yağmur gibi yağıyordu. Saat 11.00 olduğunda 10 binden fazla okuldan ihbar gelmişti. Çok açık ki Karapürçek'te yaşadığımız sorunların fazlalığı ülke çapında bir şeyler olduğunu gösteriyordu.

O günü anlatan Erdal Aksünger'in şu konuşması her şeyi çok güzel özetliyor:

<https://www.youtube.com/watch?v=PJ-gxn2ciYg>

(01:08:10'dan itibaren izleyin)

YSK bu durum karşısında toplanmadı. Saat 11, saat 12, saat 13 derken hâlâ YSK toplanmadı. Saat 16'ya kadar toplanılması beklendi ve son dakika gelen bir dilekçeyi kabul ettiler ve seçimin rengi değişti. Ve o saate kadar kimse bir şey yapmadı, AK Parti'nin adımını bekledi.

Sabah 08.12'de kaybetmiştik ve bekledikçe kaybımız kesinleşiyordu

16 NİSAN'DAN ÇIKAN SONUÇLAR

Çok açık ki 16 Nisan, sabah kaybedilmişti. Bizler Karapürçek'ten farklı bir şeyler olduğunu görüyorduk ama tam bir anlam veremiyorduk. Bugün ise 24 Haziran'a yönelik bir dizi sonuç çıkartabiliriz. Ama basitleştirmek için üç üç temel başlığa indirilim;

1- YSK ve sandıklar bir bütündür, ikisine sahip çıkmazsanız kaybedersiniz. 16 Nisan'da bütün ülke sandıklara sahip çıktı. Ama partilerimiz YSK'ya sahip çıkamadı. Eğer 08.12'de bu kadar belge ve bilgiye sahipseniz yedi saat YSK'yı beklememelisiniz. Çok açık ki sonuç baştan belli. Böylesi durumlarda müdahil olacak YSK temsilciniz, acil durum programınız yoksa kazanamazsınız.

2- CHP ve HDP YSK'ya sahip çıkmadı, peki biz? Çok açık ki bu usulsüzlük tutanaklarının yüzde 90'ı Kürtlerin yoğun yaşadığı ve devletin yoğun baskı kurduğu illerinden geldi. HDP'nin eli daha güçlü olsaydı, iktidarın alanı daralacaktı. Eğer Saadet, İYİ parti ya da CHP seçimleri kazanmak istiyorsa HDP'nin sandık ve YSK görevini güçlendirmek için çalışmalı.

3- Acil sandık ittifakı kurulmalı. Biz Karapürçek'te, Aydınliköyler'de bir günde kurduk. Bütün partilere o tutanakları verdik. Şimdi bütün partiler sandıklara, baskı altındaki illerdeki seçime ve YSK sürecine sahip çıkacak bir sandık ittifakına, bu demokrasi savunma ittifakına şimdiden üye olmalı.

Haksız mıyım?

Hangi partinin iklimi daha güzel?

24 Haziran seçimlerinde iklim değişikliği, seçim bildirgelerinde pek iyi bir notu hak etmiyor. Açıkçası AKP daha fazla iklim değişikliği önererek en fazla sıfır puan alır. CHP ise mevcut politikaları referans alması, durumu kavrayamaması, bilimsellikten ve güncellikten uzak olması ile sıfırı hak ediyor. MHP konuyu bırakın, başlığı bile bilmiyor, bildiği şeyler ise dünyanın sonunun getirmek. HDP tabii bu resimde açık ara önde...

ÖNDER ALGEDİK

Cumartesi günü CHP ve MHP seçim beyannamelerini açıkladı. Böylece dört parti programını açıklamış oldu. An itibariyle elimizde AKP, CHP, HDP ve MHP'nin seçim vaatleri var. Ayrıca pazar günü Saadet Partisi'nin de seçim beyannamesi açıklandı.

Bütün bu belgeleri iklim politikaları açısından incelemek ciddi ipuçları veriyor. 7 Haziran seçimleri

öncesi iklim açısından benzer bir değerlendirmeye bakmak isterseniz [burada](#) benzer bir çalışma var. Şimdi önümüzde parlamenter sistemin yıkıldığı, tek bir seçimin iki seçime çıktığı yeni bir durum var. Ayrıca bu seçim sürecinin son haftaları ülkede aşırı iklim olaylarında rekorların kırıldığı bir döneme denk geldi. Sadece geçen ay değil, geçtiğimiz yıl da iklim değişikliği tartışmasını ülkede güncel

AKP, 14 yılda açılan kömür santralleri, satılan otomobiller vs. ile 215 milyon ton yeni emisyon eklemiştir. Peki AKP'nin yüzde 21 azalttıktan sonra ulaşacağı rakam ne? 929 milyon ton. Doğru duydunuz, zamma "fiyat ayarlaması" diyen AKP tabii ki 2002'deki emisyonlara 215 milyon ton ekleyip, iklim için mücadele ettikten sonra buna bir 434 milyon ton ekleyerek 929 milyon tona çıkartmaya "artıştan azaltma" diyecek.

tuttu. [2017'nin sıcak, 2018'in ise telafisinin imkansız bir yıl olduğunu, çok hissettik.](#) Sadece su baskınları, kuraklık ya da yağmayan kar değil, ithal edilen fosil yakıtlar ve bunun yarattığı fatura da bir şekilde tartışılıyor. Kömür, petrol ve gaz ithalatı için son [15 yılda 563 milyar doları nasıl yaktığımız](#), bu paranın aynı dönemdeki cari açıktan bile fazla olduğu, bir şekilde insanların gündeminde. Herkes her şeyin farkında ama siyaset bizim ne kadar farkında olduğumuzun ne kadar farkında?

AKP: DAHA ÇOK İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

AKP temiz çalışmış, ilk defa ekonomi yapmış ve "Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Genel Seçimler Seçim Beyannamesi" adlı tek bir belge hazırlamış. Bu belge içinde AKP'nin programı konusunda söyleyeceğimiz bir şey yok. Zaten iklim değişikliği konusunda son 16 yılda yaptıkları ortada. "Beyannameye iyi şeyler var" diyenlere tek bir şey diyebilirim. Bu kadar kötü olmamıza o iyi dediğiniz şeyler neden oldu. Ayrıca o iyi şeyler asla iyi şeyler değil. Örneğin hava kirliliği konusunda yaptıkları. Bildirgede "Hava kalitesinin daha iyi takip edilebilmesi için 2005 yılında 36 istasyonla başlattığımız Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı'nı, 2018 yılı itibarıyla toplam 300 istasyona ulaştırdık." diyor. Bunları derken neden bütün kentlerin havasının kirli olduğunu, bu konuda neden bir şey yapılmadığını söylemiyor.

Temelde söylediği şey aslında yeni istasyonları ihale ettikleri. Bizler için buradaki tek mesaj bu.

İKİ MADDEDE AKP'NİN İKLİM POLİTİKASI

Sadece iki noktaya baktınız mı AKP'nin programını anlarsınız.

1. AKP seçim bildirgesi sayfa 264'te şöyle bir cümle var:

"Yeni yaşam alanları oluşturulurken hazırlanan planlarda şehrin coğrafyası, iklimi, tarihi birikimi ve topoğrafyası göz önüne alınarak tasarım ilkelinin belirlenmesi sağlanacaktır."

16 yıl boyunca iklimi, tarihi birikimi ve topografyayı göz önüne almayan, dere yatağına beton, asfalt döken kimdi? Bu dendiği için yasaları hatta Anayasa'yı değiştiren kimdi?

2. AKP seçim bildirgesi sayfa 254'te şöyle bir cümle var:

"Hızla gelişen bir ekonomi olarak sera gazı emisyonlarını 2030 yılında yüzde 21'e kadar artıştan azaltmayı hedefliyoruz."

Bu ne demek biliyor musunuz? AKP iklimde son 16 yılda yaşananlardan daha fazlasını gelecek 14 yılda değiştireceğim diyor. 1990 yılında bu ülkedeki kömür santrallerini, arabaları, yolları düşünün. O zaman atmosfere 210,7 milyon ton sera gazı salıyorduk. AKP iktidara geldiği yıl 280,8 milyon ton idi. 2016 yılında bu 496 milyon tona çıktı. Yani AKP, 14 yılda açılan kömür santralleri, satılan otomobiller vs. ile 215 milyon ton yeni emisyon eklemiştir. Peki AKP'nin yüzde 21 azalttıktan sonra ulaşacağı rakam ne? 929 milyon ton. Doğru duydunuz, zamma "fiyat ayarlaması" diyen AKP tabii ki 2002'deki emisyonlara 215 milyon ton ekleyip, iklim için mücadele ettikten sonra buna bir 434 milyon ton ekleyerek 929 milyon tona çıkartmaya "artıştan azaltma" diyecek.

İşte bu daha çok termik santral, duble yol, AVM, köprü vs. demek. AKP'nin seçim beyannamesi geçmişten daha fazla iklim değişikliği diyor.

Başka bir maddede ise “İstanbul Boğazı’na yapılması planlanan Üç Katlı Büyük İstanbul Tüneli Projesi’ni fiziki, mali ve çevresel anlamda yeniden değerlendireceğiz” deniyor. İstanbul Tüneli’ni fiziki, mali ve çevresel anlamda daha CHP değerlendirmemiş, hafriyatından kaynak aktarımına kadar halkın her gün değerlendirdiği bu ve benzeri projelere karşı hiç çalışmamış mı?

CHP DE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİYOR

Durum böyle olunca CHP’nin cumartesi günü açıkladığı program çok değerli hale geliyor. CHP iklim değişikliği açısından son 10 yılın en geri, en büyüme, en müteahhit kafalı programını açıkladı. İklim açısından konuşacak olursak en başta iki tavsiyeyi vereyim. Birincisi CHP iklimle ilgili bu kısmı programdan çıkarsın. İkincisi Muharrem İnce “ithal termik santrallere kısıtlama getirilecek” gibi bir cümle etmişken kesinlikle bu beyanname-den kopya çekmesin.

YEDİ MADDEDE CHP’NİN İKLİM POLİTİKASI

CHP Doğa Dostu Yaşam başlığı altında iklim değişikliği ile ilgili bir bölüm ayırmış. Ayrıca doğa katliamı, sürdürülebilir enerji gibi başlıklar da burada yer almış.

1. Bilimsel yaklaşım sorunu! Girişte yüzyılın sonuna kadar 5-7 derece sıcaklık artışının ve yağışlarda yüzde 20 azalmanın beklendiği belirtilmiş. Ayrıca “Kuraklık ve sel gibi aşırı iklim olaylarının yoğunluğunun ve sıklığının artacağı öngörülmektedir” denilmiş. Öncelikle bir bilgi kullanıyorsan anlamını bilmen gerekir. Mesela 5 ila 7 derece artış ne demek? Mesela Türkiye’nin sıcaklık ortalaması ne ki 5-7 derece arttırıyorsun? 1971-2000 yılları arasında bu ülkede sıcaklık ortalaması 13,2 derece ve sen bir kalemde 5-7 derece arttırıyorsun. Buna aslında kara çalmak deniyor. Meseleyi önemli göstermek için bir abartı yöntemi. Sonraki cümle metnin bu kısmının kopyala yapıştır olduğu hissi veriyor. Bu kadar olay olurken kalkıp sadece bunların “artacağını öngörmek” meselenin geldiği noktayı biraz yok saymak değil mi?

2. Fazla neoliberal! Bildirgede müthiş bir ifade var “Partimiz, doğa dostu politikaları büyümenin önünde bir engel olarak değil, hızlı ve kalıcı

büyüme için bir fırsat olarak görmektedir.” Bunu kim yazdıysa ya anlamını bilmiyor ya da sosyal demokrasiyi hiç bilmiyor. Böyle olunca devamında “CHP olarak, iklim değişikliğiyle mücadelede öncelikle sorunun gerçek, somut ve acil olduğunu tüm yurttaşlarımıza anlatacak bir farkındalık projesini hayata geçireceğiz” diyebiliyor. Yani 5-7 derece sıcaklık artacak ve hükümet bir halka ilişkiler şirketi gibi farkındalık projesi mi yapacak? Farkındalık gibi neoliberal bir kavramın, büyüme ile yan yana geldiği noktada koca bir iklim değişikliğine verilen cevap bu oluyor.

3. Salınarak gel! CHP programının en efsane kısmı burası. Metinde “Sera gazı salınımını azaltmaya yönelik sınırlayıcı düzenlemeleri hayata geçireceğiz.” gibi emisyonları salmak anlamına gelmediği halde “salıncakta salınmaktaki” gibi salınım kelimesi kullanılmış.

4. Doğalgaz doğa ile uyumluymuş! Sayfa 224’te “Doğa İle Uyum” başlığı altında “Doğalgaz altyapısı bulunan kentlerde yakıt yardımlarında kömür yerine doğalgaza öncelik vereceğiz.” demiş. Doğalgazın bu ülkede iklimi en çok değiştiren iki yakıttan biri olduğunu dikkate almamış.

5. Politikaları takip etmemişler. Beyanname-de yaz saati uygulamasını kaldıracaklarını ifade etmişler. Tamam son iki yılda zorunlu yaz saati ciddi bir gündem konusuydu ama gelen baskılar ile zaten kaldırıldı. Karar 23 Ekim 2017’de alındı ve ardından Resmi Gazete’de yayımlandı. Yani CHP kazanmasa da kalkıyor. Karar ise [şurada](#) var.

6. Betona pazar açmış! Bildirgenin karayolu ulaşımı bölümünde çimento kullanımını arttırmak için teklif bile var. “Çimento fabrikalarımızın üretim fazlası olan çimentonun değerlendirilmesi için yeni inşa edilecek yollarda çimento betonunun kullanılmasına öncelik vereceğiz.” demiş.

7. Nükleere mümkünse hayır, mega projelere makyaj! Yanlış duymadınız. “Doğa Dostu Üretim” başlığı altında CHP “Akkuyu ve Sinop nükleer enerji santrali projelerini gözden geçirecek, uluslararası yükümlülükler çerçevesinde mümkünse iptal edeceğiz.” demiş. Mümkün olduğunu bilmiyor mu? Mesela Almanya 2022’ye kadar çalışmakta olan santralleri kapatırken Türkiye’de daha yapılmamış santraller için “mümkünse” ne demek? Aynı başlıkta başka bir maddede ise “İstanbul Boğazı’na yapılması planlanan Üç Katlı Büyük İstanbul Tüneli Projesi’ni fiziki, mali ve çevresel anlamda yeniden değerlendireceğiz” diyor. İstanbul Tüneli’ni fiziki, mali ve çevresel anlamda daha CHP değerlendirmemiş, hafriyatından kaynak aktarımına kadar halkın her gün değerlendirdiği bu ve benzeri projelere karşı hiç çalışmamış mı? Yetmemiş yeniden değerlendireceğiz diyerek küçük bir makyajla yol verebileceğinin işaretini vermiş. Benzer şekilde o kadar çok ifade var ki. Mesela “Çanakkale Köprüsü ve otoyol geçişini bölgenin tarihi dokusuna ve doğal varlıklarına zarar veremeyecek biçimde yeniden planlayacağız.” demiş.

Sadece bu örnekler bile CHP’nin iklim değişikliği ile ilgili söylemlerinin bilimsellikten uzak olduğunu ortaya koyuyor. Ayrıca güncel toplumsal tartışmaları bilmediği, iktidarın politikaları ile hemen hemen farkının olmadığını gösteriyor.

İDDİALİ AMA UTANGAÇ HDP

HDP ise geçmiş seçim programını çok değiştirmeden onun üstünden bir metin hazırlamış. Geçmiş metnin sorunlarını düzeltmek yerine devam ettirmiş. Son seçimden bu yana TBMM’deki rolünü beyannamesine yansıtmamış, engellediği yasalar yokmuş gibi davranmış. Yine de bütün partiler arasında en iddialı olanı açık ara ile HDP. Ama önerilerinin iklimle, meclisteki başarıları ile bağlantısını kurmayacak kadar da utangaç davranmış.

BEŞ MADDEDE HDP’NİN İKLİM POLİTİKASI

HDP bildirgesinin sekizinci bölümünü doğaya ayırmış, ekonomi ile ilgili üçüncü bölümü ise çelişkili değil, hatta çelişkileri gideriyor.

1. Kömüre, doğalgaza ve doğa tahribatına son! Bunu çok net ve açık söylemiş. Sekizinci bölümde “Sermaye çıkarı için yapılan HES, termik, nükleer vb. enerji projelerine, ekolojik yıkıma yol açan maden işletmeciliğine, endüstriyel atık ve kirlilik sonucunda yaşam alanlarının tahribine yol açan uygulamalara son verilecek.” demiş ve noktayı koymuş.

2. Doğa hakları! İklim değişikliği daha çok fosil yakıt ve daha çok doğa tahribatı ile orantılı. “En güzel ülke doğa haklarının korunduğu ülkedir” diyerek kesin bir politika önermiş. Altında böylece suyu, merayı, ormanı gören politik ifadeleri koyabilmiş.

3. İç tutarlılığı var. Diğer bölümler doğa bölümü ile derin çelişkilere sahip değil ve tutarlı. Mesela ekonomi bölümünde “Şehir hastanelerine, otoyollara, köprülere ödemeleri durduracağız” diyerek noktayı koymuş.

4. Nükleere ‘ama’sız hayır! Doğa bölümü dışında ekonomi bölümünde de nükleere değinmiş ve Akkuyu ve Sinop nükleer santrallerine amasız “hayır” demiş.

5. Sevmiş ama söylememiş. HDP doğa demiş, iklim değişikliği dememiş, mera ve orman demiş, engellediği yasalardaki rolünü diyememiş. Çocuğu sevmiş ama söyleyememiş. HDP Varlık Fonu ile ilgili torba kanunda Hakkari ve Şırnak’ın ilçe yapılmasını da durdurdu, üretim reformu paketinden zeytinlik ve meraların çıkartılmasında da ciddi rol aldı. Üstüne termik santrale ve doğa tahribatına son veren söylemleri eklenince, iklim değişikliği açısından karşılığı ortaya konsa HDP’nin söyleminin Paris İklim Anlaşması’ndan da öte olduğu konuşulacaktı ama harcanmış. Sonuçta HDP’nin önerdiği politikalar daha az tahribat ve sera gazı demek ve Paris Anlaşması bile toplam salımları pek azaltamıyor.

Çok açık ki iklim değişikliği açısından bir anlamı olan tek bildirge HDP’nin bildirgesi. HDP bildirgesinde “Bilim 2050’ye kadar fosil yakıtlardan kurtulmamızı istiyor, biz fosil enerji projelerine artık izin vermeyeceğiz, emisyon artışını durduracağız.” dese tartışmalar başka bir alana da kayacak. Böylece kömür santrallerine, köprülere, havalimanla-

rına, otoyollara, orman tahribatına karşı mücadele örgütleyen yüz binlerce insana ve mücadele eden milyonlarca insana bir ses vermiş olacak.

MHP ÇOK DÜRÜST

MHP genel politikada nasıl yakalım yıkalım diyor-sa, burada da aynı yaklaşımı sergilemiş. Kömüre, nükleere evet demiş, hızını alamamış kaya gazı gibi şeyleri listeye eklemiş. İklim değişikliğini bir defa cümlede kullanmış, o da BM Güvelik Konseyi'nde olmamız gerektiği ile ilgili tartışmada yer verilmiş.

İYİ PARTİ ve SAADET PARTİSİ

Saadet Partisi cumartesi günü beyannamesini açıkladı ama henüz web sayfasında yükledi. İyi Parti ise 30 Mayıs'ta açıklayacak. Şu an elimizde sadece 14 Mayıs'ta açıklanan [parti programı](#) var. Eğer parti programına benzeyen bir seçim bülteni çıkartırsa iklim değişikliği konusunda sıfır çeker.

SONUÇ VE TAVSİYELER

24 Haziran seçimlerinde iklim değişikliği seçim bildirgelerinde pek iyi bir notu hak etmiyor. Açıkçası AKP daha fazla iklim değişikliği önererek en fazla sıfır puan alır. CHP ise mevcut politikaları referans alması, durumu kavrayamaması, bilim-

sellikten ve güncellikten uzak olması ile sıfırı hak ediyor. MHP konuyu bırakın, başlığı bile bilmiyor, bildiği şeyler ise dünyanın sonunun getirmek. HDP tabii bu resimde açık ara önde. Ancak iklim değişikliği ile tam bağlantı kurmaması, geçmiş dönemdeki rolü ile desteklememesi puan kırılacak noktalar. Puan kırılacak diyorum çünkü bunlar olsaydı HDP bir Türkiye partisi olmanın ötesine geçecekti.

Cumhurbaşkanlığı açısından Demirtaş'ın manifestosu HDP ile hemen hemen aynı. Demirtaş iklim değişikliği perspektifinden bakarsa o zaman fark yaratacak. Muharrem İnce'nin [Gelecek Bildirgesi](#) ise CHP'den kopya çekmez ve "İthal kömüre dayalı termik santral yapımına kısıtlama getirilecek" ifadesine yerli kömürü de eklerse süper olur. Böylece Eskişehir, Trakya, Çayırhan, Soma, Bartın, Çanak-kale gibi yerli kömür bile istemeyen bölgelerle ters düşmemiş olur.

Ülke bu kış kuraklığı, son bir ay sel felaketlerini, son haftalardaki TL'nin erimesini konuşuyor ve ithal yakıt bağımlılığının arttığını, yerel enerji, ulaşım ve sağlık projelerinin tam bir yıkım olduğunu biliyor. Siyaset bunlar yokmuş gibi bir iklim programı açıklamış. Tek bir farkla, HDP toplumdaki tartışmaları yakalayan tek parti olmuş. Diğerleri hiç dersine çalışmamış.

[CHP Seçim Beyannamesi](#)

[HDP Seçim Beyannamesi](#)

[AKP Seçim Beyannamesi](#)

[MHP Seçim Beyannamesi](#)

[Muharrem İnce'nin Gelecek Bildirgesi](#)

[Selahattin Demirtaş'ın Seçim Bildirgesi](#)

[İYİ Parti Parti Programı](#)

AK Parti'nin itirafları: İcraatlar

AK Parti İcraatlar çalışması ile çok güzel bir iş yapmış. Bu ülkede yatırımların üçte ikisinin asfalt ve betona gittiğini çok temiz bir şekilde ortaya koymuş. Sadece İstanbul, Ankara, İzmir ve Van'ı incelediğimizde bu yatırımlarla ülkenin pek çok sorunun çözülebileceğini ulaşım politikalarından görebiliyoruz. Güzel olan, AK Parti'nin bunu itiraf etmesi. Geleceğiniz eski Türkiye gibi sadece asfalt ve beton olsun derseniz, "İcraatlar" tam size göre.

ÖNDER ALGEDİK

AK Parti "İcraatlar" adlı çalışmasını seçimlere bir aydan az bir zaman kala ancak yayınladı. Son iki haftada yaşanan tartışmalara baktığımızda, "İcraatlar" çalışmasının pek yer bulmadığını düşünebilirsiniz. Ancak, "İcraatlar" müthiş bir çalışma. İktidar toplumun tartışmalarından çok etkilenmiş ve bizlere lütuf gibi bir çalışma bağışlamış.

İKTİDARIN KORKUSU NE?

Seçim sürecinin öne çıkan tartışmalarının başında tabii ki ekonomi var. Özellikle Mayıs ayındaki dövizdeki dalgalanma, TL'nin erimesi karşısında toplumda "betona gömülen paralar" retoriği bir nebze iktidarı savunmaya çekmiş. Diğer yandan söylenen yatırımların nereye gittiği AK Parti'nin

“İcraatlar” çalışmasında etkisini göstermiş. Ortaya nefis bir envanter çıkmış.

2,1 TRİLYON DOLAR BÜTÇEYE NE OLDU?

Ekonomi ve beton tartışması muhalefette de bir şekilde yer buldu. En basitinden aynı tarihlerde Kemal Kılıçdaroğlu 1923 ile 2002 yılları arasındaki 79 yılda ülkeyi yöneten iktidarların toplam 713 milyar dolar para harcadıklarını ve bununla barajlar, fabrikalar ve sayısız yatırımlar yaptıklarını belirterek, “Peki 2003-2017 arasındaki 14 yılda harcanan para ne kadar? 2 trilyon 94 milyar dolar... Nereye gitti bu para?” demişti. İşte onun cevabını AK Partinin İcraatlar broşürleri veriyor.

İCRAATLAR BROŞÜRÜ

AK Parti 81 il için tek tek “İcraatlar” broşürü hazırlamış. İllerin broşürlerine [buraya](#) tıklayarak ulaşabilirsiniz. Broşürler o kentte 20 başlıkta son 15 yılda yapılan yatırımı veriyor. Mesela son 15 yılda toplamda İstanbul’a 235,44 milyar TL, Ankara’ya 115,61 milyar TL, İzmir’e 65,92 milyar TL, Van’a ise 25,83 milyar TL yatırım yapılmış. Genel olarak en yüksek kalem tek başına Ulaştırma ve Haberleşme başlığında. Yani çoğu kent için asfalt demek bu.

VANLILARA UÇAN HALI

Ulaştırma’da en yüksek oran yüzde 32 ile İstanbul. Türkiye’nin en küçük alana sahip kentlerinde biri ama ulaşım için 76,4 milyar TL harcanmış. Bu para ile herhalde kentin bütün ulaşımı bedava yapılır, ücretsiz toplu taşıma, birer şerit bisiklet yolu ve birer şerit fazladan yaya yolu bile yapılırdı. Ankara 34,5 milyar TL, İzmir ise 16,2 milyar TL ulaşım yatırımı almış. 25,8 milyar TL yatırım alan Van’da ise ulaşım yatırımı 5,2 milyar TL. Sanki kentte herkes uçan halı ile geziyor sanabilirsiniz. Ortada sadece duble yol ve havaalanına eklenen bina var.

BETON AŞKI

İkinci sırada ise TOKİ ve İlbank. Yani yeni konutlar (TOKİ) ve belediyelerin üst ve altyapı harcamaları (İlbank) toplam yatırımların Van’da yüzde 28’ini, İstanbul’un yüzde 38’ini, Ankara’da yüzde 30’unu ve İzmir’de yüzde 25’ini oluşturuyor. İlbank’ın harcamaları ise belediyelere iş makinesi almak, yatırımlar için kamulaştırma yapmak, inşaat malzemesi alımı vs. [Faaliyet Raporu](#)’na bakarsanız o beton yatırımlarının altyapısı için para harcadığını göreceksiniz. Yani her 100 TL’nin en az 25 TL’si bina ve altyapıya gitmiş. Gitmiş ama TOKİ o evleri bedava yapmadı ki. Yaptı ve sattı. O evleri satın alanların parasını bile kendi hanesine yazmış.

BÜTÇE BETON VE ASFALTA GİTMİŞ!

Sadece ulaştırma, TOKİ ve İlbank toplamı, yani saf asfalt ve beton ise bütün yatırımların neredeyse yarısı (Van ve İzmir) hatta İstanbul'da yüzde 70'i aşıyor. Aşıyor diyorum, çünkü diğer kalemlerde de bol bol beton var. Mesela şehir hastaneleri sağlık altında yer alıyor. "Adalet Sarayları" adalet yatırımları altında.

ÇEVRE ÖLDÜ, SADECE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI VAR

Bu arada Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ne oldu diye merak edebilirsiniz. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının illerdeki harcaması kendine bağlı TOKİ ve İlbank toplamının yirmide biri! Bakanlığın projeleri de çevre değil hafriyat. Mesela geri dönüşüm, azaltım ve tekrar kullanma konusunda bir harcama yok ama yeni atık sahası yapmak bütçe içinde var. Bütçe harcaması içinde "riskli alan ilan etme" gibi bir kalem bile var. Yani çevre bakanlığı yok arkadaşlar, kabul edelim. Ortada sadece bir beton bakanlığı var ve ona Şehircilik Bakanlığı diyebiliriz.

AMA HIZLI TREN YATIRIMLARI

Ulaştırma ve Haberleşme yatırımları içinde haberleşme kalemi olarak pek bir şey görülüyor. Malum o kısım satıldı. Ancak "ulaştırma içinde hızlı tren yatırımları da yer alıyor" diye düşünebilirsiniz. O yatırımların net payı "İcraatlar" broşürlerinde yok. Ama zaten paylarının az olduğunu biliyoruz. Asıl önemlisi, AKP bu dönemde demiryollarını iki türlü kötüye kullanmış ve bunun verilerini sağ olsunlar rapora koymuşlar:

1- Bakım yerine yenileme: Mevcut hatlara bakım yapıp gerekli iyileştirmeyi sağlamak yerine komple yıkıp yenileme gibi bir işlem yapmış. Böylece hatların vasfı öldürülmüş. Örneğin Ankara'daki Sincan-Kayaş banliyö hattını 2016'da komple kapattılar. Üç yıl kapalı kalan hat şimdi Başkent Ray adı ile yeni bir yatırım olarak açıldı. Bu süreç asfalt için bulunmaz bir fırsat oldu.

2- Havayolu ve asfaltın önünü açma: AKP hızlı tren yapacağım diyerek İstanbul'un demiryolu ulaşımını öldürdü. Bu politika ile hem bireysel ulaşım ilerledi, hem de havayolu ulaşımı çok gelişti. AKP'nin icraatlar çalışmasına göre 2003 yılında 9,3 milyon havayolu yolcusu, 77 milyon demiryolu yolcusu varken, 2016'de havayolu yolcusu 102 milyona çıktı. Demiryolu ise 89 milyon yolcuya kaldı. Hızlı tren ise aynı yıl 5,9 milyon yolcu taşıdı. Yani hızlı tren demiryolu ihtiyacını dizginlemek için kullanıldı.

Her ne kadar raporun başka bir yerinde YHT'nin 35 milyon yolcu taşıdığı söylene bile, bu yine de 2003'e göre havayollarına 96 milyon katma karşısında açıklamayı pek de değiştirmiyor. Sadece raporun tutarsızlığına bir katkı oluyor.

AK Parti İcraatlar çalışması ile çok güzel bir iş yapmış. Bu ülkede yatırımların üçte ikisinin asfalt ve betona gittiğini çok temiz bir şekilde ortaya koymuş. Sadece İstanbul, Ankara, İzmir ve Van'ı incelediğimizde bu yatırımlarla ülkenin pek çok sorunun çözülebileceğini ulaşım politikalarından görebiliyoruz. Güzel olan, AK Parti'nin bunu itiraf etmesi. Geleceğiniz eski Türkiye gibi sadece asfalt ve beton olsun derseniz, "İcraatlar" tam size göre.

24 Haziran sonrası havalar güzel olacak

Bu seçimde betonu, asfaltı, kömürü, petrolü, gazı, otomobili, hafriyatı, inşaatı da oylayacağız. 24 Haziran'a kadar meydanlar hem insanlarla hem de su baskınları ile dolu olacak. 24 Haziran'da ise insanlar sandık başlarını dolduracaklar. 24 Haziran'dan sonra hava güzel olacak. Çünkü insanlar sadece kendileri için değil, tarlasına dolu vuran çiftçiler, hafriyat kamyonunun altında ezilenler, iş makineleri ile ormanı yok edilen canlılar, gecekonduları yıkılan insanlar için de oy kullanacak.

ÖNDER ALGEDİK

Şu an meydanları iki şey dolduruyor: Birincisi insanlar, ikincisi yağan yağmur ve dolu. Miting varsa o meydana insanlar var. Yağış varsa o meydana su baskını var. Bu durum kentler dışında kırsal için, tarlalar için de geçerli. Haziran ayının ortasına gelmeden şimdiden mayıs ayını arar hale geldik.

24 Haziran'dan sonra havalar nasıl olacak, şimdi asıl mesele bu.

MGM: 38 YILIN REKOR MAYIS AYI

Meteoroloji Genel Müdürlüğü geçmiş ayların rekorunu açıkladı. 2018 yılı Nisan'ı son 38 yılın en düşük yağış alan ikinci nisan ayı olmuş. Oldukça yağışsız bir nisan geçirmişiz. Geçtiğimiz mayısta ise son 38 yılın en yüksek yağış alan ikinci mayıs ayını yaşamışız.

Yağışlarda normale göre Marmarada yüzde 69, Akdeniz'de yüzde 53, İç Anadolu'da yüzde 74, Karadeniz'de yüzde 61, Doğu Anadolu'da yüzde 76, Ege ve Güney Doğu Anadolu'da yüzde 100'den fazla artış olmuş.

Yani mayıs ayı normallerin neredeyse iki katı yağmur yağmış.

Bütün bunlara rağmen Türkiye'deki yağışlar bizlere normallerin altında bir bahar ayı hediye etti. Yani yağış var ama dengesiz.

24 HAZİRAN'A GİDERKEN HAVAMIZ NASIL?

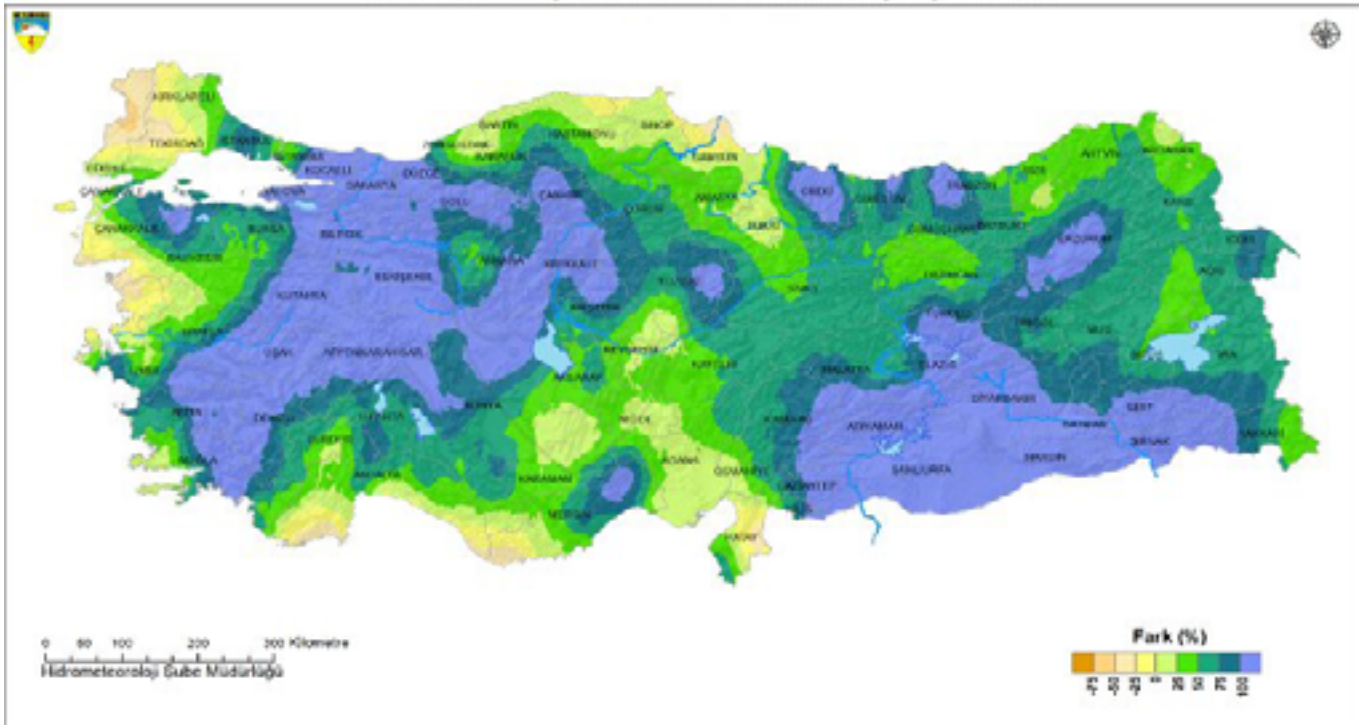
Pazar günü beton ve asfaltın başkenti İstanbul'da 40 dakikalık yağış neticesinde tam 24 su baskını olayına müdahale edildi. Geçtiğimiz hafta sonu Demre'de dolu ve şiddetli rüzgar, ilk belirlemelere göre 939 dönüm sera alanına zarar verdi. Burdur'un Ağlasun ilçesinde yaklaşık 20 dakika süren dolu nedeniyle kiraz, elma, armut ve erik bahçeleriyle, ekili tarım alanları zarar gördü. Antalya'nın Serik ilçesinde meydana gelen hortumda beş sera zarar gördü. Bunlar sadece geçen hafta sonu yaşananların bir kısmı.

İKLİM VE ÇİFTÇİ BATIYOR, BANKALAR ÇIKIYOR

Yaşanan bu felaketlerin şehirlerde olduğu gibi kırsalda da çok ciddi bir faturası var. Bunu anlamının en iyi yolu çiftçinin borçlarındaki artış hızı. Tarımın zaten bir sermaye transferi olduğunu, ithalat ile çiftçinin terbiye edildiğini biliyoruz. Aşırı iklim olayları ise buna bir katkı sunuyor.

Anadolu Ajansı "Bankaların tarıma desteği 100 milyar liraya yaklaştı" başlıklı bir haber paylaştı. Bankalar destek vermezler, kredi verirler, borç verirler ve karşılığında hem o parayı hem de faizini geri alırlar.

MAYIS-2018 YAĞIŞLARIN NORMALLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

Almazlarsa o çiftçinin ata toprağına el koyarlar. AA'nın o haberinde 2017 sonu itibariyle çiftçinin 86,2 milyar TL olan borcunun 2018'in ilk dört ayında 7,4 milyar TL arttığı söyleniyor. Yani çiftçimizin borcu 86,2 milyar TL'den 93,6 milyar TL'ye çıkmış. Yani iklim batıyor, tarım batıyor, çiftçi batıyor ama bankalar "ya faiziyle ya da toprağıyla öde" diyor.

24 HAZİRAN'DAN SONRA HAVALAR

Seçimlerde kullanacağımız oylar sadece siyasetin havasını değil, dünyanın havasını da belirleyecek. Mesela bu seçimde [yatırımların üçte ikisinin asfalt ve betona gitmesi](#) ile ilgili de oy kullanacağız. Mesela 15 yılda kömür, petrol ve gaz ithalatı ile [563 milyar doları nasıl yaktığımız](#) ile ilgili de oy

kullanacağız.

Mesela çeyrek ton buğday üretip bir ton [çimento](#) üretmemiz ile ilgili de oy kullanacağız.

Mesela sadece geçmediğimiz köprüyü değil, 18,3 milyar TL yatırım ile halkın toplu taşımalarını ödü-rüp halktan 67,4 milyar TL para toplayan [Karayolları Holding](#)'i de oylayacağız.

Yani bu seçimde betonu, asfaltı, kömürü, petrolü, gazı, otomobili, hafriyatı, inşaatı da oylayacağız. 24 Haziran'a kadar meydanlar hem insanlarla hem de su baskınları ile dolu olacak.

24 Haziran'da ise insanlar sandık başlarını dolduracaklar. 24 Haziran'dan sonra hava güzel olacak. Çünkü insanlar sadece kendileri için değil, tarlasına dolu vuran çiftçiler, hafriyat kamyonunun altında ezilenler, iş makineleri ile ormanı yok edilen canlılar, gecekonduları yıkılan insanlar için de oy kullanacak.